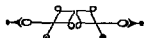

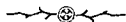
Novo vinogradništvo.

Spisal

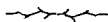
Frančišek Gombač,

deželni potovalni učitelj za vinstvo.

Druga, pomnožena izdaja knjižice

**„Najcenejša in najhitrejša obnovitev opustošenih
vinogradov“.**

V berilo je vtisnjenih 49 slik.

Dodatek.

Avstrijsko zakonodajstvo v trtnoušnih zadevah.

Sestavil

dr. Gustav Marchet,

r. j. profesor na c. kr. visoki šoli za kmetijstvo na Dunaju.

V Ljubljani, 1897.

Tisk J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani.

Založil deželni odbor kranjski.

Predgovor.

Lansko leto sem v »Kmetovalcu« priobčil vrsto spisov pod naslovom **»Najcenejša in najhitrejša obnovitev opustošenih vinogradov«**, ktere je potem deželni odbor kranjski izdal v posebni knjižici z istim naslovom, in sicer v 2000 izvodih. Čeprav so šli ti spisi v »Kmetovalcu« v kakih 4000 izvodih med narod, vender je bila knjižica razprodana v pol leta. To je veselo znamenje, da se naši vinogradniki živo zanimajo za obnovitev vinogradov in da so se odločno zavzeli tudi za njeno izvršitev. To dokazujejo tudi še vedna povpraševanja po knjižici. In vsled tega mi je vsl. deželni odbor naročil, naj priredim drugo izdajo te knjige.

Pregledujoč snov za drugo izdajo sem jo skrbno uredil ter ji marsikaj dodal, česar v prvi izdaji ni bilo. Tako sem na pr. na novo opisal vlaganje cepljenk v mah, zeleno cepljenje, porabo umetnih gnojil v vinogradih, trtno cvetje in način oploditve ter nekaj trtnih škodljivcev. Dodal sem tudi pregledno tabelo za določitev množine trt ter mnogo podob, ki pojasnjujejo pouk. Vsled tako izdatnega razširjenja sem knjižici dal drugo, bolj splošno ime: **»Novo vinogradništvo«**.

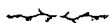
Da je knjižica kolikor mogoče popolna in porabna v vseh slučajih, da more biti vinogradniku nekak kažipot pri obnovitvi vinogradov, privzel sem ji za dodatek še **»Avstrijsko zakonodajstvo v trtnoušnih zadevah«**. Ta spis je sestavil dr. G. Marchet, profesor na c. kr. visoki šoli za kmetijstvo na Dunaju, ter je v njem na podlogi zakonov raztolmačil, kako se je treba ravnati, kadar se pokaže trtna uš, kako se od vinogradov dosežejo davčne olajšave, kako brezobrestna posojila za obnovitev vinogradov ter je obrazložil promet s trtami.

Sedanje naše vinogradništvo je v jako žalostnem položaju. Vinogradniki bodo imeli mnogo truda in mnogo troškov, predno svoje vinograde zopet primerno uredi, vendar ne smejo obupati; če se skrbno drže pouka in nasvetov te knjižice, če začno z malim in napredujejo po svoji moči, ne bo preteklo mnogo časa, pa bodo imeli svoje vinograde prenovljene in mnogo boljše kakor so bili nekdanj. Z željo in v upanju, da se to zgodi prav kmalu, izročam to knjižico slovenskim vinogradnikom.

V LJUBLJANI, junija meseca 1897.

Fr. Gombač.

KAZALO.

	Stran
Predgovor	III
Naprava ameriških matičnjakov	1
Vzgajanje cepljenk	9
Suho cepljenje	9
Materijal za povezovanje cepljenk	13
Cepljenje na stalnem mestu	17
Vlaganje cepljenk v mah	20
Vlaganje cepljenk v trtnico	24
Poletnja opravila v trtnici	30
Zašolanje ključev	37
Izkopavanje cepljenk	41
Zeleno cepljenje:	
Dobre in slabe strani zelenega cepljenja	44
Sajenje pred cepljenjem	45
Poletnja in jesenska opravila	50
Grobanje	50
Prihranitev grobanja	53
Vzgajanje na zeleno cepljenih trt iz potaknjencev	53
Sajenje cepljenk na stalno mesto	55
Naprava podzidij v vinogradih	60
Pregledna tabela za določitev množine trt	65
Obrezovanje in oskrbovanje cepljenk v vinogradu	66
Umetna gnojila za vinograde:	
Poraba umetnih gnojil v vinogradu	69
Ktera umetna gnojila so najboljša	71
Kako močno naj se gnoji	73
Kako in kdaj naj se umetna gnojila podkopavajo ali trosijo	75
Pregledna tabela za določitev umetnih gnojil	77
Ktere zlahtne trte pomnožujemo	78
Trtno cvetje in način oploditve	83
Trtni škodljivci:	
Trtna uš (Phylloxera vastatrix)	85
Vinogradski zavijač ali trtjon (Rhynchites Betuleti)	87

	Stran
Trsni rilčkar (<i>Othiorhynchus sulcatus</i>)	88
Grozdni sukač ali kiseljak (<i>Tortrix ambiguella</i>)	88
Trsna pršica (<i>Phytoptus vitis</i>)	89
Trsni kapar (<i>Coccus vitis</i>)	89
Strupena rosa (<i>Peronospora viticola</i>)	89
Grozdna plesnoba (<i>Oidium Tuckeri</i>)	91
Črni palež (<i>Sphaceloma ampelinum</i>)	94

D o d a t e k.

Avstrijsko zakonodajstvo v trtnoušnih zadevah.

	Stran
Splošno:	
Kako je treba postopati, kadar se pokaže trtna uš	99
Davčne olajšave:	
Odpis davka od okuženih vinogradov	109
Davčne olajšave, kadar se izpremeni način obdelovanja	114
Davčne olajšave pri obnovitvi uničenih vinogradov	116
Brezobrestna posojila za obnovev vinogradov	121
Promet s trtami	131
Pripomnja	144

Popravki.

Na	1. strani,	v 12. vrsti	od zgoraj	naj se	prerigonalem	popravi v	
						prerigolanem.	
„	6.	„	19.	„	„	„	lz popravi v iz.
„	10.	„	9.	„	„	„	pa popravi v na.
„	17.	„	12.	„	„	„	izbriše vejica za besedo prav.
„	27.	„	3.	„	spodaj	„	vzajanje popravi v vzga- janje.
„	31.	„	2.	„	zgoraj	„	izbriše ro-.
„	37.	„	12.	„	spodaj	„	naredi vejica za besedo vse.
„	38.	„	3.	„	„	„	izbriše vejica za besedo pusti.
„	85.	„	8.	„	zgoraj	„	naredi vejica za besedo trto.
„	88.	„	8.	„	„	„	buba popravi v ličinka.
„	104.	„	17.	„	„	„	istaknejo popravi v iz- taknejo.
„	107.	„	4.	„	„	„	naredi vejica za besedo vi- nogradov.
„	111.	„	1.	„	„	„	Ze popravi v Že.
„	133.	„	12.	„	„	„	izbriše vejica za besedo spo- znala.
„	137.	„	2.	„	„	„	predsedoištva popravi v predsedništva.
„	140.	„	4.	„	spodaj	„	naredi vejica za besedo tr- tami.

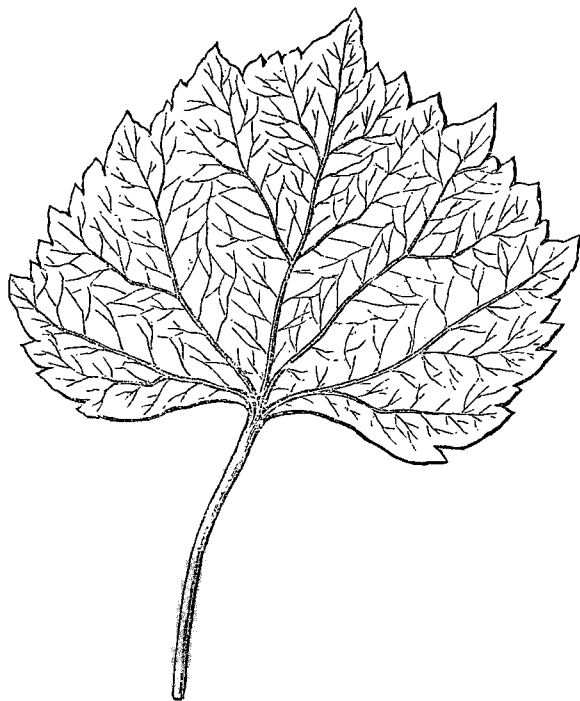
Naprava ameriških matičnjakov.

Naprava matičnjaka je prav velike važnosti, kajti vinogradnik, ki ga je zasadil, nima le vsak čas dovolj in čistega ameriškega blaga na razpolago, marveč se tudi sam prepriča, ktera vrsta trt bode sposobna za njegov vinograd. Prav pogosto so zemlje v enem in istem kraju jako različne, tako, da mogoče pri enem vinogradniku portalis prav močno raste, v sosednjem vinogradu pa ista trta le slabo poganja, blede in pogine, ker je zemlja preapnena. Naša domača trta ni bila prav nič izbirčna glede zemlje; vse drugačna je v tem oziru amerikanka. Tudi se lahko pripeti, da portalis 2 do 3 leta na novo prerigonajem svetu prav bujno raste, pozneje pa, ko se je zemlja zopet usedla, začne hirati, ker ji dotična prst ne ugaja.

Riparija portalis dobro uspeva v nepreilovni, rahli, posebno pa v rdeči zemlji; v visokih suhih legah in v apneni zemlji jako slabo raste. Solonis dobro uspeva v taki zemlji, kakor riparija portalis, a zraven še v bolj vlažni, ilovni ali peščeni in bolj apneni zemlji. Rupestris montikola se sadi z neuspehom v vlažno ilovno, v nižavi ležečo zemljo; z dobrim uspehom pa v rahlo, svižasto, soldanasto, (lapornato, hrstljato), ali v jako apneno, belo zemljo, ležečo bolj na podnožju ali v suhih strmih legah.

Kdor misli nasaditi tak matičnjak (in to bi moral storiti vsak previden vinogradnik), naj si priskrbi čisto portalis, čisto rupestris montikolo in solonis. Od portalis se posebno one vrste priporočajo, ki prav močno rastejo, ki imajo prav velike in bolj gole liste, se malo košatijo, temveč le kvišku rastejo in imajo bolj rdečkast les. Rupestris montikola se od

riparije portalis razločuje po rasti in po listju. Listi rupestris montikole so svitli, podobni brezovim, usnjati in manjši kakor pri portalis, bolj okrogli ali srčasti; od drugih vrst rupestris se montikola razločuje v tem, da je na mestu, kjer se listnega peclja drži listna ploskev (Stielbucht), rob listne ploskve skoraj popolnoma raven (pod. 1.), dočim je ta del lista pri

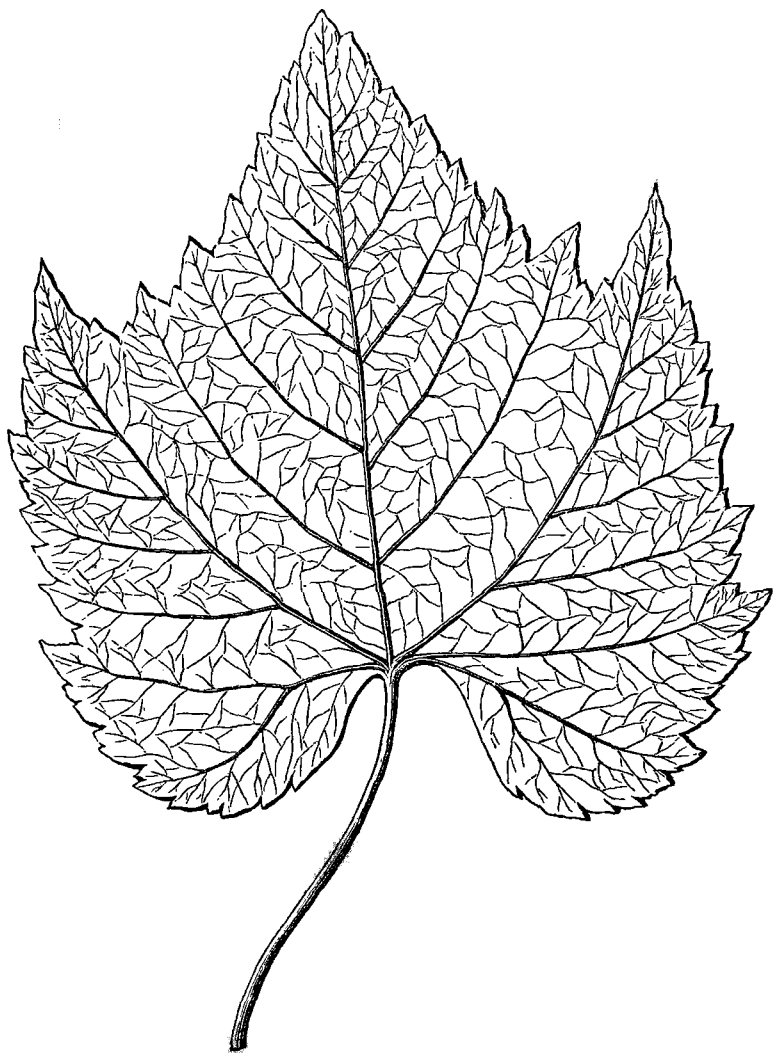

Podoba 1.

drugih vrstah trte rupestris tako upognjen, kakor pri listu riparije portalis (pod. 2.) Listi solonis so precej podobni listom riparije, le da so listi solonis bolj sivi in bolj ostro zobčasti.

Kadar bodo zasajeni vsi vinogradi in se ne bo rabil ameriški material, se te trte precepijo kar na mestu v matičnjaku in bodo čez malo časa prav obilno rodile in močno rastle. S tem se prihrani mnogo denarja, katerega bi bilo drugače treba izdati za nakupovanje ključev, korenjakov (bilf), cepljenk i. t. d., in mnogo časa, ker vsakdo svoje delo lahko hitro opravi, ker bode imel vse kar pri rokah, dočim se sicer

marsikomu lahko pripeti, da mora svoj prerigolani svet pustiti celo leto neposajenega, ker mu nedostaja potrebnega materiala za nasaditev. Kdor je pa še bolj previden in pre-

Podoba 2.

meten, napravi si več kakor potrebuje za svojo rabo ter bo za lep denar prodajal blago drugim.

Kadar se vrše cepilni tečaji, naj bi se jih povsodi v obilnem številu udeleževali vinogradniki, osobito mlajši, za taka dela zanimajoči se in sposobni mladeniči. Dobro izurjeni cepilci dobivajo po 2 gld. in še več na dan.

Tukaj, na domači zemlji je treba skusiti pridobiti si denarja, doma je treba z vso odločnostjo in marljivostjo poprijeti se obnovitve opustošenih vinogradov, nikar pa hoditi izgubljat zlati čas v Ameriko. S tem, da gredo najboljše moči iz dežele, peša vse kmetijstvo, kajti delavni in podjetni ljudje se oddaljijo, ostali se pa ne morejo gibati, ker nimajo prave podpore, niti ne odločnosti in poguma. Ali bi ne bilo vse drugače po vinorodnih krajih, ko bi se zopet vrnili nekdanji zlati časi, ko bi se zopet razlegalo milo in veselo petje po vinskih goricah, kakor se je to godilo prejšnje čase, ko bi zopet gorenjski kupci začeli hoditi po Dolenjskem? Sedaj pa je vse tiho. Mož zapusti ženo in nedorastle otroke ter se poda daleč po svetu, od koder se vrne še le čez več let. Kaj naj neki brez podpore počenja sama gospodinja z otročiči? Res je, da možje po nekaj pošiljajo in pozneje nekaj s seboj prinesejo, ali za koliko časa pa izda to! Ravno tako zapuščajo mladeniči in dekleta svoje priletne stariše za mnogo let. Ko se vrnejo, hočejo nekoliko bolj zložno živeti; ne ljubi se jim poprijeti se dela in, kar niso potrošili za vožnjo, potrošijo kmalu doma, in naposled so tam, kjer so bili pred leti. Ker jim je kmetско delo pretežavno, žene jih zopet od doma. Ko bi pa dotičniki dobro premislili, da ne bode moglo vedno tako biti, da tudi v Ameriki ne bode vedno tak zaslužek in da človek pozneje vendar le začne hrepeneti po svoji domovini ter ga z vso silo vleče nazaj, naj se mu še tako dobro godi, gotovo bi raje ostali doma in bi obdelovali zemljo, na kateri so se trudili že njihovi predniki, ter bi srečno živeli vsak s svojo družino.

Z izseljevanjem se gotovo tudi demoralizuje mladina, kar bi bilo posebno treba omeniti o ženskah, kajti one, ki se nauče službovati po velikih mestih, spoznajo mestno življenje, in ker imajo tam bolj zložno življenje, jih ne mika več ubijati se s kmetijstvom, temveč raje ostanejo v mestih.

Večje revščine kakor je sedaj po Dolenjskem, osobito po Belokranjskem, si človek ne more misliti. Premnogi ljudje stanujejo po zelo slabih kočah in mnogo jih je, ki po celo leto ne užijejo koščeka mesa. Tej revščini se je mogoče izogniti le na ta način, ako se ljudje marljivo in z vso odločnostjo poprimejo obnovitve pokončanih ali sploh hirajočih vinogradov. Ako store to, prepričani naj bodo, da po desetih letih zopet pridelajo toliko žlahtne kapljice, kolikor so je pridelali pred 20 leti, in sicer že tedaj, če bodo imeli zasajenih polovico vinogradov, kajti na amerikanko cepljena domača trta rodi še enkrat toliko, kolikor necepljena: Vrh tega bode pa kapljica tudi boljša, ker bodo trte izbrane in pravilno posajene, vsled česar dozori vse grozdje. Cena vinu, kakršna je sedaj, ostane gotovo še nadalje, posebno ko bodo vse železnice po Dolenjskem in Vipavskem zvezane s zunanjimi, ker bode potem prevažanje le malo stalo, kupcev pa bode veliko. Tako se trud dobro poplača.

Torej na delo, dokler nas še podpirata država in dežela. Sedaj se dobi brezobrestnega posojila do 200 gld., katero se vrne v 20 letih. Tudi se sedaj ključi, korenjaki in cepljenke dobivajo brezplačno, oziroma po nizki ceni. Vse to pa ne bode trajalo prav dolgo in bo pozneje treba vse delati s svojim denarjem. Oni, ki se tega poprimejo že sedaj, bodo izhajali po ceni in bodo kmalu vživali veselje; oni pa, ki bodo odlašali, bodo težko izhajali, ker ne dobe podpore. Razmere so dandanes take, da ne kaže več držati rok križem. Za vzgled naj nam bodo Bizeljci!

Prostor, kjer se misli napraviti matičnjak, naj bo kolikor mogoče v zavetju in v ravnini, da troški obdelovanja ne bodo preveliki, bode naj, če mogoče, v vinogradu, že okuženem po trtni uši ali popolnoma uničenem. S tem, da se trte posade na okužen prostor, se vsakdo lahko prepriča o njih rasti kljub trtni uši, dočim so domače popolnoma poginile. Zemlja se prekoplje 1 m globoko, t. j. 80 cm se je izmeče, zadnja plast pa se le prekoplje in pusti v jarku. Ako imamo žaganja, drobno razrezanega dračja, čresla itd., zmeša se to pri rigolanju z zemljo, ker jo to izdatno izboljša, t. j. zrahlja in pognoji; posebno se to priporoča v

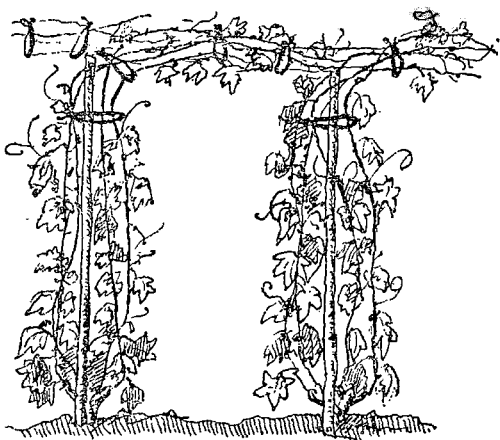
bolj ilovni, težki zemlji. Po rigolanju se zemlja pusti, da se vleže, in kadar pripušča čas, se poravna in potem iztakne.

Sadi se različno. Navadno se sadi na 1 *m* v kvadratu, kar pa ni prav, kajti, ta trta raste močno in ji je pogosto treba skrajševati stranske poganjke (zalistnike), sicer se zaraste druga v drugo prav gosto, kakor hitro se to delo opusti. To pa obtežuje obdelovanje, pa tudi solčni žarki ne dohajajo v sredino, in les počasi dozoreva; dalje izgubijo veliko listja in so sploh podvržene več boleznim. Manj kakor 1·40 *m* v kvadratu naj se nikakor ne sadi. Najprikladnejša oddaljenost je 1·50 *m* v kvadratu. Pri taki širjavi je mogoče zemljo tudi s plugom prav dobro obdelovati. Lahko se tudi sadi vrsta od vrste 1·5 *m*, v vrsti pa trta od trte po 1 *m*.

Pri sajenju je treba paziti, da se gornje oko pokrije z zemljo. Ako so se sadili korenjaki (bilfe), odstranijo se jim vse stranske korenine, glavne pa se skrajšajo na kakih 5 do 10 *cm*. Poganjku se pusti samo eno oko, ktero se tudi zasuje z zemljo. V 1. letu jeseni ali v 2. letu spomladi se obrežejo na palec dveh očes, iz katerih potem poženejo do 5 *m* in še več dolgi poganjki. Te je treba privezati na kol dva- do trikrat v letu. Stranski izrastki in drugi poganjki naj se po leti odstranjujejo (mandajo), da se okrepe glavni, t. j. oni iz očes na palcu.

V 2. letu jeseni ali v 3. spomladi je treba obrezati na 2 palca 2—3 očes; drugo se vse odstrani. Mesto da se v drugem letu vsaki trti da močen kol, se ji lahko dá prav šibek, 2 *m* visok; na koncih vrst pa se vsadita 2 prav močna kola in v vrsti vsakih 5—8 *m* po en šibkejši kol. Najmočnejša končna kola se spneta v visokosti 2 *m* z močno žico št. 20., ktere gre na 1 *kg* 22 *m*. Na tako napeto žico se privežejo vsi drugi koli. (Tako se žica napenja tudi v vinogradu). Ko poganjki dosežejo to visokost, jih je treba upogniti na žico, da se nanjo ovijajo (pod. 3.). To naj se napravi posebno pri matičnjakih, ki so dostopni močnim vetrovom, sicer pomeče burja vse ob tla, naj imajo posamezni trsi še tako močne kole. Mesto da žico napnemo skozi celo vrsto, postavimo lahko na sreda 4 trsov močen, 4 *m* visok

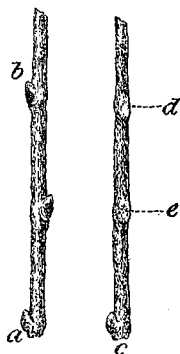
ali še višji kol. Od njegovega vrha potem napnemo k vsakemu trsu žico ter jo blizu trsa pritrdimo v zemljo s klinom. Tako rastejo štirje trsi v en vrh in napravljajo piramido. Pri obrezovanju se žica odveže in se z nje potegnemo že odrezane mladike. Ako nočemo rabiti žice, damo vsaki trti 3 do 4 m visok kol, na vrhu pa zvežemo po štiri skupaj, tako da tudi delajo piramido.

Podoba 3.

Kolči se režejo na 3—4 očesa (35—50 cm), in sicer tako, da se odreže spodaj prav tik ali pa, kar je veliko bolje, skozi člen na nasprotni strani očesa, da se napravi poševna rez (podoba 4.). Kolči, rezane na ta način, se veliko bolje okoreninijo. Nikakor pa se ne sme odrezati preveč poševno, sicer se rani še drugi del svrža (stržena), ki potem začne gniti.

Te kolči je potem treba zašolati (t. j. postaviti za 1 leto v trtnico, da se okoreninijo), ali naravnost posaditi v vinograd in potem cepiti ob svojem času v zeleno ali v suho na stalnem mestu, ali pa se cepijo koj v suho in se potem za eno leto postavijo v trtnico, da se okoreninijo in zarastejo, na kar se posade cepljene na stalno mesto v vinograd. Najbolje je, če jih koj posadimo in prihodnje leto pocepimo, ali pa, če cepljene vložimo za 1 leto v trtnico.

Podoba 4.

Pri obrezovanju dobivamo troje vrst materiala, ktereга zaznamujemo s I., II. in III. kakovostjo (kvaliteto). I. kakovosti so spodnje, najmočnejše kolči, II. kakovosti iz sredine in III. iz konca in stranskih izrastkov. Kadar trte obre-

zujemo, nikdar odrezkov ne puščajmo predolgo časa v vinogradu, ker se hitro preveč posuše. Kolči naj se torej koj povežejo v butarice po 100 in 100, pridene naj se jim ime, potem pa naj se hranijo v vlažnem pesku v kleti, ali pa naj se zakopljejo na solnčen kraj v zavetju, v jarku kakih 30 *cm* pod zemljo. V obeh slučajih je treba paziti, da se zasujejo vsi prostori med posameznimi trtami in butaricami s suhim peskom, oziroma s suho zemljo (ktera se potem nekoliko zmčči), ker drugače se v praznih prostorih napravi kaka plesen, ki kolči poškoduje. Spomladi se kolči zašolajo necepljene, ali pa se prej pocepijo.

V 3. letu jeseni, oziroma v 4. spomladi se trte v matičnjaku obrežejo na 3 palce 3 očes ter se z njimi ravna tako, kakor 2. leto. Nadaljnje obrezovanje in obdelovanje je enako ravnanju v tem letu. Četudi amerikanki ne pustimo nobenega palca (rogača) in vsako leto trto odrežemo tik starega lesa, požene vender veliko poganjkov iz starega lesa. Od teh pustimo 3—5 najmočnejših, druge, šibkejše pa kar odstranimo. Poganjki iz starega lesa so lepši, kakor iz palcev.

Ker je ta trta močne rasti, srka hitro in veliko hrane iz zemlje; treba ji je torej tudi dobro gnojiti. Prvo leto se le redko gnoji, kar bi se pa ne smelo opustiti. Ako se gnoji, vrže se za ene ali dvoje vile razkrojenega gnoja okoli vsakega trsa, pa ne naravnost na korenine, še manj pa pod korenine in ne med vrste, ker trta v prvem letu napravi le malo in šibko razvitih korenin. Ako bi se gnojilo med vrstami, kamor ne segajo še korenine, bi bila gnojitev brez uspeha. Isto velja o drugem letu. V 3. pa je zopet bolje gnojiti po sredi vrst, ker v 3. letu je največ koreninic, ktere srkajo hrano, že po sredi. To pravilo za gnojenje velja tudi trtam, sajenim na stalno mesto v vinograd, naj bodo že cepljene ali še kolči.

Razven kolčij dobivamo iz matičnjaka lahko tudi cepljenke, in sicer s tem, da jih cepimo na zeleno. To delo se vrši od polovice maja do julija v lepem in ne deževnem vremenu, in sicer v visokosti od 35 *cm* naprej. Jeseni ali spomladi se taka cepljenka odreže tik starega trsa, ali pa

se pusti palec 2 do 3 očes (kar je odvisno od mladike, ktero smo cepili) in se vsadi naravnost v vinograd na stalno mesto, ne da bi jo bilo treba devati za eno leto v trtnico. S tem, da se devljejo za eno leto v trtnico, da se okoreninijo, ni veliko pridobljeno, pač pa je izgubljeno eno leto.

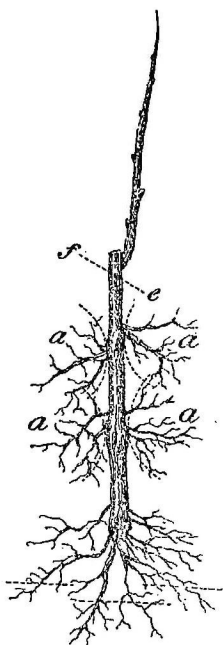
Vzgajanje cepljenk.

Trte se cepijo ali v zimskem ali pa v poletnjem času. Zimsko ali suho cepljenje se nadalje vrši ali v roki, ali pa na stalnem mestu. Cepljenje v roki gre sicer hitreje od rok, pa ni tako gotovo, kakor cepljenje na stalnem mestu. V roki se cepi na ključe ali pa na korenjake. Te cepljenke se potem posade ali naravnost v vinograd, na stalno mesto (tega pa ne priporočamo, ker bi posebno začetnikom in onim, ki slabo ravnaajo, lahko izostalo do 80 %, vsled česar bi potem ostali v vinogradu prazni prostori; dalje take trte tudi bolj neenakomerno rastejo, ker se večkrat puste rasti tudi takšne cepljenke, ki se niso dobro zrastle, kar je napačno; saj se prav slabo zrastene trte več let ne popravijo in naposled poginejo), ali pa se poprej denejo za eno leto v trtnico, da se tam okoreninijo in zarastejo, ter se še le potem vsade v vinograd. To je pravilno, ker s takšnimi trtami pozneje ni nikakega opravila več, kakor le dobro jim je treba gnojiti, pridno jih okopavati in pravilno obrezovati. Pri poletnjem ali zelenem cepljenju je treba čakati, da trta postane dovolj visoka in močna, potem se pa v visočini enega metra cepi, pridno čisti in naposled pogroba. Tudi se suho cepljenje bolj priporoča od zelenega, ker so v suho cepljenje trte bolj trpežne bolj vztrajne.

Suho cepljenje.

Najbolje je s tem cepljenjem pričeti v takem času, kadar je mogoče trte sproti vlagati v zemljo, torej od druge polovice meseca marcija pa do konca meseca maja. Ako se za podlogo vzamejo ključi, je najbolje, ako se sproti režejo s trte, če so pa bili narezani že prej, treba jih je za pol

dneva ali za par dni postaviti v vodo, da se dobro namoči. Ključi naj ne bodo daljši kakor 50 *cm*, za Dolenjsko celo zadoščajo 35 do 40 *cm* dolgi. Spodaj na podnožju se ključ odreže prav tik očesa, najbolje nekoliko na pošev (pod. 4. *a*), ker se tako pripravljeni ključi veliko bolje razrastejo in napravijo močnejše korenine. Nad zgornjim očesom se pusti lesa za kaka 2 prsta (= 5 *cm*, pod. 4. *b*), in ravno ta košček se potem združi s čepičem. Pred cepljenjem je treba izrezati vsa očesa ^{na} podlogi (pod. 4. *e*, *d*^{*}), razven očesa na podnožju (pod. 4. *a* in *c*). Če ostanejo ta očesa nepokvarjena, začno pozneje, ko se cepljeni ključ vsadi,

Podoba 5.

zopet poganjati, in ves sok stopa v ta poganjek, namesto v cepič, in posledica temu je, da cepič usahne, ker od podloge ne dobiva hrane. Kako je treba ravnati s tako vsajenimi cepljenkami po leti, povemo pozneje. Ako se cepijo korenjaki (bilfe), treba jim je odrezati vse stranske korenine (pod. 5. *a*), spodnje pa, t. j. glavne korenine (pod. 5. spodaj) se skrajšajo po debelosti na 15—20 *cm*, slabejše se pa tudi puste popolnoma neskrajšane; istotako stranske pri šibkejših korenjaki. Nad zgornjim kolencem se bilfa odreže tako, da odpade ves novi les (pod. 5. *e f*), tako, da se potem cepi na stari les, in če je korenjak predolg, se skrajša tako, da je dolg 40 *cm*. Pred in med cepljenjem naj korenjaki in ključi stoje vedno po konci v posodi, napolnjeni z vodo, da vedno ostanejo sveži.

Cepi se v kakem svetlem, bolj gorkem prostoru. Pri tem delu je treba paziti, da se poševna odreza napravi kolikor mogoče tik očesa na podlogi na široki strani, in sicer nad očesom (posebno če je podloga že skrivljena), ne pa na nasprotni strani, ker se v tem slučaju cepljenka še bolj

^{*}) Po pomoti je na podobi 4. *d* narejen nad *e*; biti bi moral na nasprotni strani, tako, kakor je na ključu zraven oko *b*.

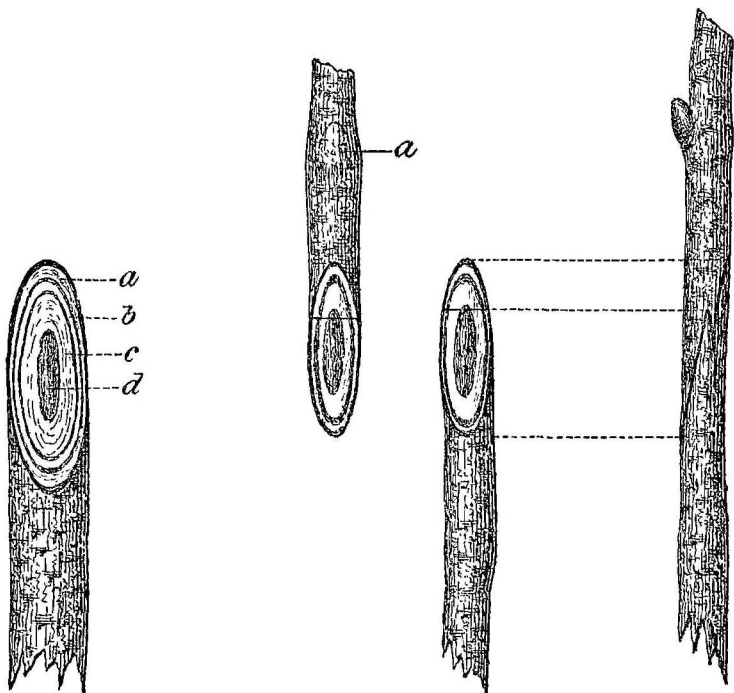
skrivi. To delo se mora izvršiti prav hitro, in zato mora biti nož jako oster. Rezna ploskev mora biti gladka, enakomerno odrezana in ne opraskana, svrž (srce, zrklo, stržen) mora biti nepokvarjen; tudi se ne sme podrsati ali pogladiti z nožem, še manj pa obrisati s prsti ali s cunjjo, ker bi tako prišla na rezo ploskev zemlja ali prah, in to bi oviralo zrastenje. Tudi v vodo se odreza ne sme pomočiti. Ako se pri prvem potegljaju ni posrečilo odrezati prav gladko, enakomerno, ne sme se popravljati, temveč se odreže še enkrat, kajti s popravljanjem se nič ne popravi, marveč le še pokvari.

Cepiče je treba narezati že prej v večji množini; pred se na mizo pa se jih dene le toliko, kolikor se jih po priliki porabi v eni ali v dveh urah; drugače naj bodo vedno v vodi. Cepiči se režejo na eno oko, le pri gotovih vrstah, ki imajo gosta očesa, se pustita 2. Cepič se na vrhu ne sme odrezati prav tik očesa, temveč naj se nad njim pusti še 1 do $1\frac{1}{2}$ cm lesa (pod. 7.). Pod očesom pa 4 do 6 cm. Več ko dva dni naj se cepiči ne namakajo, sicer postanejo opolzki, vsled česar se pri cepljenju težko drže v roki.

Kar je bilo rečeno glede podlog, to velja še bolj o cepičih, namreč, da je najbolje, ako se narežejo s trte še le spomladi, malo pred cepljenjem. Kakor podloga, tako se prireže tudi cepič. Cepič se prime z levo roko tako, da pride njegov kolenc med kazalec in palec. Oko gleda navzgor proti obrazu, ali pa na nasprotno stran, in dobra 2 cm pod njim ali na nasprotni strani se cepič poševno odreže. Na nasprotni strani očesa se odreže posebno tedaj, ako je podloga nad zadnjim kolencem zakrivljena. S tem, da pride cepičevo oko navpično vrhu očesa na podlogi, se pozneje, ko trta začne rasti, cela trta zravna. Cepič in podloga morata biti enako debela. Ker je lub pri podlogi mnogo debelejši kakor pri cepiču, stori začetnik dobro, ako lub na podlogi malo osmukne, da more izbrati cepič prave debelosti, sicer se mu lahko zgodi, da vzame veliko debelejši cepič, kakor je treba. Vsled tega pride cepičev kambij na lub mesto na kambij podloge.

Pri cepljenju je namreč treba paziti, da se na odrezah prav dobro vjema cepičev kambij s kambijem podloge.

Kambij je oni del lesa, ki povzroči zarastenje ter se imenuje debelilni kolobar. Nahaja se koj pod lubom in se razlikuje od drugega lesa v tem, da je bolj zelen (pod. 6. *a* lub, *b* kambij). Potem pride bolj široki lesni del, kratko les imenovan, ki je bledezelen (pod. 6. *c*), in nazadnje svrž (zrklo, srce, stržen) (pod. 6. *d*). Ako se kambij na podlogi in na cepiču vjema le na eno stran, zraste se le ta del, kjer pa se ne

Podoba 6.

Podoba 7.

vjema, se pri trti kar posuši, pri drugih rastlinah se zraste pozneje.

Začetniki morajo primerjati cepič s podlogo glede debelosti, še predno jih prirežejo. Najbolje je, če se cepič postavi vrhu onega dela podloge, s katerim ga hočemo združiti. Ako sta cepič in podloga enako debela, prireže se najprej podloga, in sicer poševno, tako da odreza ni čez $2-2\frac{1}{2}$ cm dolga. Potem se podloga dene pod levo pazduho, prireže se cepič ravno tako, primeri se še enkrat podlogi, ali se vse strinja,

t. j. debelost in dolgost prirez, ter se naposled zareže podloga tik nad strženom, pa ne pregloboko, komaj $\frac{1}{2}$ —1 cm globoko, cepič pa tik pod strženom, ali pri vrstah, ki imajo širok stržen, tudi nekoliko skoz njega (pod 7.), ter se zareza porine v zarezo tako, da se kambij vjema na vsi ploskvi (pod 7.), ne pa da končni jeziki mole čez lub. Tako cepljena trta bi se zrastle le po sredi, na koncih pa bi se majala, kjer bi morala biti najtrdneje zrastena. Sprva gre to primerjanje le počasi od rok; ko pa je človek cepil par dnij, vidi že kar od daleč, kateri cepič je primeren. Pri cepljenju mora vsak cepilec imeti kakih 50—100 cepičev pred seboj na mizi narezanih, da si more izbrati koj primernega. Čim hitreje se to delo zvršuje, tem boljši so uspehi; le nikar predolgo obotavljati se s prirezano podlogo ali cepičem. Zato je najbolje, ako se taka dela zvršujejo le s prosto roko, ne s kakim strojem. S prosto roko se cepi natančneje, prirezana dela se hitreje združita, odreze ostanejo vedno čiste in se nič ne osuše, dočim se drugače to vedno dogaja, ker eden zarezuje cepiče in podloge ter jih postavlja v zato pripravljene posode, stika pa jih potem kdo drug. Edina prednost dela s stroji ali s cepilnimi pripravami je ta, da se na dan veliko več pocepi. Dober cepilec požlahtni na dan, ako sam zavezuje, 400—600 trt, ako pa zavezuje kdo drug, 800—1000 trt.

Pri gospodu Balonu, vinarskem komisarju v Bizelju, so nekateri cepili celo do 2200 komadov v 12 urah. Seveda je dotičnik samo prirezaval, vezali pa so drugi. Vender pa je to delo, ki se bo marsikomu zdelo neverojetno; ali večletna vaja doseže tudi to. Če v obče en delavec cepi in poveže do 300 trt na dan, moramo biti z njim zadovoljni. Staknjeno trto je treba trdno povezati in potem dobro zamazati.

Materijal za povezovanje cepljenk.

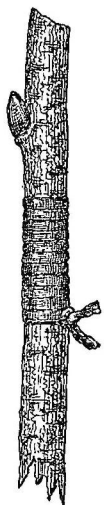
Najcenejše je liče ali rafija, potem motvoz (špaga) in najdražji so zamaški. Rafija je neka trava, ki raste po Makedoniji in po Afriki in je zelo močna. Z enim kilogramom

je mogoče povezati 2000 do 2500 cepljenk, kajti za povezanje ene cepljenke se porabi komaj 20 do 30 *cm* dolg kos rafije. Zelo široki komadi se lahko razpolovijo, druge pa se morajo pustiti nepretrgane, ker drugače je ni mogoče tako nategniti in pozneje kmalu segnije v zemlji. Pred rabo se rafija zmoči v vodi in potem dobro iztisne. Pozneje je ni treba več močiti, ker se le počasi suši.

Drugo vozilo je motvoz (špaga) št. 6. ali 7. Zavezovanje z njim je težavnejše, ker kmalu prste zaguli, pa tudi dražji je. Treba ga je toliko, kolikor rafije.

Ne rafija, ne motvoz naj se pred rabo ne namaka v modri galici, ker galica ne vpliva le neugodno na kambij (mezdro), torej na zrastenje, temveč se more — ker namočena le težko segnije — pozneje popolnoma zajesti v les, ako se ne prereže pravočasno.

Rafije cepilec lahko nareže cel kupček v potrebni dolžini ter jo položi pred se na mizo. Isto velja o motvozu. Da bode motvoz ves enako dolg, zabijeta se dva žreblja v mizo, 25 do 30 *cm* vsaksebi, ter se nanja navije ves klopčič motvoza, in se potem prereže ravno čez sredo, med žrebljema.

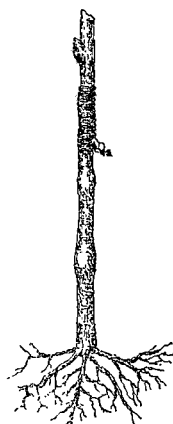
Zavezuje se tako le: Staknjena cepljenka se prime z levo roko tako, da palec tišči spodnji konec cepiča prav trdno na podlogo; zgornji konec se tako drži sam ker sta zarezi na cepiču in na podlogi staknjeni (pod 7). Kazalec leve roke pride na nasprotno stran palca, vsa podloga pa se tišči pod levo pazduho ali se drži prosto. Z desno roko se dene konec vezi pod kazalec ali med kazalec in sredinec leve roke in potem se vez ovije parkrat spodaj, da se pritrdi spodnji del, potem pa se omota okoli podloge in cepiča tako, da se pritrdi še zgornji konec podloge. Na to se veže isto pot navzdol, dokler se ne pride do prvega konca vezi, kjer se

Podoba 8. oba konca zvežeta (pod. 8.).

Pri povezovanju je treba paziti, da se vez prav trdno prime, da se posebno končnice prav dobro pritrdijo; zato

je treba vez z desno roko močno nategovati. Čepič se pri povezovanju ne sme prav nič premakniti. Temu se najlože izogne, ako se gre pri povezovanju s kazalcem in s palcem leve roke za vezjo, dokler ni zavezana. S povezovanjem se ne sme dolgo čakati.

Kadar se ima napraviti zanjka, postavi se podloga med kolena ali pa se obdrži pod levo pazduho. Pri tem je treba posebno paziti na to, da se cepiču ne pokvari oko, kar se posebno lahko pripeti, ako se cepi pozno, ko očesca že začenjajo brsteti. V največ slučajih požene drugo, speče oko, ako se odlomi prvo, že pognalo. Četudi se torej odlomi prvo oko, ni treba cepiča zavreči, ker ima še nadomestujoče oko. Le če so očesca zmrzla ali slepa, se cepič zavrže. Podoba 9. nam kaže dogotovljeno cepljenko.

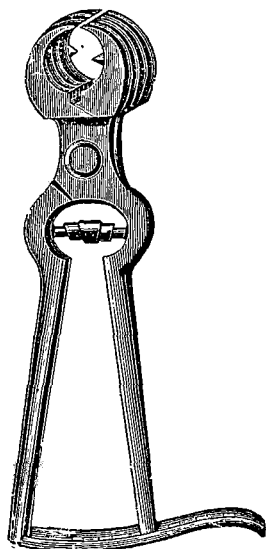

Podoba 9.

Ko je cepljenka pravilno povezana, zamaže se popolnoma vsa vez s čisto ilovico. (Najboljša je lončarska ilovica). Ilovica se poprej namoči v vodi v kaki posodi. Pri tem pa je treba paziti, da se maža ne napravi preredka, kajti, če vez ni prav trdna, zaleze se maža v sklad.

Boljša od ilovice je seveda cepilna smola. Ta se napravi, ako se skuha 1 kg v prah stolčene kolofonije v $\frac{1}{4}$ l špirta ter se ji potem dodene še par žlic lanenega olja, da ostane tekoča. Boljša od kolofonije je navadna smrekova smola, ktera se kar skuha, kakeršna se kupi. Da je čistejša in bolj drži, se skuhana precedi skozi redko cunjko ali gosto vrečo. Kar gre skozi, to se potem rabi. Na ta način se dobi veliko manj smole; ta pa, kar se je napravi, je jako dobra. Pred rabo se taka smola kuha nad žerjavico, dokler ne postane tekoča. Tu se ji priliva med vednim mešanjem špirit, kterege je treba $\frac{1}{4}$ l na $1\frac{1}{2}$ —2 kilograma smole. Končno se doda še 1—2 žlici lanenega olja. Ako se cepilna smola strdi, se zopet prekuha. Ako se zamazuje z ilovico, je konec vrhu očesa vselej treba zamazati s smolo. Ako tako

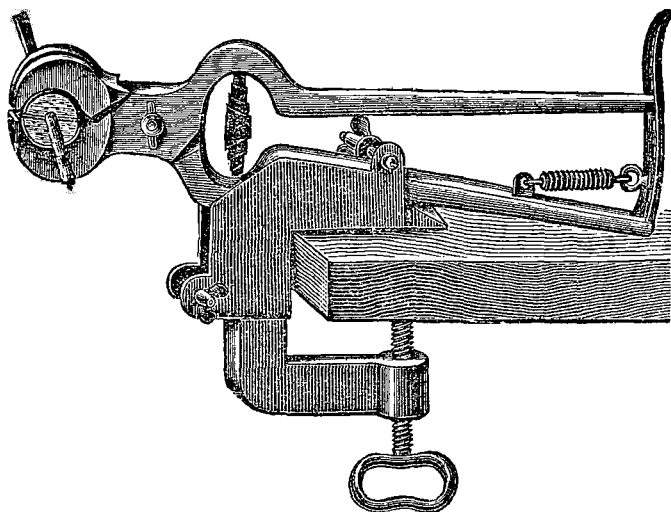
pripravljenih cepljenk ni mogoče takoj vložiti v trtnico, vložijo se v vlažen pesek tako, da iz njega ne moli nič lesa. Cepljenka se postavi poleg cepljenke, najbolje v kak zaboj, se popolnoma pokrije s peskom in potem nekoliko zmoči. To je treba večkrat ponoviti, vendar pre-
vlažno ne sme biti.

Podoba 10.

Mesto rafije rabijo za vezilo tudi plutove zamaške (gobe). Cepljenke z zamaški se veliko bolje zrastejo ter se na ta način doseže večji uspeh. Tudi se taka cepljenka ne pokvari tako lahko, ker je cepič zelo trdno pritisnjen k podlogi.

Za pritrjevanje zamaškov je treba primerne orodja. V to svrho rabijo posebne klešče (pod 10. in 11.). Klešče imajo znotraj na vstaki strani po dva zoba, ktera imata namen napičiti po

Podoba 11.

polovico zamaška. Spona se pritrdi k mizi, in vanjo se deno klešče ali navpično, ali pa vodoravno.

Predno se zamaški rabijo, skuhamo naj se v vodi, da se omehčajo, potem pa se puste več ur na suhem kraju, da se nekoliko osušijo. Osušeni zamašek se razcepi čez polovico, kakor je že zarezan, prime se z levo roko, in sicer s palcem na eni, s kazalcem na drugi strani luknje, postavi se vodoravno med klešče s hrbtišči proti zobovoma, klešče se trdno stisnejo in spet spuste, in sicer na ta način, da se pritisne na spodnje pero. Sedaj drži vsaka stran klešč polovico zamaška. Že cepljena trta se dene med zamaškovi polovici tako, da jo stisneta na cepljenem mestu od spredaj in zadaj, torej od široke strani pod očesom in na nasprotni strani, in ne ob skladu. Nato se klešče prav močno stisnejo. zamašek pa se na obeh koncih zaveže s tanko žico (dratom) št. 11.; če je dolg, zaveže se tudi na sredi. Žica se nategne s posebnimi kleščicami (kakeršne rabijo piskrovezi). Potem se pritisne na pero, klešče se odpro in cepljenka je gotova. Če bi zamašek ne bil dosti stisnjen — kar se spozna na tem, da se cepič da izvleči, če se nekoliko potegne — je treba žico tako nategniti, da se cepič ne da izdreti. Take cepljenke ob straneh ni treba prav nič zamazati, temveč le cepič na koncu, in sicer s cepilno smolo.

Ako sta cepič in podloga prav tanka, je treba vzeti nepreluknjane zamaške, ker bi preluknjani trte ne stisnili dovolj; če sta pa podloga in cepič zelo debela, treba je luknjo z izrezanjem ali izdolbenjem razširiti, kajti zamašek mora popolnoma obdajati cepič in podlogo in se ne smejo videti na koncih nikake špranje. Tako pripravljene cepljenke se do vlaganja hranijo tako, kakor cepljenke, povežane z rafijo.

Zamaški se najbolje porabijo pri cepljenju na stalnem mestu.

Cepljenje na stalnem mestu.

Na stalnem mestu v vinogradu rastoča eno- ali večletna ameriška podloga se odkoplje spomladi (marchija do maja meseca) do prvih korenin na široko pa prilično 20

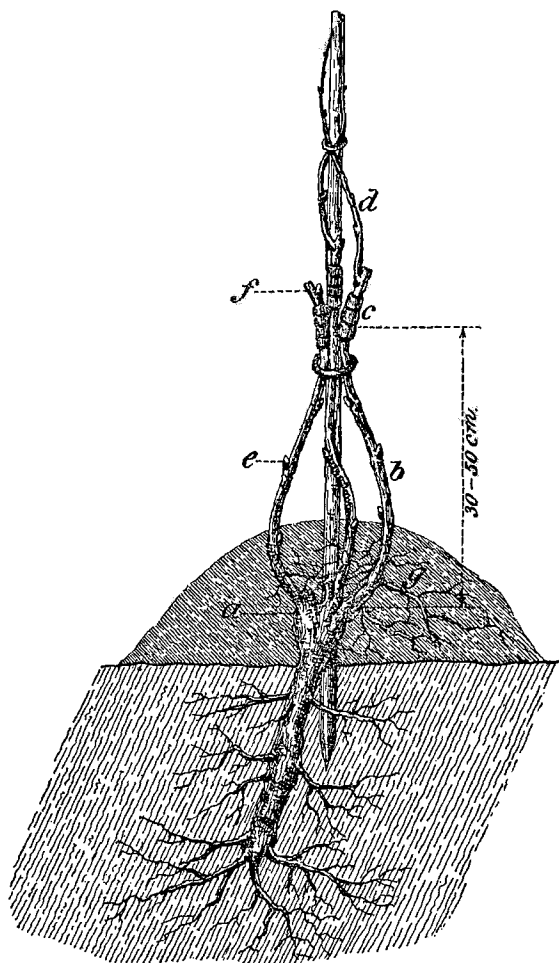
do 30 *cm*, tako da zemlja ne ovira rabljenja klešč. Trta se požlahtni in poveže enako, kakor je bilo rečeno pri cepljenju z zamaškom. Ves novi les, in še nekoliko starega, se odreže. Cepljeno mesto naj ne pride pregloboko v zemljo — k večjemu 3 prste pod površje zemlje — kajti drugače bi to pozneje obteževalo obrezovanje koreninic pri cepiču. Če je le mogoče, naj se požlahtne tudi debelejšje podloge z angleško kopulacijo, kajti cepljenje v razklad se sicer dobro obnese pri drevesih, pri trtah pa najslabše. Cepljenje na stalnem mestu se mora zvršiti ali vsaj par tednov prej, predno začne trta poganjati, ali pa vsaj par tednov pozneje, samo v največjem soku (mezgi) ne, ker bi jih v tem slučaju veliko izostalo. Če je trta v velikem soku, se prereže 1—2 dni pred cepljenjem, da izgubi nekoliko soka; potem se cepi na prerezanem mestu.

Kakor v roki, se mora požlahtnitev čedno in hitro zvršiti tudi na stalnem mestu. Podloga naj se obriše s cunjjo, predno se prireže. Ko je vse dogotovljeno, se cepljenka popolnoma zasuje s prav lahko zemljo, še bolje s peskom ali s svižem (mul), ter se napravi krtini podoben kupček tako, da cepič nič ne moli iz njega.

Cepljenje na stalnem mestu je najboljše, ker se na ta način cepljenih trt največ prime, cepič pa še v istem letu napravi prav močen poganjek, se prav dobro zaraste in more že lepo obroditi.

Na stalnem mestu se mesto prav pri zemlji cepi tudi v različni visočini, in sicer isto tako, kakor pri tleh. Najbolje je cepiti 30 do 50 *cm* visoko in prisuti, da je cepljenka jeseni lahko že okoreninjena in dobra za presaditev v vinograd. Cepi naj se, po razmerah kraja, v visočini 30 do 40, oziroma 40 do 50 *cm* (pod. 12. od *a* do *e*). Pri starejših trtah se požlahtnijo eno- ali dveletni poganjki mesto v zemlji ali v visočini 30—40 *cm* malo nad zemljo (10—15 *cm*) na način, kakor je ravnokar opisan. Večji je uspeh, če se tudi ti cepiči in gobe zasujejo z zemljo, kar se pri tej visočini lahko izvrši. Na to se vsa trta spodaj prisuje s prav rahlo, nekoliko z mešancem zmešano zemljo (pod. 12. *g*). Predno se pri-

suje, naj se ranijo (opraskajo) oni deli, kjer naj se napravijo korenine, ker to pospešuje njih razvoj. Ako je poleti suho, naj se ta kupček poliva z vodo.

Podoba 12.

Cepič se pritrdi k podlogi s plutovino (z gobo) (podoba 12. *c*), pa se nič ne zamaže, razven cepiča vrhu očesa, in sicer s cepilno smolo. Dobro je, če se plutovina obda z mahom. Tu naj se prav tako, kakor pri zelenem cepljenju, večkrat odstranjujejo poganjki, pognali iz oči na podlogi

(pod. 12. e). Ta očesa se lahko izrežejo že pri cepljenju, razven spodnjih, ktera se zasujejo. Ako bi se ti poganjki pustili, da bi rastle, silil bi ves sok vanje, mesto v cepič; vsled tega bi se cepič ne zrastel s podlogo. S tem pa, da se ti poganjki odstranijo, gre ves sok v cepič, ker sok že od narave vedno bolj sili v dele, rastoče kvišku. Vsled tega se potem cepič trdno zraste s podlogo.

Jeseni istega leta ali spomladi drugega leta se te zrastle in ob enem okoreninjene cepljenke odrežejo tik spodaj pri starem lesu ter se posade na stalno mesto. Taka trta se pa tudi lahko pogroba na stalnem mestu, kakor trta, cepljena na zeleno. Na eni in isti trti se more vzgojiti mnogo takih cepljenk.

Ko bi se kaka požlahtnitev ne prijala (pod. 12. f), kar se vidi že čez 3 tedne, se lahko še enkrat precepi na suho, ali pa pozneje, julija meseca, na zeleno. Na vsak način naj se ne pusti necepljen poganjek poleg cepljenih na isti trti, ker bi drugače vsi drugi poganjki iz cepiča slabije rastle, ker bi poganjki iz podloge preveč soka záse porabili. Gobe se navadno ne odstranijo isto leto, pač pa se to mora zgoditi, če cepič in podloga tako zdebelita, da je treba žico preščipniti. Nadaljnja poletnja opravila pri visoko na suho cepljenih trtah so: privezovanje cepičevih poganjkov na kol in škropljenje z modro galico. Avgusta do septembra meseca se poganjki na cepičih skrajšajo za $\frac{1}{3}$ do $\frac{1}{2}$, da les bolje dozori.

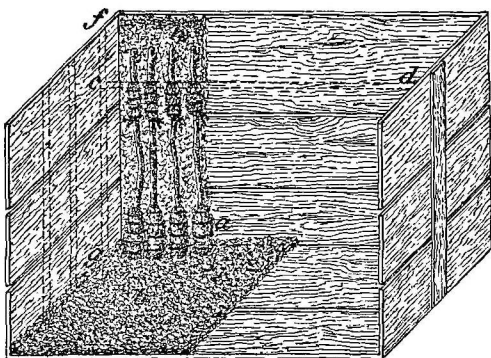
Vlaganje cepljenk v mah.

S tem delom se lahko prične že februarja meseca ter se nadaljuje do konci maja. Mesto da se v roki cepljene trte vložé naravnost v trtnico, vložé se poprej v zaboj ter se obdajo od vseh stranij z mahom. V ta namen se korenjak in ključ cepita na isti način, kakor je bilo poprej opisano, samo cepilno mesto se ne zaveže tako trdno in se nič ne namaže, le konec vrhu cepiča, in to s cepilno smolo.

Če se cepijo ključi, ovije se nekoliko mahu okrog spodnjega konca, kjer mora podloga napraviti koreninice, ter se priveže z rafijo, špago ali tanko bekico, da ne odpade

(pod. 13. *a*); tudi okrog cepljenega mesta se dene mah, ni pa to neobhodno potrebno; korenjaki (bilfe) se ne zavijajo.

Tako cepljeni korenjaki ali ključi se postavijo drug poleg drugega, v oddaljenosti 1 *cm*, v zaboj (pod. 13.), v kterega se je poprej na dno nastlalo 6—8 *cm* na debelo vlažnega mahu (podoba 13. *b*). Mah se nekoliko z roko pritisne, da ni preveč rahel. Ko je končana ena vrsta, dene se med posamezne cepljenke še nekoliko mahu, posebno trdno med korenine,

Podoba 13.

ker drugače nekatere podloge kar tu poženo poganjke. Potem se na vrsto počez naloži 3—4 *cm* na debelo zmočenega mahu, nad cepiči in nad koreninami več kakor na sredi, ter se prične polagati druga vrsta ravno tako, kakor prva. Med vsako vrsto se lahko po celem zaboju počez položi letvica (pod. 13. *c d*). S tem se enakomerno oddalji vrsta od vrste. Če se vsako leto rabijo isti zaboji, se ob straneh pokonci pribijejo posebne letvice (pod. 13. *f g*), na katerih so zareze, v ktere se vtikajo počezne letvice, tvoreče enakomerno oddaljenost.

Ko je vložena kaka vrsta, se še nekoliko polije z ne prav mrzlo vodo, da mah dalj časa ostane vlažen, kadar je pa napolnjen ves zaboj, nameče se na vrh še 4—6 *cm* mahu prav na rahlo (pod. 13. *h*), se še nekoliko zmoči in potem se zaboj pokrije s pokrovom in se postavi v klet, cvetičnjak, hlev ali pa kam na prosto.

Če so zaboji v kleti ali cvetičnjaku, naj se pazi, da je v njih toplota vedno med 20—25° C. V hlevu se zaboj postavi k jaslom ali nad nje, na prostem pa na bolj solnčen

kraj in v zavetje, v zemljo ali v mešanec, ter se obda okrog in okrog z vročim gnojem, da se vedno obdrži kolikor mogoče enaka toplotina.

Če je toplotina enakomerna, začno cepiči poganjati v 2—3 tednih. Ti poganjki kmalu pririjejo skoz mah. Ko se to zgodi, zrahlja se nekoliko mah vrhu cepičev ali se nadomesti z rahlejšim, nepokvarjenim, da poganjki lažje rastejo. Ako zaboji niso naravnost razpostavljeni solnčnim žarkom, odstrani se lahko pokrov. Ker razven cepičev poganjajo tudi podloge, priščipavati je treba njih poganjke, kakor hitro se prikažejo na vrhu. Ti se spoznajo na močnejši rasti, na rdečkastih vrhih ter ostro nazobčanih listih.

Da cepljenke ne trpe suše, polivajo se vsak teden z mlačno vodo, in sicer po nekoliko od zgoraj, po nekoliko skozi zabojeve špranje. Preveč se ne sme močiti, ker se drugače rada naseli plesen in cepičevi konci začno črneti. Kakor hitro se to opazi, se mora odstraniti pokrov in plesnivi mah. V čistem, snažnem mahu se cepljenke veliko bolje ohranijo in se jih več prime, kakor v nečistem, z zemljo zmešanem.

Mesto da se v zaboje vlaga vsaka cepljenka za se, poveže se jih po 5 ali 10 skupaj ter se polože v zaboj, kakor je gori opisano. Da je voda bolj gorka, se pusti po cel dan v posodah blizu peči ali v hlevu. Mlačna voda (20—25°C.) pospešuje rast, ker ne zmanjšuje toplote, kakor mrzla.

Ko so cepičevi poganjki dolgi 6—10 cm, jih je treba privajati solncu na ta način, da se odprt zaboj razpostavlja solnčnim žarkom, in sicer po malem. Pri tem nežni poganjki polagoma ozelene, se utrdijo in se s podlogo bolje zrastejo. To je gotovo v nekterih dneh in potem se lahko prične s presajanjem. Čim dlje pa trte ostanejo v zaboji, tem bolje je.

Če se je vse pravilno izvrševalo, kar tu navajamo, so cepljenke po 4—6 tednih od tedaj, ko so bile vložene v zaboje, sposobne za presaditev.

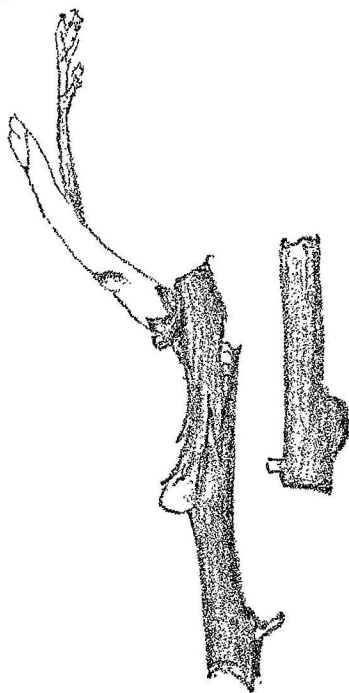
Tako vzgojene cepljenke se posade ali naravnost v vinograd, ali pa za eno leto v trtnico; zadnje je bolj priporočljivo. Pred saditvijo se cepičev poganjek skrajša na 3—4 liste in

cepilno mesto se iz nova poveže z rafijo ali z motvozom, da se cepič ne odlomi, ker je rahlo prirastel. Podoba 14. nam kaže tako cepljenko pred saditvijo. Otekline na koncih cepilnega sklada so kalus. Zakrivanje in zasipanje, kakor tudi vse nadaljnje poletnje oskrbovanje se vrši isto tako, kakor pri sprotnem vlaganju v roki cepljenih trt v trtnico.

Pri vlaganju naj se cepljenke nikar ne razpostavljajo naravnost solnčnim žarkom ali vetrovom; solnčni žarki jih ožgo, vetrovi pa osmode. Iz zaboja naj se polagajo naravnost v zemljo ali, če to ni mogoče koj, pa v škaf, napolnjen z vodo, ali naj se vsaj pokrijejo s kako vlažno cunjo. Če so bile cepljenke pred vlaganjem v zaboj obdane na spodnjem koncu z mahom, napravile so vanj mnogo koreninic, ki so po nekoliko tudi skoz pririle. Ta zavitek (pod. 13. a), kateri se ne odstrani, jih sedaj varuje, da se pri jemanju iz zaboja ne polomijo, kar je velike važnosti.

Pri nas, v prisilni delavnici v Ljubljani, kjer smo letos tako vložili blizu 100.000 cepljenk, so cepiči v dveh tednih začeli poganjati in podloge napravljati koreninice. Posamezni cepičevi poganjki so v štirih tednih zrastle 20 cm dolgi. Toplina v kleti znaša vedno 20—25° C. Zrači se le ob lepem vremenu, in sicer so okna ob takih dnevih odprta od 11. ure dopoldne do 3. ure popoldne, ko je zunanji zrak najbolj gorak. Ko cepiči že močno odganjajo, odstranimo nad njimi nahajajoči se mah, da morejo rasti neovirano.

Poganjki onih cepljenk, ki so hranjene v hlevih, kaj radi počrné. To posebno povzroča v hlevu razvijajoči se amonijak in premajhna zračnost; zato je bolje, cepljenke hraniti

Podoba 14.

kje zunaj, na solnčnem kraju, ter zaboje obdati z vročim gnojem.

Vlaganje cepljenk v mah ima te le prednosti:

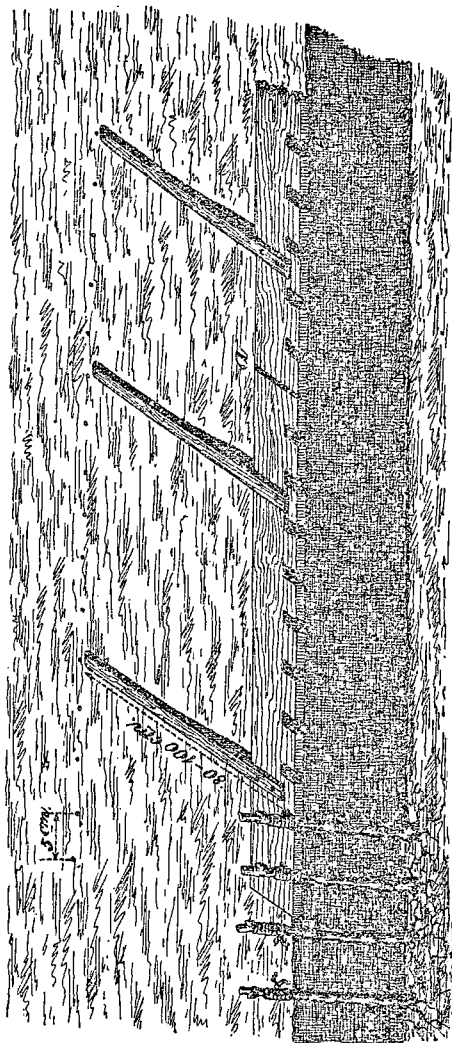
- a) Ker imajo cepljenke koj v začetku primerno toplo in vlažno, prime se jih veliko več odstotkov, kakor pa, če jih naravnost vložimo v trtnico.
- b) V trtnico se vložijo le one cepljenke, ktere so že zrastle, oziroma one, ki kažejo, da se še zrastejo. S tem je prihranjenega precej dela in prostora.
- c) Vlaganje cepljenk v trtnico, oziroma v vinograd, se vrši v takem času, ko je bolj gorko, stanovitnejše vreme in ko so se skončala vsa poglavitnejša dela, n. pr. vlaganje ključev, obrezovanje, okopavanje vinogradov, gnojenje itd.
- d) Prihrani se enkratno odkritje in obrezovanje cepičevih koreninic; kajti v tem slučaju se koreninice obrežejo le enkrat, in sicer konci julija ali začetkom avgusta, dočim se pri onih cepljenkah, ki se sproti vlagajo v trtnico, prvo obrezovanje vrši od polovice junija naprej, drugo pa meseca avgusta.
- e) Na ta način si cepljenke lahko vzgaja vsak vinogradnik, ker prvič to delo malo stane in drugič jih lahko posadi v kakeršno si bodi zemljo. Rahla, bolj peščena zemlja ima seveda tudi tu prednost.

Vlaganje cepljenk v trtnico.

Popolnoma zgotovljene cepljenke, kakeršno kaže pod 9., je sedaj treba zašolati, t. j. vložiti v zemljo, da se tam zrastejo s cepičem in okoreninijo.

Prostor za trtnico naj bo kolikor mogoče v zatišju, da veter ne napravlja preveč škode; lega naj bode bolj ravna in solnčna, prst pa prav rahla. Čim bolj peščena je zemlja, tem lažje se opravljajo dela, tem boljši uspehi se dosežejo. Za trtnico namenjeni prostor se prekoplje (zrigola) 50 do 60 *cm* globoko in se skuša že pri rigolanju pognojiti z dobrim mešancem (kompostom), kteremu je primešanega veliko cest-

nega blata ali peska, ali pa s slamnatim gnojem, ker to zemljo izdatno rahlja. Če je le mogoče, naj bo trtnica blizu doma, kjer je tudi voda blizu, da se po leti ob veliki suši

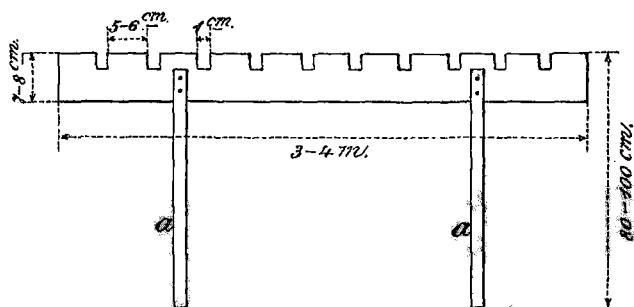

Podoba 15.

more prilivati. Ko je ves prostor prekopan in poravnan, se začne vlaganje. Prva vrsta naj ne pride preveč na kraj, temveč pol metra od roba, ker bi je sicer ne bilo mogoče zasuti z zemljo. Če je trtnica prav velika, razdeli naj se v

več kvadratov in med posameznimi kvadrati se narede po 1 m široka pota, po sredi 2 m, da se gre lahko z vozom skozi.

Vlagati je treba ravno tako, kakor se v trtnico vlagajo ključi. Delavec rabi le lopato in grablje. Cepljenke se vlagajo jako narazen, tem bolj, čim bolj ilovna je zemlja. Vrsta od vrste pride 80 do 100 cm oddaljena (pod. 18.), cepljenka od cepljenke v vrsti pa po 5 do 6 cm, t. j. 3 prste (pod. 15.); cepljenke, cepljene na ključe in naravnost vložene v trtnico, se lahko sade gosteje. Ako bi vrsto od vrste sadili bolj na gosto, n. pr. 50 cm, bi prvič ne imeli dovolj zemlje, da bi z njo pokrili ves iz zemlje moleči del cepiča, podloga bi se ne okoreninila tako, in vse poletnje delovanje

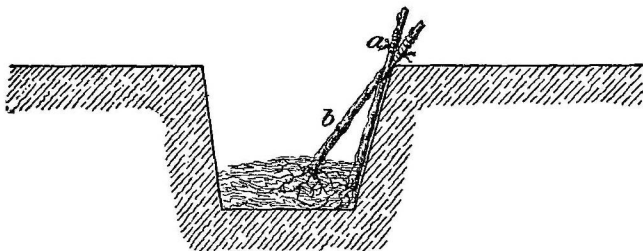
Podoba 16.

bi bilo jako otežkočeno. Pač bi cepiče mesto z zemljo lahko pokrili skozi in skozi s peskom, ali to bi povzročilo večjih troškov; v več krajih pa sploh ni dobiti peska.

Kadar se z lopato izkoplje čez celo parcelo dolg jarek, globok pa tako, kakor je dolga podloga, poravna se novo prekopani kos z grabljami, ako se to sploh da, in za seboj se zemlja poteza v jarek. Na rob tega jarka se polože nalašč za to pripravljeni sadilniki (pod. 16.), obstoječi iz 3 do 4 m dolgih, 5 do 8 cm širokih, 2 cm debelih deščic. Spredaj se vrežejo v to desko po 5 cm narazen 1 cm široke in 1 cm globoke zareze, v ktere se potem vtikajo cepljenke. Da ni treba vselej meriti oddaljenost vrste od vrste, pribijemo zadaj na vsakem koncu te deščice po 2 tanki, 80 do 100 cm dolgi letvi (pod. 16. a), kateri pri sajenju druge vrste postavimo tik prve (pod. 15.)

Ako smo cepljenke nekoliko časa hranili v zaboju v pesku, prinese naj se cel zaboj v trtnico ter naj se cepljenke sproti jemljo iz njega; ako se pa sproti cepi, naj stoje cele butare po konci do polovice v vodi, ali pa v pokritem zaboju, kateri ima na dnu za dlan na debelo vlažnega peska ali vlažnega mahu. Naravnost solnčnim žarkom ali vetrovom ne izpostavljajmo cepljenk nikdar; isto velja tudi o ključih in o korenjakih.

Ko je sadilnik položen na novo zrahljani rob jarkov, odkoplje se izpod sadilnikovih zob moleča zemlja, da tako postane ves rob jarka raven (pod. 15.). Na to se začno polagati cepljenke od ene strani proti drugi tako, da pridejo cepljena mesta ravno med zobe, t. j. v zareze na deski (pod. 15.). Ako je cepič kake cepljenke mnogo krajši od

Podoba 17.

drugih, naj pride cepljeno mesto nad zarezo. Tako pridejo vse cepljenke enakomerno globoko v zemljo, se ne premaknejo nikamor in stoje vse lepo v vrsti, kakor vojaki. Če so cepljenke povezane z zamaški, pridejo samo podloge v zareze, gobe pa nad sadilnik. Ako ima podloga korenine, je te treba lepo raztegniti, ne pa kar v jarek stlačiti; pri ključih tega seveda ni. Tudi naj se ne vlaga preveč napošev, kakor kaže *b* na pod. 17. temveč bolj po konci, kakor kaže *a* na pod. 17. Tako vsajena trta se spodaj bolje okorenini in cepič močnejše poganja; le v prav ilovnati, težki zemlji je treba vlagati napošev. Taka zemlja pa sploh ni dovolj sposobna za vzajanje cepljenk.

Vlaga naj se od desne proti levi. To je radi tega bolje, ker se navadno z desno roko razprostirajo kore-

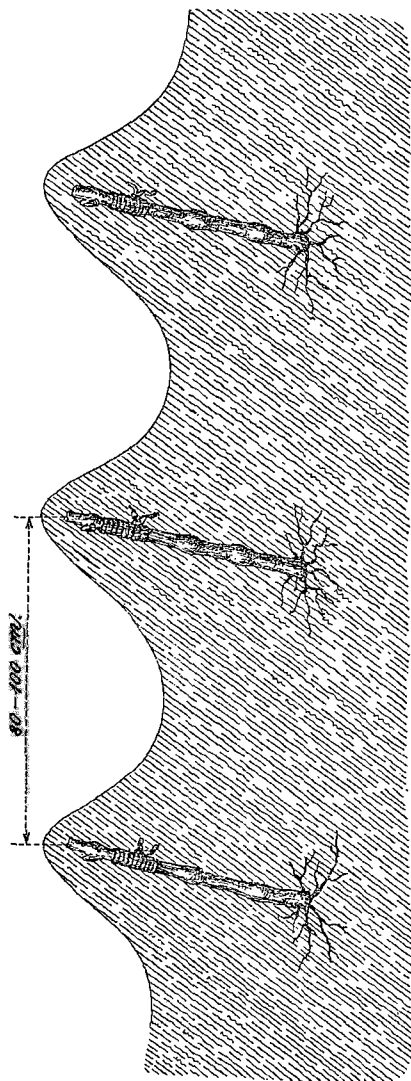
ninice ali se odgreba zemlja, ako jarek ni dovolj globok za kako cepljenko. Zato je bolje jarek vselej napraviti bolj globok in širok, ker se lažje dela. Z levo roko se trte vtikajo v zareze. Dalje naj se pri vlaganju pazi na to, da bode vsako oko na cepiču molelo proti delavcu. Vsled tega je oko pozneje, ko se pokrije, bolj zavarovano, lepše izraste in lepše prerine skozi prst, ker raste naravnost; ako je pa oko na nasprotni strani, prerije često iz zemlje ob strani kupčka ter se med rastjo skrivi.

Ako je jarek daljši kakor je sadilnik, pristavi se prvemu sadilniku drug (pod. 15. *a*). Isti delavec, ki vlaga cepljenke, nasiplje ob enem z desno roko po nekoliko rahle zemlje na korenine. Drug delavec nasuje na to z lopato še nekoliko rahle zemlje po vsem jarku. To prst pritisne potem z ного, ako so vloženi ključi, prav močno, ako pa so vloženi korenjaki, nekoliko rahleje, posebno, če je zemlja bolj vlažna ali ilovnata. Na to nanosi tretji delavec nekoliko dobro razkrojenega gnoja ali mešanca (komposta), ga pritisne z ного in polije z vodo, ali, če ni gnoja, polije še s stanjšano gnojnico. Polivanje pri sajenju naj se ne opušča, ker to jako pospešuje rast, kajti, vsled tega se zemlja okoli korenin lepo vleže in cepljenka ima takoj potrebno vlago. Ker ta vlaga sega tako globoko, cepljenka dolgo časa ne trpi suše. V mokrem ali v deževnem vremenu naj se nikar ne vlaga v trtnico, in tudi sploh naj se tudi drugam nikar ne sadi. Nato se cepljenke zasujejo s prstjo do cepljenega mesta. To delo opravljajo drugi delavci, in sicer takoj za prvimi, če ni drugih, pa prva dva, in eden grabi za njima, da sproti poravnava zemljo.

Kadar je zemlja prerahljana prilično 80 do 100 *cm* od prve vrste, položi se zopet sadilnik na rob novega jarka, pa tako, da segata letvi do prejšnje vrste (pod. 15.). Nadalje se ravna tako, kakor pri sajenju prve vrste.

Kakor hitro sta končani 2 vrsti, pokrije en delavec iz zemlje moleče dele, t. j. cele cepiče, s prstjo, ktero jemlje z motiko izmed vrst. Vsajenke je treba takoj pokriti, posebno tedaj, če so cepljena mesta zamazana z ilovico, sicer se ilovica posuši in razpoka. Če so vrste sajene po 80 *cm*

narazen, meče delavec 40 *cm* daleč prst na eno in 40 *cm* daleč na drugo vrsto. Cepiči so potem popolnoma pod zemljo, in paziti je treba, da pride še za 1 do 3 prste na debelo

Podoba 18.

zemlje na cepičevo oko; to je odvisno od kakovosti dotične prsti. Čim bolj je zemlja peščena, tem bolj naj se pokrijejo cepiči. Pokrite cepljenke kaže podoba 18. Cela trtnica je

taka, kakor s krompirjem zasajena njiva. Ako se pri sajenju rabijo prej imenovani sadilniki, so ti grebeni vsi enakomerno visoki. Če je zemlja zelo peščena, naj se grebeni ob straneh nekoliko potlačijo z lopato.

Pri zakrivanju naj delavec pazi, da ne nagne kakega cepiča in da debelo kamenje ne pride na strani, še manj pa vrhu cepiča. Najlože delavec zakriva, ako se razkorači tako, da mu pride vrsta med noge, in se pri delu nazaj pomika. Najprej naj zasuje ono stran, kjer ni cepičevega očesa (ker so cepiči na to stran bolj nagnjeni), potem se obrne in zasipa od druge strani.

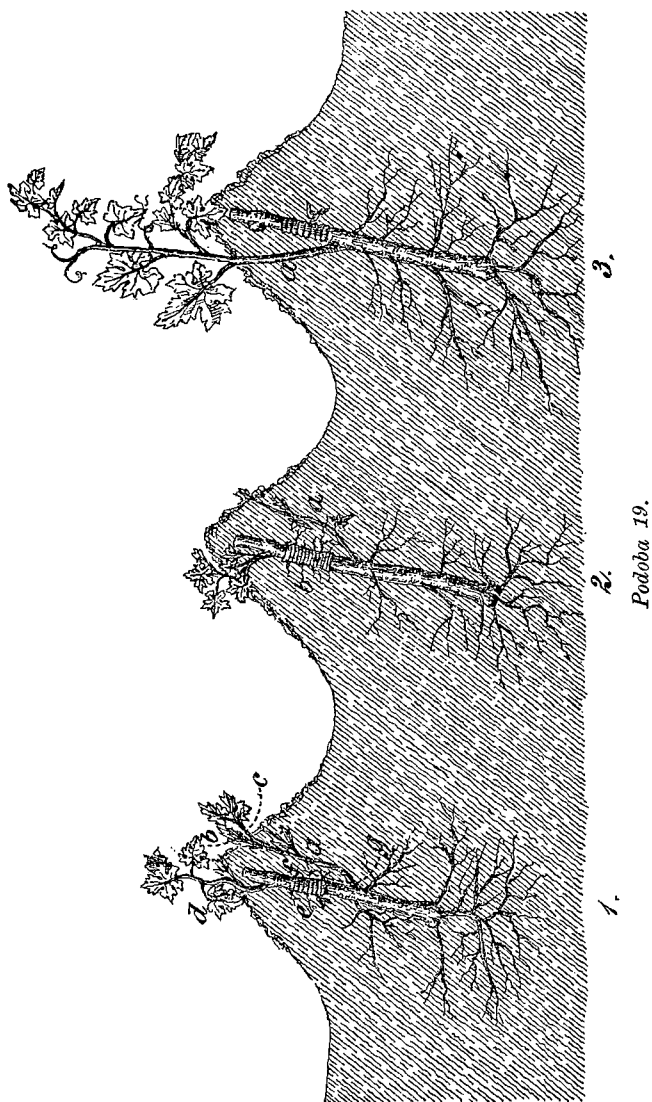
Ako je vreme ugodno, zemlja pa bolj rahla, more na ta način 6 do 8 delavcev vložiti 12 do 15.000 cepljenk na dan.

Poletnja opravila v trtnici.

Čez 3 do 4 tedne začno cepiči poganjati. To je odvisno od časa (meseca), v katerem se je cepilo. Med tem časom se je morda napravila vsled dežja trda skorja nad cepičem. Ako se je to zgodilo, je treba skorjo razdrobiti s kakim priostrenim (špičastim) lesom ali železom, sicer zaraste cepičev poganjek vanjo (osobito je to treba opomniti glede trt, cepljenih na stalnem mestu), in če se pozneje kar odgrne, lahko se poganjek odlomi, t. j. cepič se popolnoma oslepi, in takšno trto bi bilo potem treba iznova požlahtniti. Še bolje stori delavec, ako to skorjo poprej nekoliko zmoči. Skoz tako zrahljano zemljo pririje poganjek nepoškodovan. To delo si vsakdo lahko prihrani, ako cepiče pokrije s svižem ali s prav peščeno zemljo.

Ko so poganjki na cepiču razvili 4 do 5 listov (pod. 19. števil. 1. *a*), se pogleda, ako so cepiči izpod vezi ali izpod gobe in skoz njo napravili koreninice (pod. 19. števil. 1. *e* in števil. 2. *b*). Kakor hitro so te zrastle 3—5 cm dolge, odgrnejo se vse cepljenke tako, da je popolnoma prosto cepljeno mesto, t. j. ves cepič in še nekoliko podloge. Ako so bili cepiči pokriti s peskom, se pesek odstrani kar z rokama, če je pa zemlja bolj težka, je pa treba poprej od

obeh stranij cele vrste prst odstraniti z motiko, potem pa iz srede cepljenih mest prav pazno s kakim lesom ali z ro-

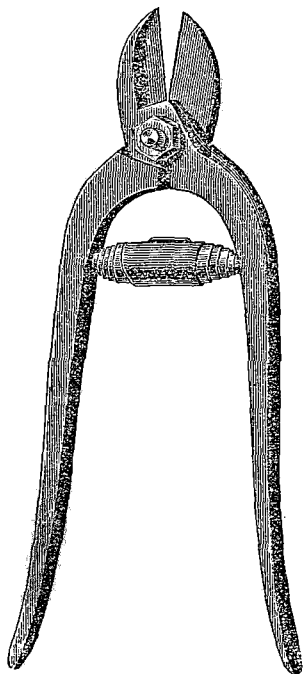

rokama, da se cepiči ne premaknejo, kar se prav lahko zgodi, če so povezani z rafijo. Veliko manj paznosti zahtevajo trte, katerih cepiči so pritrjeni z zamaški. Torej tudi v

tem imajo zamaški prednost. Na to se vse korenine tik lesa in tik gobe odščipnejo ali odrežejo. Vse to delo se mora vršiti klečé. Če sta po dva delavca v eni vrsti ter začneta vsak na enem koncu vrste in se pomikata proti sredi, naj se druga dva ne polotita koj naslednje, temveč še le druge vrste, da se tako ne ovirajo drug drugega v delu. Do prvega obrezovanja je rafija že precej segnila, in ker so cepiči še prav nežno zrastle s podlogo, se zganejo ali celo odlomijo pri najmanjšem sunku; če so koreninice bolj trde, naj se torej raje odrezavajo z ostrim nožem. Pri tem delu lahko eden nespreten delavec veliko pokvari. Delavec s težkimi, tresočimi se rokami ni za to.

Kakor hitro je končana ena vrsta, naj se takoj zopet zasuje s prstjo, kakor je bila pred obrezovanjem; še bolje je, če zasipa drug delavec sproti za onim, ki obrezuje.

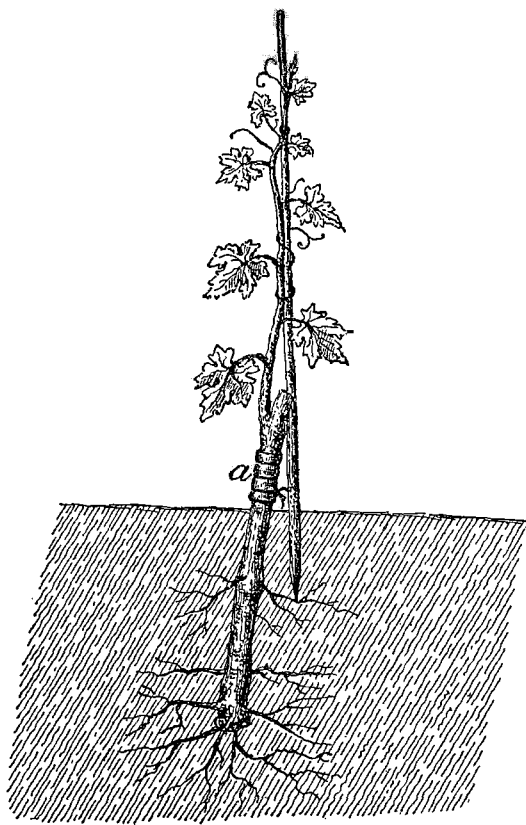
Posebno naj se to vrši, ako se odgrinja v vročih urah, ker solnce še nežne poganjke na cepiču lahko ožge, in takšni se potem prav slabo razvijajo, če celo ne usahnejo. Zato je bolje, če se to delo ne opravlja v prav vročih urah. Žica, s katero je zvezan zamašek, se pri prvem obrezovanju še ne prereže.

Podoba 20.

Čez daljnje 3 do 4 tedne, t. j. navadno avgusta meseca, se trte še enkrat odrgnejo, kakor prvič, ter se jim odrežejo vse pozneje nastale koreninice. Pri drugem obrezovanju naj se pogleda, ali zamašek ne tišči preveč podloge in cepiča. To se spozna na tem, da trta začne otekati na obeh koncih zamaška. Ako se opazi kaj takega, treba je žico kar prestriči z navadnimi škarjami, in sicer se to stori na nasprotni strani žičnih vozlov. Mesto navadnih škarij se rabijo nalašč v ta namen napravljene (podoba 20). Z

navadnimi kleščami nikar preščipavati žice, ker bi se cepič lahko kolikor toliko zmajal ali celo odlomil, ker ni še prav trdno zrastel s podlogo. Pri prestriganju žice se z levo roko drži zamašek, da trta stoji bolj trdno; to olajša zvršitev dela. Ako goba ne stiska premočno, se poprej prereže srednja

Podoba 21.

žica ali obe končni, in še le čez 1 do 2 tedna obe končni, oziroma srednja. Ako pa goba cepljenke ne stiska, se žica ne prereže že sedaj (pod. 21. *a*), marveč še le prihodnjo pomlad, in tedaj se tudi zamašek sname. Če bi goba preveč stiskala in bi se ne odstranila, bi cepič naenkrat usahnil, čeprav je že dolg, ker ne dobiva dosti soka od podloge. Cepljenke, katerim se je

prepozno odrezala žica, so take, kakor strte žabe; to pa pozneje nič ne ovira pravilnega razvoja.

Po preščenitvi žičnih vezij naj se gobe ne odstranijo, temveč naj se puste kar na trti, ker se, rešena vezij, debeli neovirano. Še le jeseni se gobe snamejo ter se shranijo z isto žico zvezane do prihodnje pomladi. Potem se lahko rabijo še enkrat, le skuhati jih je treba poprej. Gobe, katerih 1000 stane 2 gld. 40 kr, navadno trajajo le po eno leto. Z isto žico zvezani se hranijo zamaški radi tega, da ostaneta vedno obe polovici iste gobe skupaj, drugače bi bilo prihodnje leto težko dobiti dve polovici, kateri bi se strinjali, ker dve gobi nista enako prevrtani. Ako se je pri povezoivanju rabila rafija ali špaga, je ta julija ali avgusta meseca že vsa gnila.

Pri drugem obrezovanju koreninic trt ni treba več zasuti kakor po prvem, temveč se pusti vse cepljeno mesto na prostem, vsled česar se bolj utrdi (pod. 22.); le ako se je rabila rafija ali motvoz mesto gob, se mora toliko prisuti, da je cepljeno mesto pod zemljo, ker drugače solnce preveč pripeka na še nežno cepljeno mesto; pa tudi vsak veterček odlomi poganjek, ako ni privezan na količek. Marsikdo bi hotel cepičem pustiti vse korenine in žice nepreščenjene, da bi si prihranil mnogo dela; a kaj potem jeseni? Cepiči bi mogoče pognali prav močne poganjke, da bi mož imel posebno veselje z njimi; če pa odkoplje do podloge, vidi, da je skoraj izginila.

Korenine se torej obrezujejo radi tega, da je cepič primoran hrano jemati od podloge ter se z njo zraste. Ko bi cepiču pustili korenine, razširjale bi se prav močno, cepič bi srkal hrano iz zemlje s svojimi koreninami, ne bil bi odvisen od podloge in bi se seveda z njo ne zrastel, podloga bi pa strohnela. Če se pa cepič sam hrani, nima cepitev nikakega pomena; kajti v trtnici se cepljenka ne zaraste, na stalnem mestu cepljenih trt, katerih cepiči so pognali korenine, se pa prime trtna uš, in s takim vinogradom smo na tistem stališču, na katerem smo bili pred obnovitvijo. Pač se cepič lahko zraste s podlogo, četudi ima kako korenino, vendar le

bolj slabo. Če požene tudi podloga svoj poganjek (pod. 19. *a*), treba ga je pri obrezovanju korenin odrezati tik podloge (pod. 19. šte. 1. *f g*). Ta poganjek se pa pokaže, še predno se prvič obrezujejo koreninice. V tem slučaju se kar odščipne nad zemljo moleči del, kakor hitro napravi par listov (pod. 19. šte. 1. *b c*), in to se pozneje ponavlja, dokler dela nove poganjke. Poganjki iz podloge se razločujejo od poganjkov iz cepiča v tem, da so njih listi bolj špičasti in ostro zobčasti, narezljani ter bolj rdeči, osobito riparijini, dočim so listi trte solonis nekoliko bolj sivkasti, listi rupestris pa so bolj okrogli, manj narezljani in iz početka bolj rdeči kakor riparijini.

Ako se cepič ni prijel, postane poganjek iz podloge prav močen (pod. 19. šte. 3. *a*), osobito, če ni bil nič priščipnjen, kakor kaže ta podoba. Les pod tem poganjkom se jako debeli, nad poganjkom se pa posuši. Prihodnjo pomlad se ta korenjak lahko še enkrat cepi.

Nadaljnje poletnje opravilo v trtnici je prilivanje, pletev, škropljenje, privezovanje poganjkov in pri dolgih poganjkih tudi skrajševanje.

Ako so se cepljenke pri sajenju zalivale, jih navadno pozneje ne bode treba zalivati, ker imajo spodaj dovolj vlage; v bolj peščeni zemlji pa je to delo treba zvrševati izprva vsak teden, posebno če je zelo vroče. Zaliva se med vrstami, t. j., vode se naliže v jarke med grebene. Tudi grebeni se lahko nekoliko zmočijo; ali to le malo izda, ker ta voda izhlapi že čez par ur, poleg tega pa se vsled tega po grebenih napravi trda skorja, osobito pri bolj ilovni zemlji, izhlapevajoča voda pa preveč hladi prst okoli cepiča. Zaliti se mora seveda prav dobro, tako da voda res pride do korenin, ne pa le poškopiti. Zaliva naj se pozno zvečer, ko se je zemlja že nekoliko ohladila, ali prav zgodaj zjutraj, da zemlja vso vodo popije, da je le malo izhlapi. Ko se je po jarkih nekoliko osušilo, zrahlja se nekoliko skorja z motiko, da voda ne izhlapeva tako hitro, kajti, čim bolj je zrahljana zgornja prst, tem manj uhaja vlaga; pač se zrahljana plast hitro osuši, a spodnja ostane dolgo vlažna, in sicer vsled

tega, ker je porušena zveza med luknjicami v zgornji plasti prsti, skozi katere bi uhajala vlaga v zrak. Še bolj se zadržuje vlaga, ako se po jarku potrosi nekoliko gnoja, kadar je prst zrahljana. Če je zelo vroče, je z zalivanjem treba pričeti že 1., 2. ali 3. teden po vlaganju; odvisno je to od zemlje in kraja.

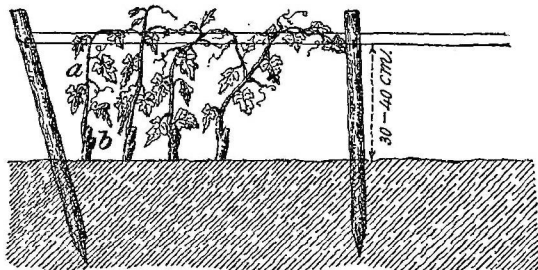
Ker je prst v trtnici dobro gnojena, razvija se tudi plevel bujno. Tega je treba pridno odstranjevati, posebno okoli cepičevih poganjkov, ker se drugače ne morejo razvijati. Plevel v trtnici je treba odstranjevati, kolikor dopuščajo delavske razmere in čas. V snažni trtnici tudi boleznitrt ne napadajo tako zelo. Tudi pota naj se osnažijo, kolikorkrat je mogoče.

Dasi so cepičevi poganjki vedno blizu tal in je cela trtnica bolj v zatišju, napada jih vendar močno peronospora (rija); zato je treba večkrat škropiti. Prvikrat naj se škropi, še predno se bolezen pokaže, torej kakor hitro je cepič razvil 3 lističe. Ako se peronospora že zaje v liste, ne koristi več nikako škropljenje; dotični list je končan. Na hektoliter, t. j. na 100 l vode se vzame 1—1½ kg modre galice in 1—1½ kg gašenega apna. Galica brez apna ožge liste. Škropljenje naj se ne vrši v prav vročih urah, t. j. od 11. ure dopoldne do 3. ure popoldne, pa tudi ne prezgodaj zjutraj, ko je po listih še rosa, ker bi se v tem slučaju tekočina preveč stanjšala in bi kar odtekla.

Pri škropljenju naj se pazi, da se poškrope vsi listi, in sicer na zgornji strani, in to s takšno škropilnico, ki prav fino razpršuje tekočino, ne pa s kako metlico ali celó z roko. V trtnici je treba ponavljati to delo na 2 do 4 tedne, in sicer do meseca oktobra, v vinogradu pa 2 do 3krat v letu. V trtnici se porabi prav malo tekočine. Pri drugem škropljenju se posebno dobro poškrope pozneje nastali listi. Ako dežuje pol dneva po škropljenju, je treba to delo ponoviti, ker je dež spral vse tekočino raz liste. Tekočina mora ostati en dan, ali v vročih dnevih vsaj pol dneva na listih, da se dobro prime in je dež ne spere tako hitro.

Da vihar ne polomi cepičevih poganjkov in da se bolje razvijajo, se ali posamezno privežejo na količke, ali po 2 do

4 skupaj, ali pa, kar je bolj praktično, na vsakem koncu vrste se zabije po en kratek, pa močen količek, in če je vrsta dolga, še eden na sredi, ob njih pa se potegne žica, in na to žico se potem privezujejo cepičevi poganjki. Kdor si hoče prihraniti še to privezovanje, naj nategne dvojno žico, ki sta toliko vsaksebi, kakor so debeli koli (pod. 22.),

Podoba 22.

in potem se iz cepiča vzrastli poganjki kar med te žice vtikajo in se sami primejo s svojimi vilicami. Take trte tudi peronospora manj napada, ker se ne vale po tleh. Na 22. podobi kaže *a* cepičev poganjek in *b* cepljeno mesto, katero je ostalo po drugem obrezanju koreninic zunaj zemlje.

Meseca septembra se čez žico moleči deli lahko odrežejo, vsled česar spodnji les bolje dozori.

Vse kar je bilo rečeno v teh dveh odstavkih, velja tudi za one trte, ktere so bile cepljene pri tleh, na stalnem mestu; k večjemu pri njih izostane zalivanje, ker njih korenine že precej globoko segajo.

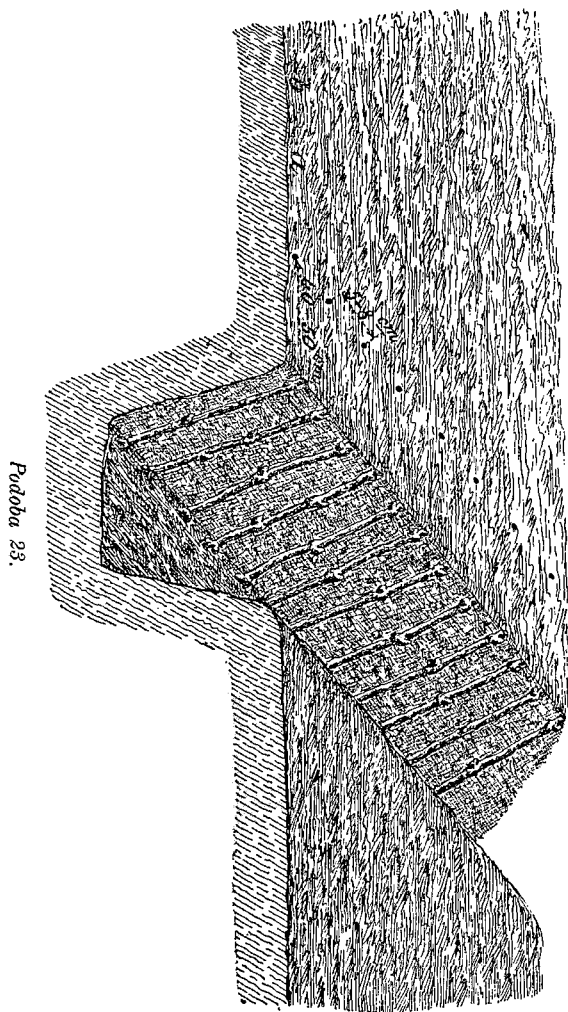
Zašolanje ključev.

Kdor ameriških ključev ne misli cepiti kot take ali pa posaditi v vinograd, postavi jih za eno leto v trtnico, da se tam okoreninijo, in jih potem cepi kot enoletne korenjake (bilfe). To je tudi umestneje, ker se mu jih v tem slučaju veliko več prime, kakor na ključe cepljenih.

Za zašolanje ključev more biti primerna vsaka zemlja in lega; pač pa je tudi za to veliko bolje, ako se izbere bolj

ravna lega z ilovnopesčeno, torej rahlo zemljo, ker gre delo v takih tleh veliko hitreje od rok.

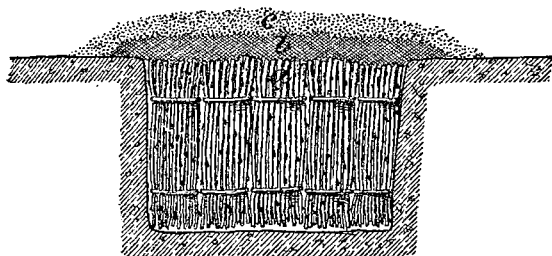
Ključči se pred sajenjem pripravijo tako, kakor kaže po-

doba 3., le s tem razločkom, da se nad zgornjim očescem pusti, komaj $\frac{1}{2}$ cm lesa in da je vsak ključ $\frac{1}{2}$ m dolg. V trtnico se ključči vložé tako, da pride zgornje oko popolnoma pod zemljo; sade se pa v obče tako, kakor cepljenke, t. j. v jarku

se pritisnejo z nogo, zagnoje in zalijejo. Razložek pri zašolanju ključev obstoji nadalje v tem, da ključi pridejo v vrstah bolj narazen (5 do 8 *cm*), vrsta od vrste pa po 40 do 50 *cm*. Podoba 23. kaže način, kako se taki ključi pravilno zašolajo. V odprtem jarku se vidijo vloženi, pa ne še pokriti ključi; pike na levi strani značijo prejšnjo vrsto, črki *a* in *b* pa začetek že pokritih vrst.

Ako so bili ključi čez zimo hranjeni v kleti ali kje drugje, so se več ali manj izsušili; zato je dobro, če se par dni pred zašolanjem postavijo v vodo (kakor je to bilo omenjeno pri požlahtnjevanju ključev), da se dobro namočijo. Najsi bodo ti ključi še tako sveži in pravilno pripravljeni za saditev, se vendar vsi ne primejo in jih lahko izostane do 30 odstotkov. Prav dobri uspehi se dosežejo, ako se s ključi pred sajenjem tako ravna, da napravijo že malo koreninic ali vsaj tako zvani „kálus“. To se doseže s tem, da se za sajenje pravilno pripravljeni ključi povežejo v butare po 50 do 100 skupaj ter se tako poveznejo v 40 do 50 *cm* globoko, po potrebi široko, na solnčni strani ali pod kakim zidom izkopano jamo (pod. 24). Butare naj se postavijo na-

Podoba 24.

robe, tako, da pridejo debelejši konci navzgor (pod. 24. *a*). Butara se postavi poleg butare, in potem se pokrijejo z vlažnim mahom komaj 2 prsta na debelo (pod. 24. *b*), potem se mah še nekoliko zmoči in se pokrije za dober prst na debelo s peskom ali s svižem (pod. 24. *c*). Če kraj ni prav solnčen, nameče se vrhu peska dobro razkrojenega gnoja. Najboljši gnoj je konjšček, ker je jako vroč. Po njem se posuje še nekoliko peska.

V 2 do 4 tednih začno ključi poganjati koreninice. Nato se vzamejo iz jame in se posade ali naravnost v vinograd, ali v trtnico, ali pa se lahko tudi poprej pocepijo in potem vsadé v trtnico. Pri jemanju iz jame je treba prav pazno ravnati, ker se drugače tako nežne koreninice koj polomijo. Ako se ključi več časa puste v jami (5 do 6 tednov), se koreninice bolj utrdijo, postanejo tudi veliko daljše in močnejše ter se teže polomijo. Butare lahko več tednov ostanejo v jami, ker je za sajenje čas še meseca junija; paziti je le treba, da očesca ne začno preveč poganjati.

Kadar se na ta način okoreninjeni ključi vzamejo iz jam, jih je treba koj pokonci postaviti v posodo, napolnjeno z vodo, da koreninice pridejo v vodo, drugače se pokvarijo, ker so jako nežne; trta, s pokvarjenimi koreninami vsajena v vinograd ali v trtnico, pa rada usahne. Tudi pri sajenju morajo trte stati v vodi, ali pa naj bodo vsaj pokrite z mokro cunjjo. Tudi tedaj, če se tako okoreninjeni ključi sade naravnost v vinograd, je treba gledati na to, da pride zgornje oko, kakor pri zašolanju v trtnico, popolnoma pod zemljo. Pri sajenju naj se koreninice enakomerno razširijo v jami.

Da se to zašolanje vrši enakomerno, poslužujemo se lahko tudi tu sadilnikov, kakor pri vlaganju cepljenk (pod. 15.); le letvice, s katerimi odmerjamo oddaljenost vrste od vrste, morajo biti krajše, in sicer dolge le 40 do 50 *cm*. Ako se sadi s sadilniki, priti morajo zgornja očesa pod zareze in le les nad zadnjim očesom, ki je, kakor že omenjeno, komaj $\frac{1}{2}$ *cm* dolg, pride med zareze. Tako se ključi pri zasipanju ne premaknejo in pridejo vsi enakomerno pod površje zemlje.

Mesto sadilnikov se lahko vzame motvoz (vrvca), na katerem je zaznamovana oddaljenost posameznih trt (5 do 8 *cm*) z vozli ali z rdečimi trakovi. Tak motvoz se napne ob robu novega jarka od konca do konca, in pri vsakem znamenju se vsadi ključ.

Ako se vrste sade po 40 *cm* narazen in je oddelek dolg, je dobro, če se za vsako četrto vrsto pusti 60 *cm* prostora, namestu 40 *cm*, potem pa se zopet 4 vrste vložé po 40 *cm* narazen. 60 *cm* široki prostor potem služi za pot med

vrstama, da se more poljubno opravljati vsako potrebno delo po posameznih oddelkih, in sicer polovico od ene in polovico od druge strani.

Vrhu kjuča in na podnožje se nameče prav rahle zemlje, ktera v prvem slučaju pospešuje razvoj koreninic, v drugem pa koristi s tem, da se ob deževju ne dela tako trda skorja.

Poleti se tem ključem le redkokdaj priliva. Tudi škropljenje z modro galico ni neobhodno potrebno; vender dobro stori, kdor to zvršuje. Pač pa je treba pridno pleti. Na kole poganjkov ni treba privezovati; kdor pa more to storiti, naj tudi tega dela nikar ne opušča.

Meseca septembra ali že konci avgusta se vsi poganjki, nastali v istem letu, skrajšajo na polovico, ker to pospešuje boljšo dozoritev lesa.

Izkopavanje cepljenk.

Do meseca novembra so ključi ali korenjaki, cepljeni na suho in spomladi vloženi v trtnico, popolnoma zarastli, ključi dobro okoreninjeni, cepičev les pa popolnoma dozorel. Kdor misli take cepljenke še jeseni posaditi v vinograd ali pa jih razposlati, naj jih izkoplje pred zimo iz trtnice; če pa mu tega ni treba, stori bolje, ako jih pusti čez zimo do pomladi v trtnici, kakor so. Cepljenke se najbolje ohranijo čez zimo, ako ostanejo na svojem mestu. Da jih pa po zimi ne poškodui mraz, treba jih je še pred nastopom zime, t. j. konci meseca novembra, prisuti z zemljo, in sicer tako, da pride razven starega lesa tudi še veliko cepičevega poganjka pod zemljo. Čim mrzlejši je kraj, tem bolj je seveda treba prisuti. Cepljenke, prisute na ta način, se nam vidijo nekako take, kakor nam jih kaže podoba 19., le da nimajo listja. Po vrhu te zemlje se lahko nameče še nekoliko gnoja, kar ne varuje le cepljenke bolj pred mrazom, temveč se ob enem zagnoji trtnica, ker zimske padavine sperejo vsa hranila iz gnoja v zemljo. Spomladi se nad zemljo ostali del gnoja pokoplje, ali pa se zopet znosi na gnojišče in zmeša z drugim.

svežim gnojem. Ako se ta, na vrhu ostali gnoj spomladi podkoplje, se z njim nič ne zagnoji, saj nima skoraj nikakih redilnih snovij več v sebi, ker so se mu po zimi izprale; s tem, da ga podkopljemo, le zemljo zrahljamo, kar je v bolj težkih zemljah jako priporočljivo.

Tako prezimljene cepljenke se izkopljejo zgodaj spomladi (meseca marcija), še predno začno zopet poganjati. Pri izkopavanju naj se pazi, da se korenine poškodujejo kolikor mogoče malo, kajti kaj lahko se potrgajo, ker so še nežne. Da se izognemo poškodovanju, izkopljemo koj v začetku 80 do 100 *cm* širok jarek, globok pa tako, da pridemo do glavnih korenin, kakih 50 do 60 *cm*, kar je odvisno od dolgosti podlog. Izkopava se torej nekako tako, kakor se rigola. Ako se obdrži po vsem oddelku taka širokost in globokost jarka, izkopljejo se vse cepljenke brez poškodovanja, delo gre pravilno in prav hitro od rok in ob enem se vsa trtnica prekoplje (prerigola) in kar pripravi za prihodnje vlaganje. Kdor izkopava cepljenke, rabi kopalnico, drugi za njim pa izmetava zemljo iz jarka z lopato. Izkratka, delavca rigolata trtnico. — Pri izruvanju se cepljenka prime za glavne korenine, da se ne odtrgajo od debla. Ob mrzlem vremenu naj se ne izkopava.

Pri izkopavanju se navadno ne gnoji, ker bi gnoj prišel v nekterih krajih pregloboko v zemljo, v drugih preplitvo. Gnoji naj se raje vedno pri sajenju. Par tednov pozneje se lahko zopet sadi na dotično parcelo, ker se je zemlja že vlegla. Da bi se sproti vlagali drugi ključi ali cepljenke, ko se izkopavajo prvi, ne kaže, ker je tako delo nerodno ter se vrši nepravilno. Tudi je zato bolje, če se počaka, da se poprej vsa zemlja nekoliko vleže.

Ravno tako se izkopavajo korenjaki (podloge), nastali iz ključev, zašolanih spomladi.

Ako se pa cepljenke izkopljejo pred zimo, posade se lahko naravnost na stalno mesto v vinograd, kar je najbolje; ako se ne vsade, se pa shranijo v kleti v pesek, ali se zakopljejo zunaj na prostem. Koj pri izkopavanju se za saditev odbero le take cepljenke, ktere so popolnoma za-

rastle. Dobro zarastle so one cepljenke, pri katerih se ne loči cepič od podloge, ako se s precejšno močjo zvija z eno roko cepič, z drugo podloga. Cepljenka, ktera ne prenese tega zvijanja, naj se raje vloži v trtnico še eno leto, da se tam bolje zaraste; slaba ali samo na enem koncu zarastla se kar zavrže, ker ni vredna, da bi se še nadalje mučili z njo.

Ako se cepljenke shranijo na prostem, jim je treba poiskati prostor, ki je bolj v zavetju. Trte se postavijo bolj pokonci, prav druga poleg druge, ter se popolnoma pokrijejo z zemljo, in sicer tako, da bo še cepičevega poganjka mnogo v zemlji. Med posamezne trte naj se dene kolikor mogoče mnogo rahle zemlje, da med njimi ne ostanejo prazni prostori, v ktere bi se lahko naselila plesen. Če je zemlja suha, naj se trte zalijejo z vodo. Ko je dogotovljena ena vrsta, prične se druga, ter se ravna enako, kakor pri prvi. Druga vrsta naj bode komaj za dlan oddaljena od prve.

Kadar so vložene vse trte, pokrijejo se iz zemlje moleči deli še s slamo, z listjem ali s slamnatim gnojem, in spomladi, kadar pride čas sajenja, se cepljenke pazno odkopljejo in posade za stalno v vinograd. Ako se cepljenke hranijo v kleti, vložijo se, kakor je navedeno zgoraj, ali pa tako, da leže; v tem slučaju pa ni treba toliko paziti, da so skrbno pokrite, ker je v kleti bolj gorko. Samo na to je tu treba gledati, da se pesek preveč ne posuši; treba ga torej večkrat zmočiti — 1 do 2krat v mescu — sicer se cepljenke posuše. V prisilni delavnici v Ljubljani jih prezimujemo v kleti na ta način, da jih povežemo po 50—100 skupaj, namečemo po tleh 4—6 cm na debelo peska, na tega nekoliko mahu, kterega potem dobro zmočimo, in nanj postavimo pokonci butaro poleg butare. Prostor med butarami zasujemo s peskom skoro do cepljenega mesta, cepljeno mesto pa in še nekaj enoletnega lesa zasujemo z žaganjem.

Ta način hranjenja se je obnesel kaj dobro, kajti mah dolgo časa drži vlago in se le na 4—8 tednov enkrat zmoči; žaganje pa drži gorkoto, ob enem pa zabranjuje dostop vlage do cepljenega mesta, ktera mu sicer jako škoduje.

Čprav je cepič obdan s peskom, vleče zgornja plast peska vlago iz spodnjih plastij, in okoli vsega cepiča se napravi plesen, ki razjeda cepljeno mesto. Vse to zabranjuje žaganje.

Kadar se tako hranjenim cepljenkam priliva, se tu pa tam odstrani malo žaganja, napravi se s kolom luknja do korenin, zlije nekoliko vode notri, zopet zasuje in pokrije z žaganjem. Mesto žaganja se lahko vzame listje ali suh mah. Odločno najboljše je pa žaganje.

Zeleno cepljenje.

Dobre in slabe strani zelenega cepljenja.

Da tega cepljenja nismo opisali že v prvi izdaji, je ta vzrok, da za zeleno cepljenje nismo tako vneti, kakor za suho. Na suho cepljene trte vemo, da dobro uspevajo, kajti so vinogradi, ki so že čez 25 let stari, pa se take trte povsodi dobro drže in obilno rode, dočim o trtah, cepljenih na zeleno, nimamo od zunaj tako dobrih poročil; da, v nekterih krajih so ta način cepljenja popolnoma opustili, osobito v bolj mrzlih krajih. Pravega vzroka, zakaj se to opušča, še nimamo. Do sedaj znani vzroki bi bili naslednji: Cepljenje samo na sebi zahteva prav ugoden čas, veliko previdnost pri izbiranju in čiščenju in zelo ugodno vreme, ter povzroča velike troške pri grobanju. Če se grobanje ne vrši pravilno, ali če se groba v mokrem vremenu, posebno pa, če les ni dobro dozorel, tedaj trte kaj rade bledijo, in če se cepič ni dobro sprijel, poginejo v malo letih. Kjer pa je podnebje bolj ugodno, da les dobro dozori in se cepljenje vrši pravilno, najbrže izostanejo ti nedostatki, kakor kažejo uspehi na Bizeljskem. Večletnih skušenj pa, kakor rečeno, še nimamo, ker je zeleno cepljenje pri nas itak komaj 8—10 let dobro poznano.

Ta način cepljenja pa ima tudi svoje prednosti pred cepljenjem na suho, in sicer: Cepljenje se vrši hitreje, prime se veliko več odstotkov trt (celo do 95% in še več), na eni in isti trti je mogoče požlahtniti 3, 5 in še več pogankov, kar je odvisno od starosti dotične trte; na zeleno

cepljene trte nekoliko prej rode, prva leta tudi močnejše ženó in obilneje rode od trt, cepljenih na suho. Tu pa je zopet treba jemati v poštev to, kakšen preobrat se vrši pozneje.

Sajenje pred cepljenjem.

Vinograd, v katerem se trte pozneje nameravajo cepiti na zeleno, se lahko zasadi s ključi ali s korenjaki tako, kakor bi se zasadil s cepljenkami, t. j. 1:30: 1 m, ali pa se vrste narede v pravi razdalji, t. j. po 1:20, 1:30 ali 1:40 m, v vrsti pa se sajenke posade po 2 m druga od druge.

Ključ ali korenjak, dolg 35—50 cm, se vsadi na določeni kraj tako globoko, da je zgornje oko vse pokrito z zemljo. Korenjaku se odstranijo gornje stranske korenine, spodnje pa se skrajšajo toliko, da so 10—20 cm dolge in enoletnemu poganjku se pusti samo eno oko. Dobro je, če se pri sajenju pognoji in se vsaki trti dá majhen količek. Isto jesen in naslednjo pomlad se skrajša po leti nastali poganjek na samo 1—2 očesci. Nastali poganjek se pridno privezuje na kol. Ko je dovolj zrastel in je dovolj močan, se cepi v višini 5—100 cm nad zemljo, kar je odvisno od načina sajenja. Če so trte tako sajene, da jih ni treba grobati, potem se cepi blizu zemlje, če se pa morajo grobati, potem se požlahtni v višini približno 1 m. Šibkih trt nikakor ni cepiti; bolje je počakati še eno leto.

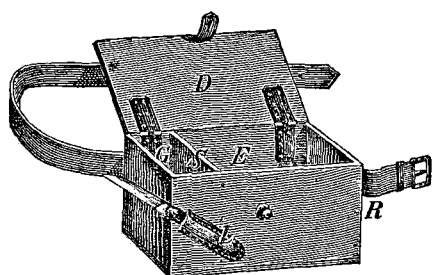
Čas za zeleno cepljenje je od meseca maja do druge polovice julija. V mrzlejših krajih naj se to vrši kolikor mogoče zgodaj, da les do jeseni bolje dozori. Cepi se lahko pozneje in se cepitev tudi dobro zaraste, a les ne dozori dobro. To delo se lahko izvršuje cel dan, vendar je bolje, če se v prav vročih urah preneha, ker cepiči hitro venejo in zareze koj porjavé, t. j. se okisajo, kar seveda neugodno vpliva na zarastenje.

Istotako se to delo ne sme opravljati v deževnem in vetrovnem vremenu. Veter hitro posuši zareze in prinaša nánje prah, ki se zaje v nežne dele in se vánje zaraste; to pa seveda škoduje poznejši rasti. Zeleno cepljenje naj se torej vrši v lepem, tihem ali oblačnem vremenu.

Da se pri tem cepljenju dosežejo dobri uspehi, ne smeta biti premehka ali pretrda ne podloga, ne cepič. Če se da poganjek z lahkim pritiskom streti med prsti, ni sposoben za to, če pa imata svrž (zrklo, srce, stržen) že popolnoma bel, pa tudi ne. Če je svrž le nekoliko bel (trd), se celo bolje dela in se tudi raje zaraste.

Pri podlogi se navadno izbere 5. ali 6. člen od vrha navzdol, pri cepičih pa so najboljši srednji členi, kajti vrhnji so premehki, spodnji pa pretrdi.

Kdor ne more cepičev rezati sproti, kar je tudi bolj zamudno, si jih lahko nareže za pol dneva skupaj, pusti

Podoba 25.

vsakemu po 2 očesi in odstrani vse liste, da ne izhlape preveč vode, nekoliko zalistnika se pa pusti. Med delom se hranijo v škatlji (pod. 25.) ali v košu ter se pokrijejo z mokrim mahom ali z mokro cunjjo, da ne zvenejo.

Cepiči se jemljó samo od zdravih, dobro rodečih, nepoškodovanih trt. Dobre vrste se jeseni, ko so obložene z grozrdjem, zaznamujejo z motvozom.

Da gre cepljenje kar najhitreje od rok, se tudi podloge pripravijo pol dneva ali en dan poprej. Odrežejo se namreč par centimetrov nad členom, kateri je sposoben za cepitev, polomijo se jim stranski izrastki, oziroma izrežejo očesca, da ne začno kmalu zopet poganjati, nepotrebni, šibki poganjki se pa kar odstranijo, da jih ni preveč na eni trti. Požlahtné naj se le močni poganjki; če ni dovolj močnih, je bolje počakati še eno leto.

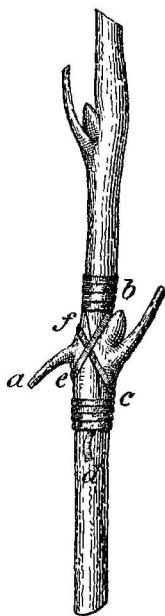
Cepi se takole: Najprvo se prereže podloga na pošev skozi člen, tako da odpade oko, košček vilic na nasprotni strani pa ostane (pod. 26. a). Da se podloga v rokah ne vrtili pri rezanju, postavi se pred se tako, da njeno oko gleda proti prsom. Prime se s celo levo roko, upogne pod očesom s palcem iste roke in se odreže z desno roko skozi člen,

da odpade oko. Istotako se prime z levo roko cepič, kateri se je že poprej primeril podlogi, da sta enake debelosti, ne da bi se podloga izpustila, ter se prereže napošev na spodnjem členu, torej na debelejšem delu, pa tako, da ostane na njem oko (pod. 26. *b*). Odreza mora biti tako dolga, kakor je na podlogi. Čim krajše se delajo odreze pri zelenem cepljenju, tem bolje je. Cepič in podloga se na notranji strani ne zarežeta kakor pri suhem cepljenju.

Nož mora biti zelo oster in čist; zato se mora pred vsakim odrezanjem obrisati. Klinja naj bo bolj tanka, ostrina ravna, ne zakrivljena.

Koj ko sta odrezi narejeni, se cepič pritisne k podlogi in cepljenka se poveže s posebnimi gumijevimi trakovi, nalašč narejenimi v ta namen. Na kilogram gre kakih 3700 vezij (ali 37 na deka). Za vsak cepič se rabi ena vez. Nikakor ne priporočamo prerezovati vezi, kajti potem so tako kratke, da se morajo preveč nategovati, in če jih zmoči dež pa posije nanje solnce, v par dneh vse popokajo. Le če so cepiči zelo tanki, se vezi smejo prerezati.

Veže se takole: S celo pestjo leve roke se drži podloga, s palcem iste roke pa se tišči cepič pod očesom k podlogi (pod. 26. *e*). En konec vezi se tišči s kazalcem ali pa s palcem leve roke na podlogo, drugi konec pa se prime s palcem in kazalcem desne roke ter se nategne toliko, kolikor se vidi, da bo zadostovalo za popolno zavezanje, torej približno še enkrat toliko, kolikor je dolga vez. Vez se vselej prime na koncu, ne v sredi, ker se drugače pri vezanju nateguje in nateguje, ko je cepljenka povezana, pa ostane v roki še polovica.

Podoba 26.

Vez se parkrat ovije pod cepičevim očesom, potem se potegne med členom in se parkrat ovije nad cepičevim očesom, od tod se zopet potegne med členom pod oko, se enkrat

ovije tu okoli, gre na nasprotni strani med členom navzgor, se zopet tu enkrat ovije okoli in gre na isti strani zopet navzdol, se še pod očesom enkrat ovije, potem se pa pri zadnjem ovoju potegne čez noht palca ali kazalca leve roke in okoli podloge. Sedaj pa, mesto da bi se vez zopet potegnila čez noht, se njen konec potisne pod palec ali kazalec leve roke, potem se palec, oziroma kazalec skrivi (tiščeč dotični konec vedno na podlogo), da zdrkne vez raz noht in vjame konec vezi (pod. 26. *d*), katerega potem tišči na podlogo, da se vez ne razmota.

Sprva gre to delo počasi od rok in je cepilec zelo neroden. Pogostoma se mu pripeti v začetku, da mu po dolgem trudu in muki, ko je delo že skoraj končano, uide konec vezi ter vse skupaj, gumi in cepič, odskoči v zrak. Po kratki vaji je pa temu delu kos. Pri vezanju je posebno treba paziti na to, da se pri skladu dobro zvežeta konca podloge in cepiča, da se napravi na obeh straneh med členom tako zvani križ (pod. 26.) in da je cepič na vseh straneh enakomerno pritrjen. Če je samo na eni strani dobro pritrjen, se tudi samo na eni strani dobro priraste. Dalje vez ne sme preveč stiskati, pa tudi ne prerahlo vezati, da se cepič ne premakne z mesta, temveč mora popolnoma kriti odrezno na podlogi. Cepičevo oko se pri vezanju ne sme zavezati, sicer bi je vez ovirala pri odganjanju.

Pri nakupovanju gumijevih trakov naj se ne gleda preveč na ceno. Dobi se sicer kilogram gumija tudi za 7 gld., je pa tako slab, da prav kmalu popoka.

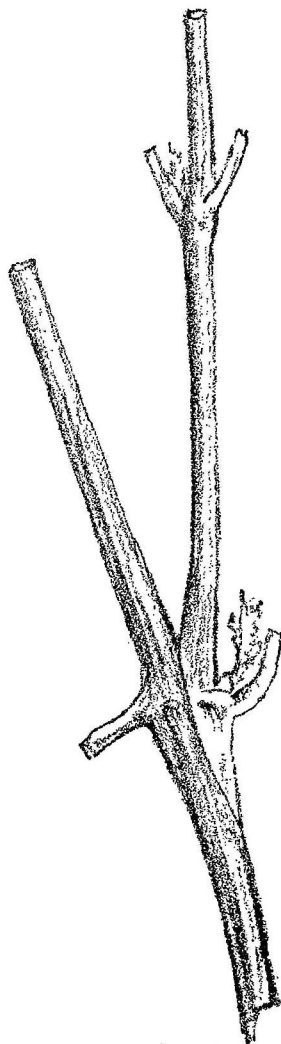
Cepljeno mesto se nič ne zamaže, treba je le, da se delo hitro zvršuje. Cepljeno mesto se lahko obda z listom, toda to nima velikega pomena. Ta list se mora jako na rahlo pritrditi okoli cepljenega mesta; on zabranjuje, da gumijeva vez ne počí tako hitro. Pozneje, ko se je cepljeno mesto zarastlo, se mora list odstraniti, da se to mesto bolj utrdi po solnčnih žarkih. Cepljeno mesto se zaraste v 8—14 dneh. To se spozna po tem, da cepičevo oko, oziroma puščen zalistnik začne brsteti, listni pecelj pa porjavi ter takoj odpade, če se ga kdo dotakne.

Dober, spreten cepilec cepi na dan 400—500 trt, če je z vsem preskrbljen, celo še več. Navadno se taka dela izvršujejo v akordu. Cepilec dobi od vsake požlahtnitve $\frac{1}{2}$ kr. koj po cepitvi, pozneje pa, ko se je cepič prirastel, še po $\frac{1}{2}$ kr.

Na zeleno se trta tudi tako lahko cepi, da se cepič prireže kakor za kopulacijo, podloga pa na strani na členu (če je kriva, na zunanji strani krivine) ter se oba dela združita in povežeta (pod. 27.), ali pa se cepi za kožo. V ta namen se cepič pripravi in prireže tako, kakor za gori opisano kopulacijsko cepljenje, podloga se pa po dolgem nareže nad očesom ravno tako, kakor pri okulaciji dreves, lub se nekoliko privzdigne in podenj se porine cepič prav do očesa in se zaveže, kakor z očesom cepljeno drevesce. Podloga se nad cepičem odreže. Nadalje se s tako cepljenko ravna enako, kakor s cepljenko, cepljeno s kopulacijo.

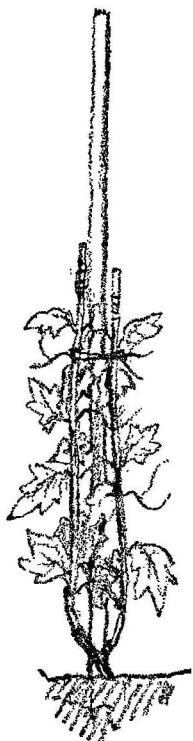
Ta način cepljenja se ne priporoča posebno in se izvršuje le tedaj, če ni cepičev take debelosti, kakeršne je podloga. V tem slučaju zadoščajo tanjši cepiči.

Najpriporočljivejša je torej kopulacija na členu ali kolencu. S kopulacijo se lahko cepi tudi med členi ali kolenci, pa se cepljenka ne zaraste tako dobro in hitro kakor na kolencu. Sicer je pa tudi vezanje bolj sitno, ker podloga nima na nasprotni strani cepičevega očesa nikakih vilic, ki zabranjujejo, da vez ne zdrži navzgor, na kolencu ga pa ima.

Podoba 27.

Poletnja in jesenska opravila.

Podoba 28.

Cepljeni poganjki se rahlo privežejo h kolu enkrat spodaj pri tleh, enkrat pod cepiči (pod. 28.). Ko cepiči razvijejo po 3—5 listov, se poškrope. Cepičevi poganjki se pridno privezujejo h kolu, da jih ne polomi veter ter da se tudi vsled svoje teže ne pokvarijo. Pozneje se poškrope še enkrat ali dvakrat.

Meseca septembra se ti poganjki skrajšajo na $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$, da les bolje dozori, zalistniki se pa kar porežejo.

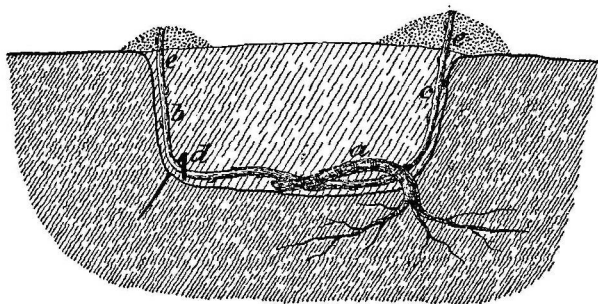
Poganjki, nastali iz očes na podlogi, se pogostoma odstranijo, tako, da ne morejo razviti nobenega lista. Če se puste, da rastejo neovirano, posrkajo ves sok, ki je namenjen cepiču, in cepič ne priraste, ali pa uspeva prav revno.

Ako se je to cepljenje izvršilo zgodaj in pravilno ter so se poleti vsa navedena dela opravljala pridno, napravi cepič do jeseni čez 1—4 m dolg poganjek.

Grobanje.

Če je les dobro dozorel, se take trte jeseni ali pa spomladi pogrobajo (pogrebenčajo). V ta namen se izkoplje po dolgem, kakor so sajene trte, jarek 40—50 cm širok, globok pa tako, kakor globoko segajo glavne korenine, torej 35—50 cm. Potem se trti odrežejo zgornje stranske korenine, ali se vsaj nekoliko skrajšajo, nad zemljo rastočemu delu se odstranijo vsi stranski izrastki, listje in vilice, in cepičev poganjek se nekoliko skrajša, da je mogoče hitreje delati, potem pa se cela trta s stranskim lesom vred, ki je rasel v zemlji, povezne v jarek (pod. 29. a). Nato se eden izmed cepljenih poganjkov pótigne do onega mesta, kjer ni poprej rastla trta (pod. 29. b), torej 1 m daleč, eden pa se ovije nazaj,

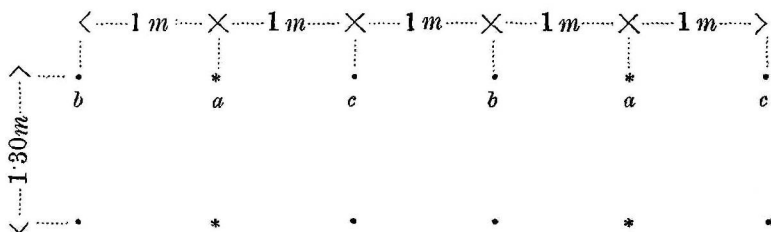
kjer je bila poprejšnja trta (pod. 29. *c*). Če so sé čepili na eni in isti trti 3 poganjki, se tretji odreže in drugam vsadi.

Podoba 29.

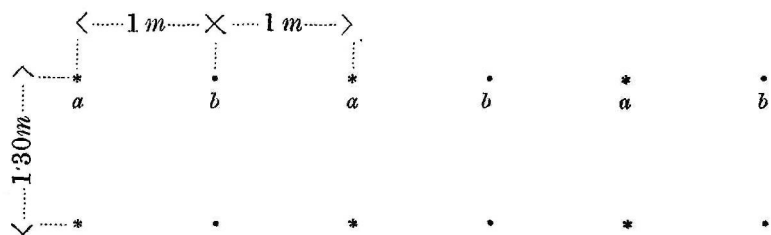
Da se grobanka ne vzdigne med grobanjem iz svoje lege, se pritrdi s kljuko (pod. 29. *a*).

Če se je zasadil vinograd tako, da so prišle trte po 3 m saksebi (pod. 30. *a—a*), mora vsaka trta pri grobanju

Podoba 30.

imeti 3 cepljene poganjke, katerih eden se potegne do *b*, eden do *c* in eden ostane na mestu *a* (pod. 30.).

Podoba 31.

Če pa so se trte sadile v vrsti na 2 metra (pod. 31. *a—a*), potem zadošča, da ima za grobanje sposobna trta dva cepljena poganjka; eden se potegne do *b*, eden ostane

na mestu *a* (pod. 31.) Pravilno pogrobano trto kaže podoba 29.

Groba naj se vedno v vrstah, ne počez, kajti pri počez grobanih trtah se lahko pripeti, da vsled odnašanja zemlje korenine pridejo preveč na vrh, posebno tedaj, če ni bilo grobano dovolj globoko, in take trte ne samo da trpe sušo in mraz, ampak se tudi pri okopavanju ranijo in potem hirajo.

Grobati se ne sme v deževnem vremenu, ker se zemlja preveč stlači. Taka trta potem šibkeje raste in blede ter jo bolezni rajši napadajo. Pa tudi v zelo mrzlem vremenu se ne sme grobati, kajti v takem času stane delo mnogo truda in k trti pride zmrzla zemlja, ki se potem spomladi dolgo časa ne segreje, in zato začne trta pozno odganjati.

Pri grobanju naj se pazi, da cepič ne pride preveč v zemljo, pa tudi ne premalo. V prvem slučaju bi delal korenine, kar zaradi trtne uši ne sme biti, v drugem slučaju bi pa trta poleti nekoliko trpela, ker se podloga prva leta ne razvija enakomerno s cepičem. Najbolje je, če pride cepič za dlan pod površje zemlje. Na to naj pazijo posebno oni, ki imajo vinograde v strmih legah. Da cepič ne napravi korenin, se spomladi odgrne vsa zemlja do cepljenega mesta, in v teh jamicah se potem zbira voda, ki hasni rastočim trtam.

Če je podloga predolga in bi cepič preveč molel iz zemlje, se trta pri grobanju v zemlji zvije.

Gnojenje se pri grobanju vrši tako, kakor pri sajenju cepljenk na stalno mesto.

Ko je trta pognojena in zasuta, se pusti cepiču samo eno oko, in le če je močan, dve, ter se še ta popolnoma zasuje z rahlo zemljo, kakor cepljenke pri sajenju na stalno mesto. Koj pri grobanju se vsaki cepljenki da količek, na ktereга se privezujejo pozneje nastali cepičevi poganjki, da se krepkeje razvijajo.

Pozneje, ko se prvič pleve, se odstrani zemlja do cepljenega mesta, da cepič ne napravi korenin. Če se na zeleno cepljene trte ne grobajo pred zimo, se zasujejo cepljena mesta z zemljo ali se pa ovijejo s slamo, da jih ne pokvari

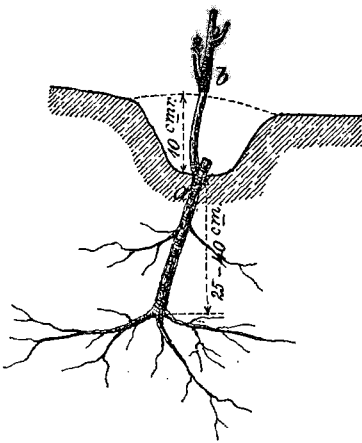
mraz. Če les prvo leto ni dobro dozorel, je bolje, če se še eno leto ne pogroba, da bolje dozori; istotako naj se isto leto ne pogroba, če je podlogo poškodovala toča, ker ranjen les kaj rad gnije v zemlji.

Nadalje se te trte obrezujejo in oskrbujejo tako, kakor trte, cepljene na suho.

Nektere trte rode že v tistem letu, ko so bile pogrobane, torej v 3. ali vsaj v 4. letu po vsaditvi v vinograd.

Prihranitev grobanja.

Kdor se hoče izogniti grobanju, ki povzroča velike troške, postopa naj tako le: Prerigolani vinograd naj posadi s ključi ali korenjaki enako, kakor s cepljenkami, torej naj sadi vrsto od vrste po 1'30 *m* in v vrsti trte po 1 *m* narazen. Ključi in korenjaki pa naj bodo za kakih 10 *cm* krajši kakor navadno, torej 25—40 *cm* dolgi, in se posade za toliko, t. j. za 10 *cm*, pod površje zemlje; okoli se pusti jamica, da oko (pod. 32. *a*) lepo požene. Ko je ta poganjek tako dolg in debel, da ga je mogoče na zeleno cepiti, cepi se tik nad zemljo (pod. 32. *b*). Ker je trta cepljena prav pri zemlji, se ne pogroba, temveč se prihodnje leto le pognoji, obreže, prisuje do cepljenega mesta (pod. 32. *b*) in se vzgaja, kakor druge cepljenke.

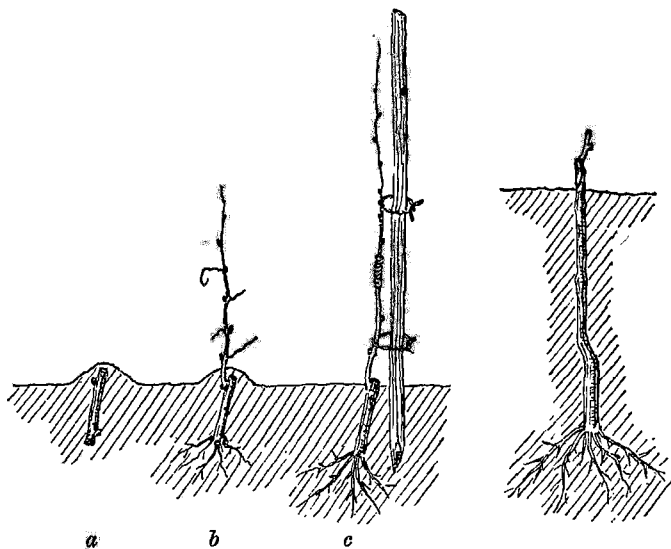
Podoba 32.

Vzgajanje na zeleno cepljenih trt iz potaknjencev.

Še bolj praktično je cepljenje potaknjencev (Stupfer). V ta namen se narežejo ključi z 2 očesoma (pod. 33. *a*), se posade v vrt ali kām v bolj zaveten kraj z dobro zemljo po 15—20 *cm* saksebi v vrste, ki so po 50 *cm* oddaljene druga od druge. Prvo leto se pridno plevejo in ob suši tudi zali-

vajo. Poganjek (pod. 33. *b*) se priveže na količek, pred zimo pa se nekoliko zasuje, da ga ne pokvari mráz.

Spomladi drugega leta se ti potaknjenci okopljejo, zgornje stranske koreninice se jim porežejo, poganjku se pa pusti samo eno oko. Če je zemlja gnojna, nastane iz tega očesa v nekoliko tednih dovolj močen poganjek, kateri se potem cepi 25—40 *cm* nad zemljo (pod. 33. *c*). Do jeseni se cepič dobro priraste, na kar se cela trta izkoplje ter se vsadi na stalno mesto v vinograd, in sicer tako, da cepič

Podoba 33.

Podoba 34.

pride tik ali nekoliko pod površje zemlje (pod. 34.), kakor je bilo povedano pri sajenju trt, cepljenih na suho. Če je bil potaknjenez z 2 očesoma 10 *cm* dolg in je bil cepljen 25—40 *cm* nad zemljo, potem je podloga od glavnih korenin do cepljenega mesta dolga 35—50 *cm*, torej ravno pravšne dolžine.

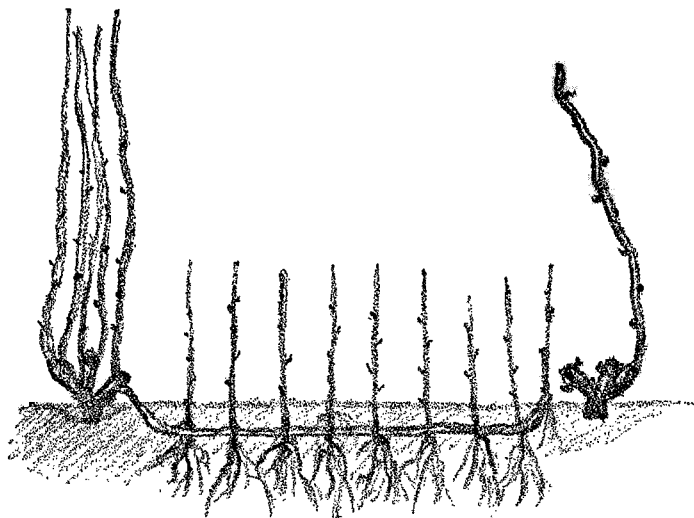
Ta način cepljenja se posebno tam priporoča, kjer močno nagaja veter in je zemlja za vzgajanje trt za suho cepljenje pretežka in nesposobna, kakor n. pr. v vipavskem okraju.

Še drug način je takozvani kineški način, pri katerem se povezne 5—8 *cm* pod zemljo poganjek z 8—16 očesi, ki

ostane v zvezi z materno trto (pod. 35.). Vsi iz teh očes nastali poganjki se cepijo, kakor smo ravnokar opisali, potem se pa s koreninami vred odrežejo od maternega poganjka ter se posade v vinograd.

Sajenje cepljenk na stalno mesto.

Prezimljene cepljenke so take, kakor kaže podoba 36, in jih je treba pred sajenjem na stalno mesto pravilno pripraviti. Odstranijo se jim vse rosne (pod. 36. *a*) in stranske korenine (pod. 36. *b*); če so pa te šibke, se ne odstranijo.

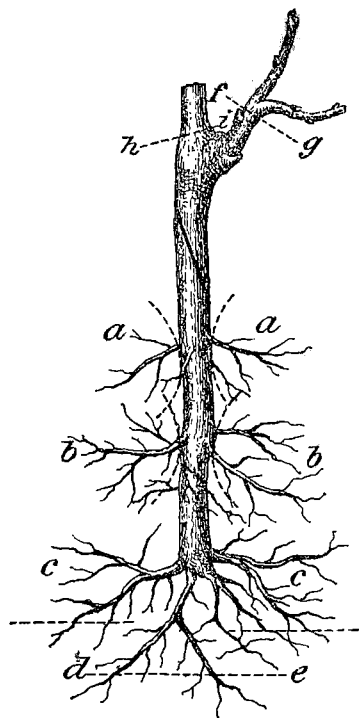
Podoba 35.

Spodnje, glavne korenine (pod. 36. *c*) se skrajšajo po debelosti na 10 do 20 *cm*, šibke se puste neprikrajšane. Cepljenke z neprikrajšanimi koreninami otežujejo sajenje. Cepičev poganjek se skrajša na 1 do 2 očesi. Za sajenje pravilno pripravljeno cepljenko kaže podoba 37. Pred sajenjem naj še enkrat pregleda, ali je cepič dobro zrastel s podlogo.

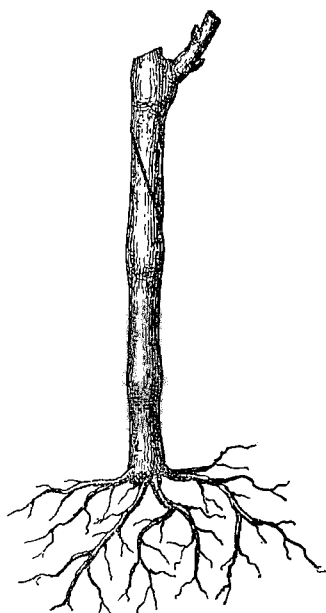
Pred in med sajenjem naj stoje cepljenke do polovice v posodi, napolnjeni z vodo, ali pa naj bodo vsaj pokrite z mokro cunjjo, da solnce ali veter ne osuši preveč korenin.

Pravilno prerigolani (80 *cm* do 1 *m*) in poravnani vinograd je pred saditvijo treba iztakniti, t. j. zaznamovati po-

samezna mesta, kamor se bodo vsadile cepljenke. Z ozirom na to, da na ameriško trto cepljena naša domača prav bujno raste, ji je treba odmeriti dovolj prostora, da more neovirano razširjati svoje korenine in nad zemljo rastoče dele. Komur se ob saditvi zdi škoda prostora, se bode pozneje gotovo kėsal.

Podoba 36.

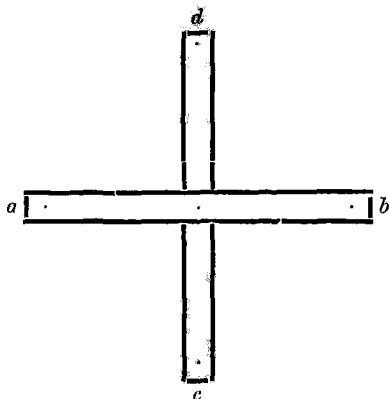
Podoba 37.

Vrsta od vrste mora biti oddaljena vsaj 1·20 m; vsakdo stori pa veliko bolje, ako jih sadi po 1·30—1·40 m narazen (to velja za delavne vrste), v vrsti pa ne manj kakor 1 m narazen; sploh 1 do 1·20 m. Težko sicer je in bode vsakomur saditi tako narazen, češ, toliko prostora bode praznega, in če vsadim tako malo trt, tudi malo pridelam. Temu pa ni tako, marveč ravno nasprotno; tak človek pridelava veliko več kakor oni, ki posadi trte prav gsto. Z marsikom smo že govorili, ki je zasadil svoj vinograd na 1 m v kvadratu, in

kako bi bil sedaj zadovoljen, če bi mogel svoj vinograd pre-
narediti, da bi trte stale po 1'30 ali 1'40 *m* v kvadratu. In
to napako so spoznali že v 3. letu po zasaditvi.

Pri vinogradih z nepravilno obliko naj se z iztikanjem
prične na sredi ter naj se od te vrste na levo in na desno
stran proti koncema odmeri oddaljenost vrst po 1'20 do
1'40 *m*. To naj se natančno odmeri, in sicer na obeh koncih
te glavne vrste, na vrhu in na podnožju. Ko so vrste od-
merjene v kolikor mogoče ravni črti, se motvoz potegne od
prvega kola na enem do prvega kola na drugem koncu vi-
nograda vzporedno s prvo črto skoz celi vinograd, se dobro
nategne in s priostrenim kolom se napravi v zemljo ris ob
motvozu od kola do kola.
Potem se motvoz predene na
sosednja kola.

Ko je ves vinograd tako
podolgem zaznamovan, se od-
merijo še počez vrste po 1 do
1'20 *m* narazen, in sicer na
obeh straneh vinograda, vzpo-
redno z glavno črto po sredi
vinograda. Potem se ravno
tako, kakor poprej podolgem,
tudi počez nategne motvoz
od kola na enem do kola na

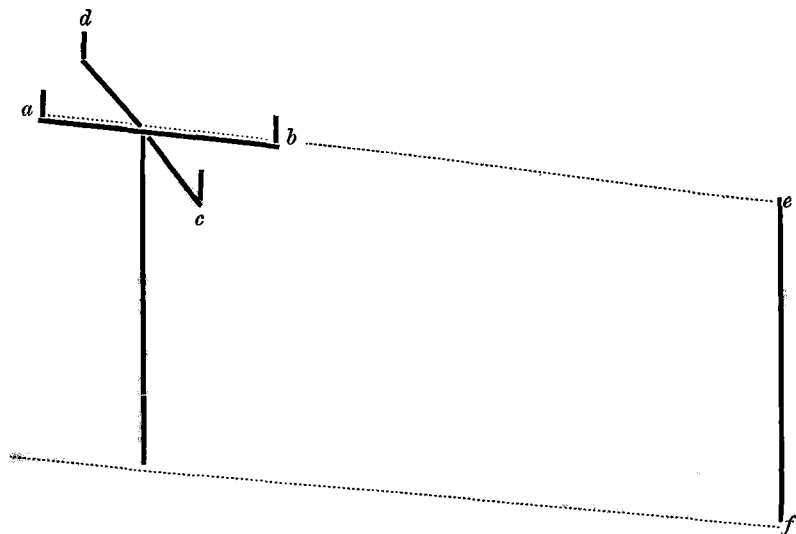

Podoba 38.

drugem koncu, pričenši tudi tu na sredi vinograda, in se
ob njem zarišejo črte. Kjer se dve vrsti križata, se zatakne
kol, in tako so vsi koli v celém vinogradu na vse strani
pravilno v vrstah.

Da se hitro določijo glavne črte na sredi vinograda
podolgem in počez, imamo nalašč za to pripravljen križ, ob-
stoječ iz 2 navzkriž pravokotno zbitih letvic, v kateri je na
koncih navpično zabiti po en raven žrebelj (pod. 38. in 39.).
Križ se pritrdi na raven, 1½ *m* visok kol. Ta križ se po-
stavi navpično na sredo vinograda ter se gleda ob žrebljih
na eni letvici (pod. 39. *a b*) najprej na en konec vinograda
ter se v ravni črti zabije kol (pod. 39. *e f*). To delo oprav-
ljata navadno dva delavca, eden vravnava (gleda), drugi pa

zaznamuje (vtika kole). Potem vravnavalec stopi na drugo stran ter določi ob žrebljih *b* in *a* ravno črto na drugi strani. Ne da bi križ kaj premaknil, določi vravnavalec ravne črte tudi počez, in sicer od *d* proti *c* na eno in od *c* proti *d* na drugo stran (pod. 39.). Mesto, kjer je stal križ, je središče in se zaznamuje s kolcem; ob njem se križata močvoza, ki jih napnemo podolgem in počez, od kola do kola. S tem sta določeni glavni črti in po njih se umeri in zaznamuje širokost posameznih vrst podolgem in počez.

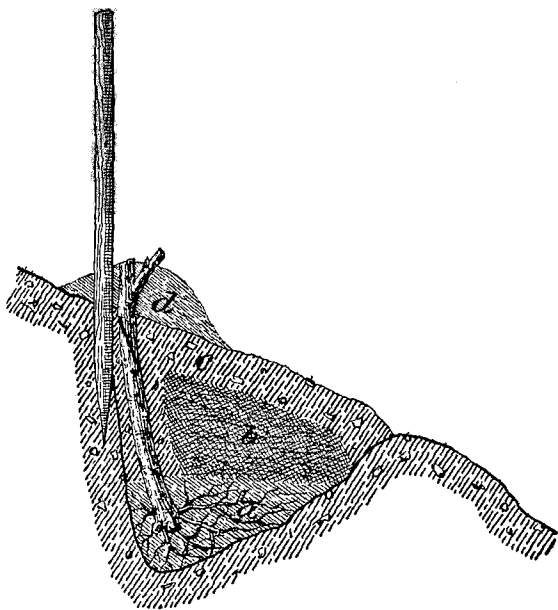

Podoba 39.

V vinogradih, ležečih bolj proti severu, v katerih torej grozdje vsled premajhne gorkote slabše dozoreva, naj se pazi, da se sadi tako, da bode sijalo solnce od jutra do večera vedno med vrste ter posamezne trte ne bodo obsenčavale druga druge, t. j., sadi naj se po poldanski črti. Ta črta se določi s tem, da se sredi vinograda navpično postavi prav raven kol (najbolje poleti), ter se pazi, kam opoldne pade senca tega kola. Na konec sence se zabije drug kol, na konec sence drugega kola tretji itd. do konca vinograda. Ti koli kažejo mer od juga proti severu (poldansko črto.) S križem se potem določi navpična mer in vinograd se razdeli, kakor nam je že znano. Grozdje trt, vsajenih v poldanski

črti, obseva solnce cel dan, vsled česar bolj in enakomerno dozoreva ter daje močnejše vino.

Kadar je ves vinograd iztaknjen, se prične z izkopavanjem jam, ktere morajo biti tako globoke, kakor dolge so cepljenke. Vse dosedaj opisano delo se lahko zvrši pozimi, če dopušča vreme. Jame se napravijo z lopato, a pazi naj se pri tem, da se koli ne premaknejo, ker drugače bi po končanem delu ne bilo vse v vrstah.

Podoba 40.

V mrzlih urah naj se nikar ne sadi, ker bi to škodovalo koreninam. Korenine namreč že pozebejo pri toplini 3°C . Na dno jame se vrže nekoliko rahle zemlje, na njo se postavi pripravljena cepljenka, razširijo se ji korenine in na nje se nameče zopet nekoliko rahle zemlje, da so vse zasute (pod. 40. *a*). Potem se cepljenka malo strese, pritisne z nogo, in k nji se vrže 1 do 2 vile razkrojenega gnoja ali primerno množino mešanca ali umetnih gnojil, pa ne preblizu lesa (pod. 40. *b*). Tudi ta se pritisne z nogo, polije potem z vodo, ali še bolje s stanjšano gnojnico, in naposled

se zasuje jama do vrha z zemljo (pod. 40. c). Iz zemlje moleči del cepiča se prav malo pokrije z rahlo zemljo, še bolje s peskom, in se napravi krtini podoben kupček (pod. 40. d).

Glede gnojenja bodi omenjeno, da je prvi 2 leti treba gnojiti blizu trte, ker so korenine še malo razvite in bi jim gnojitev po sredi delavnih vrst malo hasnila. Nasprotno naj se po tretjem letu ne gnoji blizu trt, temveč po sredi med vrstami, ker ima sedaj trta svoje sesalne korenine že povsodi dobro razširjene. Ako se gnoji po sredi, se gnoj potrosi in sproti globoko podkopava, ali pa se po sredi izkoplje $1\frac{1}{2}$ črevelja širok in 1 črevelj globok jarek, in vanj se nameče veliko gnoja, približno črevelj na debelo, se dobro stepta in zopet zasuje z zemljo. Tako gnojenje izda za 3—5 let. Bolje je na vsak način gnojiti po malem, pa vsako leto, kakor poredkoma in zelo na enkrat. V prvem slučaju dobi trta vsako leto potrebno množino hrane in se enakomerno razvija in obilneje rodi.

Ako se je sadilo pred zimo, je treba iz zemlje moleči del cepiča prav dobro pokriti, kakor pri cepljenkah, cepljenih na stalnem mestu, da se obvaruje pred zmrznjenjem. Spomladi je treba nekoliko te zemlje odstraniti, da cepičevi poganjki morejo neovirano poganjati.

Pri sajenju naj se pazi, da cepljenka ne pride pregloboko pod zemljo, pa tudi ne preveč nad površje zemlje. V strmih legah se sadi tako, da pride cepljeno mesto kake 3 prste pod površje zemlje, in sicer zato, ker v strmih legah zemlja leze vedno navzdol in, če bi se cepljenka vsadila preplitvo, bi kmalu iz zemlje molel ves cepič in mnogo podloge. Pozneje naj se vedno pazi na to, da cepič ne napravi nikakih korenin. Temu se izogne, ako se pozneje, ko je cepljenka že začela dobro poganjati, odstrani okoli cepiča toliko zemlje, da pride še cepljeno mesto na prosto; napravi se torej okoli trte majhna jamica.

Naprava podzidij v vinogradih.

Kakor je pri obnovitvi starih uničenih vinogradov glavni pogoj ta, da se cepljenke sade zelo narazen in lepo

v vrstah, tako je tudi jako potrebno, da se zabrani zanašanje zemlje na podnožje, oziroma odkrivanje trt po dežju, kar se v strmih legah kaj pogostoma dogaja. To je mogoče zabraniti le z napravo podzidij (škarp). S podzidji se poljubno zravnava vsaka strmina.

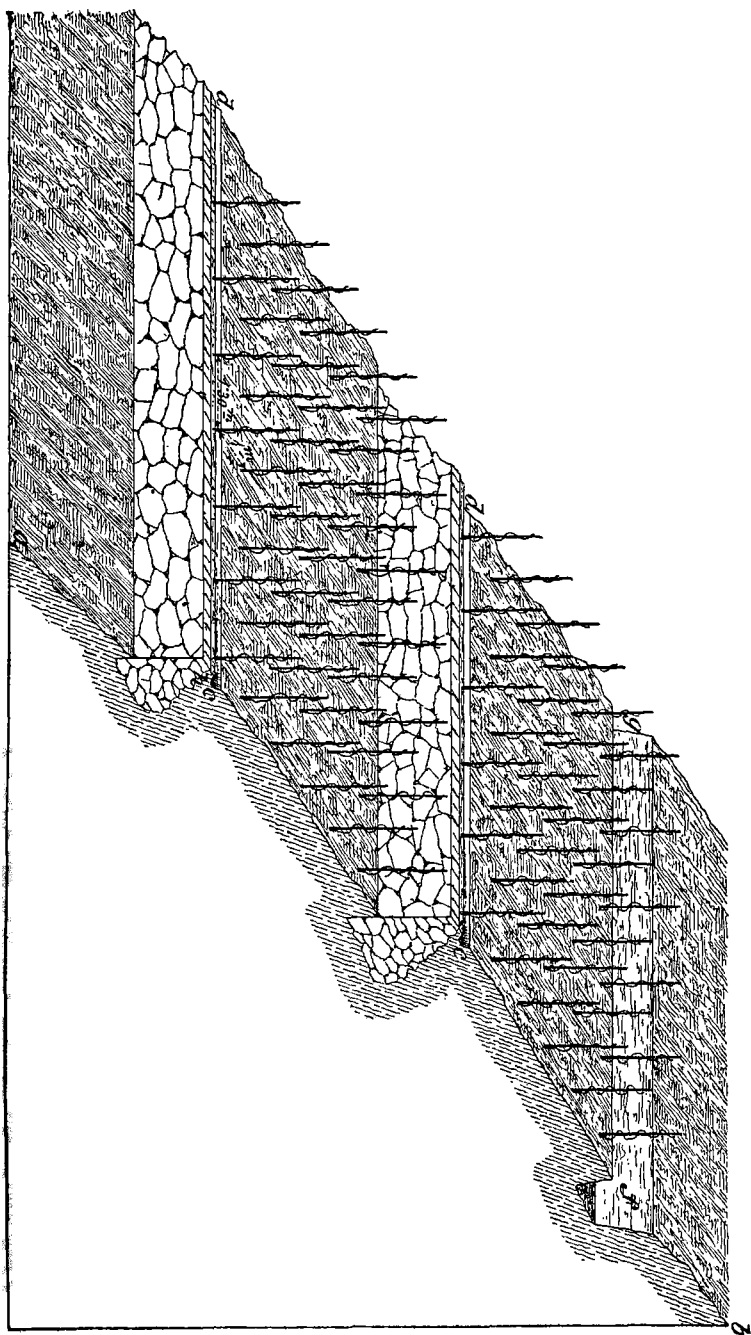
Po Dolenjskem se taka podzidja večinoma ne napravljajo pravilno. Ker so se bolj marljivi in napredni vinogradniki poprijeli tudi naprave takih podzidij, kar je v mnogih krajih neobhodno potrebno, zato hočemo tu nekoliko opisati, kako jih je treba delati, da dosežejo svoj namen.

Naprava pravih podzidij stane mnogo; zato je treba koj v začetku paziti, da se naredi pravilno in trdno, da se ne sesujejo kmalu. Podzidja ne zabranjujejo samo splavljanja zemlje v podnožje ter odkrivanja trt, temveč tudi olajšujejo delo (prenašanje, kopanje itd.), in grozdje blizu zidov poprej in bolje dozori, ker kamenje izžariva gorkoto, kadar je segreje solnce. Da se vinograd res zravnava, kakor je treba, napravi naj se podzidje, predno se parcela globoko prekoplje (zrigola), ne pa tedaj, ko je že prekopana, kakor se to sedaj napčno dela po nekterih krajih. Ako se podzidava, ko je parcela že zrigolana, se zemlja sicer čez nekaj let nekoliko zravnava s tem, da zleze od gornjega podzidja ter zasiplje prazni del za spodnjim; s tem pa, da leze nizdolu gornja zemlja, ki bi morala ostati na svojem mestu, postaja gornji del vedno plitvejši, t. j. površje se bliža celini (neprekopani zemlji). Če je bil vinograd zrahljan enakomerno na 80—100 cm globoko, bo čez nekaj let na gornji strani komaj pol toliko globok, kolikor je bil pri zasaditvi, za podzidjem pa do 1½ metra. To se pa ne bo pripetilo, ali pa v neznatni meri, ako se podzidava sproti, ko se prekopava.

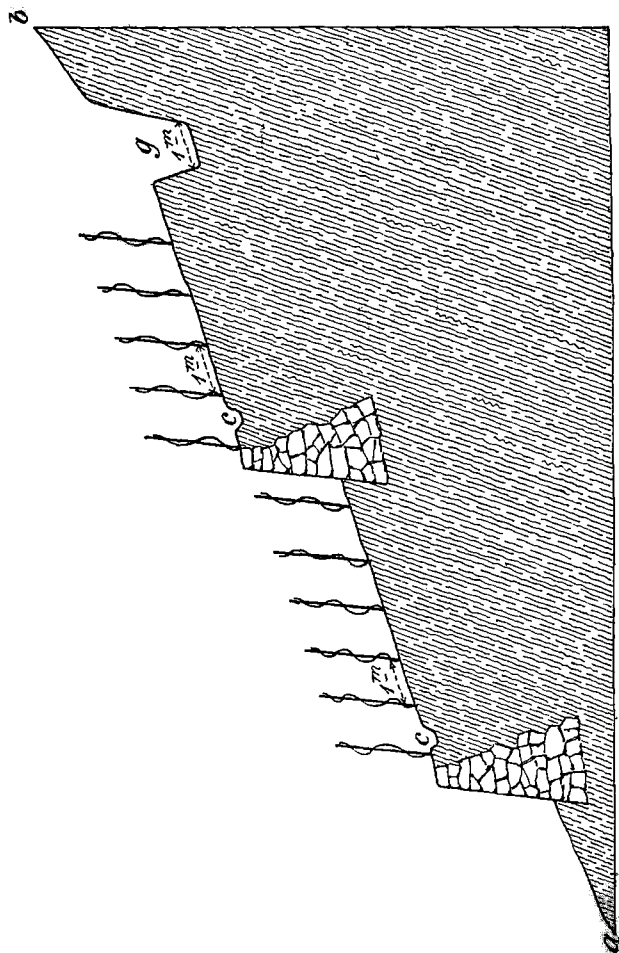
Visokost posameznih podzidij je različna. Čez 2,5 m visoka — od temelja računjeno — naj se ne napravljajo, ker to precej stane in, če niso dobro zidana, se rada porušijo; manj kot 1 m — merjeno od temelja — pa naj se tudi ne delajo, kajti potem bi morali narediti preveč podzidij, ako bi hoteli doseči svoj namen. Prava visokost bo torej med 1 in 2,5 m.

Za koliko se mora zravnati strma lega, je razvidno iz podob 41. in 42. Črki *a* *b* kažeta smer prvotne lege, torej

Podoba 41.

pred rigolanjem, po rigolanju pa se je zemlja za zidom zvišala, pod zidom znižala ter tako primerno zravnila in postala bolj položna (glej sedanjo lego na podobah 41. in 42. od zida do zida).

Podoba 42.

Prvega podzidja na podnožju navadno ni lahko napraviti, ker še ni kamenja. Če je pa kamenje tudi za to podzidje, se izkoplje počez, kakor je široka parcela, 1 m širok in 30—50 cm globok jarek (kar se ravna po trdnosti celine), ter se prične z zidanjem. Temelj mora biti 0,6—1 m širok.

To se ravna po visokosti zida. Čim višji bo zid, tem širši mora biti temelj. Za temelj se vzame največje kamenje. Čim bolj pa gre zid proti vrhu, tem ožji se dela, tako, da je na vrhu komaj 40 *cm* širok.

Lice, t. j. sprednja stran podzidja se zida nekoliko napašev, ker je tako močnejše. Tudi naj se pri zidanju pazi, da se kamenje dobro veže. Glavna stvar je, da so podzidja v vinogradih trdna, ne pa, da so lepa. Malta se tu navadno ne rabi, temveč se zida suho, da voda laglje odteka skozi špranje. Zemlja iz prvega jarka se zmeče v stran ali po parceli navzgor in se podkoplje pri nadaljnjem prekopavanju.

Ko je narejeno prvo podzidje, začne se rigolati. Če je zid nad 1 *m* visok, naj se koj za njim ne rigola tako globoko, kakor bolj proti vrhu parcele, ker zid manj trpi, ako se koj za njim zemlja ne prerahlja globoko. Po dokončanem delu mora biti zadnja stran zida popolnoma zasuta, kakor to kažeta podobi 41. in 42.

Ko se je zemlja tako daleč prekopala od prvega zida, da postaja prestrmo in zopet kaže napraviti podzidje, postavi se temelj v zadnji izkopani jarek (pod. 41. *f g* in pod. 42. *g*), kateri se pa izkoplje, kakor prvi, 30—50 *cm* globoko, ter se podzidje zopet napravi tako visoko, kakor je treba. Za to podzidje se potrebno kamenje dobi pri prejšnjem rigolanju. Koliko podzidij naj se napravi v enem vinogradu, je odvisno od lege dotičnega vinograda; čim bolj strma je lega, tem več podzidij je treba. Podzidje od podzidja je lahko oddaljeno 6—20 *m* in še več.

Po dokončanem rigolanju se zemlja med podzidji poravna; pri pravilnem rigolanju se to vrši sproti, posebno, če so delavci izvežbani. Potem se vinograd iztakne in nasadi s cepljenkami ali z ameriškimi korenjaki. Da za zadnjo vrsto pred drugim zidom ne ostane preveč praznega prostora, stori vinogradnik dobro, ako že poprej odmeri razdaljo vrst, predno napravi drugo podzidje.

Kakih 40 *cm* za podzidjem, se napravi počez majhen jarek (pod. 41. *c d* in pod. 42. *c*), v katerem se lovi nizdolu znešena zemlja, ob enem pa se po njem odteka preobilna voda. Ko je ta jarek polen, se zemlja zopet znese na prazna mesta.

Če so posamezni zidovi dolgi, se na sredi napravijo stopnice.

Pregledna tabela

za določitev množine trt pri zasaditvi novega vinograda.

Ako so trte v vrsti sajene po 1 m narazen,					Ako so
pride jih na par- celo, ob- segajočo <i>m</i> ²	ali kvadratnih sežnjev	vrsta od vrste pa je			trte sajene po 1·20 m v kvadratu.
		1·30	1·40	1·50	
		metrov,			
50	13·9	38	36	33	34
100	27·8	77	71	67	69
200	55·6	154	143	133	138
300	83·5	231	214	200	208
400	111·3	308	286	267	277
500	139·0	385	357	333	346
600	167·1	462	428	399	416
700	194·9	539	500	467	486
800	222·8	616	571	533	555
900	250·6	693	643	600	625
1000	278·5	770	714	667	694
2000	557·0	1540	1429	1333	1288
3000	835·5	2310	2143	2000	2100
4000	1114·0	3080	2857	2667	2576
5000	1392·4	3850	3570	3333	3067
6000	1670·9	4620	4285	4000	4200
7000	1949·8	5390	5000	4667	4756
8000	2228·3	6160	5714	5333	5151
9000	2506·9	6930	6428	6000	6245
10000	2785·5	7700	7143	6667	6938

Obrezovanje in oskrbovanje cepljenk v vinogradu.

Nadaljnja dela s cepljenko v prvem letu so: privezovanje poganjkov na kole, škropljenje, priščipavanje stranskih izrastkov in pletev. Pri priščipavanju je treba paziti, da se izrastki ne potrgajo, vsled česar bi se lahko odtrgalo oko na glavnem poganjku (osobito se to tedaj lahko zgodi, ko poganjki postanejo bolj trdi), temveč odščipne naj se tako, da ostane na izrastku eno oko. To oko zopet požene in je treba pozneje ta poganjek še enkrat ali dvakrat priščipniti. Z odstranitvijo teh izrastkov se krepča glavni poganjek. Če bi se izrastku ne pustilo nikako oko, bi lahko pogrnalo zalistno oko. To delo je posebno potrebno pri trtah, ki že rode, ker se z odstranjevanjem vseh nepotrebnih, t. j. z grozdem neobloženih poganjkov na napnencu (šperon, prevez, previjač, zavijač, mladec) krepčajo ostali poganjki, vsled česar se grozdje na njih bolj debeli in bolj dozori.

Ako je bila cepljenka vsajena pred zimo in je močno zasuta z zemljo, je spomladi treba ta kupček odstraniti, da more cepič poganjati.

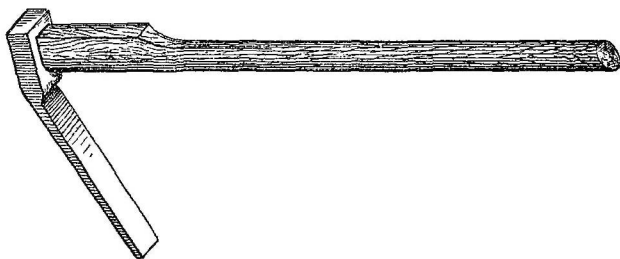
Jeseni se taka trta zasuje pol črevlja visoko s zemljo, da mraz pozimi ne pokvari očes ter da jih ne oglodajo zajci.

Isto jesen ali spomladi drugega leta se ta poganjek obreže na 2 do 3 očesa. Če je poganjek močen, se obreže na 5 do 6 očes ter se oslepe 3 spodnja očesa, da se razvijata le dve zgornji. S tem se trta bolj naglo vzgoji do primerne višočine za poznejšo rezatev na palec in napenjanec.

Spomladi se ves vinograd prekoplje 20—30 cm globoko ter se porežejo vse stranske korenine na cepiču in na podlogi; tako se trta prisili, da glavne korenine močnejše razvija.

Okopavanje, kakeršno je sedaj v navadi osobito po Dolenjskem, le malo izda zaradi neprimernega orodja. Imeti bi morali kopalnice, kakeršno kaže podoba 43. Kolikor smo imeli mi priliko videti, okopavajo večinoma ženske. Te imajo prav šibko orodje, takozvane rovnice, s katerimi rahljajo zemljo komaj za 4 prste na globoko. Pri delu delavka pri

vsakem mahu stopa zdaj na to zdaj na ono stran, ter tako sproti stepta, kar okoplje. Seveda pri tako plitvem okopavanju ni mogoče odstraniti plevelnih korenin; trava pride prav plitvo pod zemljo ter začne po nekoliko dneh zopet poganjati in, ker tako malo zrahljana zemlja malo vode vpije, se lahko pripeti, da nekoliko močen dež odnese vso zrahljano prst v podnožje. Če se pa prva kop izvrši 20—30 cm globoko, se to prav težko kdaj pripeti; trava pride globoko in ne more več pognati, temveč segnije, in tak vinograd se okoplje samo enkrat še, poleti, ko se začne grozdje mecati (pisati, barvati), da se odstrani plevel. Če se pa že prvič plitvo prekoplje,

Podoba 43.

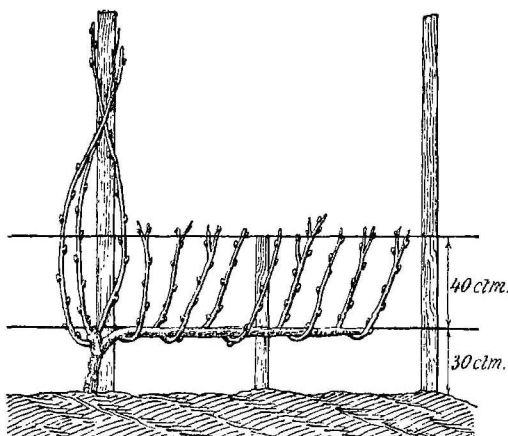
je pozneje treba 4 ali 5krat okopavati, drugače plevel vse preraste. Pri drugem okopavanju se pač lahko okopava z rovnico.

Ako bi se pustile vrhnje, rosne korenine, bi se močno razvijale, ker so v bolj rahli zemlji in imajo več hrane, vlage in gorkote; nasprotno bi pa glavne korenine vedno šibkejše postajale in ves les pod močnimi koreninami bi ostal veliko šibkejši ter bi naposled tudi strohnel. Ker bi se stranske korenine močno razvile in bi bile bolj plitvo, bi trta poleti trpela sušo, pozimi pa mraz in pri okopavanju bi se korenine bolj ali manj ranile, vsled česar bi vsa trta v rasti zaostajala. Ako se pa stranske korenine odstranijo vsako leto, razvijejo se glavne korenine močno in vseh teh neprilik ni.

Spomladi tretjega leta se cepljenka zopet obreže na 2—3 očesa, če je pa dovolj močna, na palec in napnenec. Za palec (rogač) se določi niže rastoč poganjek, više rastoč se vzame za prevez (napnenec). Palcu se pustita vedno le 2 očesi, prevezi pa 8 do 12. Reže naj se tako, da se nad zadnjim očesom pusti še en člen, kateri se pa prereže čez

sredo, ali pa naj se zadnje oko kar oslepi, da ne more pognati. Ker se taka rana kmalu zaceli, trta ne izgubi mnogo soka, vsled česar druga očesa močnejše poženo. Prvi napnenec in palec morata biti do 1 črevlja nad zemljo (pod. 44.), ker bi se drugače grozdje lahko preveč pomazalo in celo po zemlji valjajo, ako bi bil napnenec bolj nizko.

Vsaka trta dobi močen, 2 m visok kol, na ktereга se priveže spodaj stari in ne enoletni les, kakor se to sedaj večinoma vrši po nekterih krajih, zgoraj se pa privežeta iz palcev nastala poganjka (pod. 44.). Konec napnenca (prevezi) se

Podoba 44.

priveže na drugi, v isti vrsti stoječi kol. Izmed na palcu vzrastlih dveh poganjkov je drugo leto nižji za palec, višji pa za napnenec, dočim se napnenec iz prejšnjega leta popolnoma odstrani. Tako se vzgaja trta vedno nizko, za kar bode redno treba skrbeti. Trta, vzgojevana nizko, ima velike prednosti, ker je vsako delo pri nji lažje, trta se močnejše in enakomerno razvija, grozdje se bolj zdebeli in, ker je tako blizu tal, ima več vlage pa tudi bolj dozori, ker zemlja, pregreta od solnca, oddaja svojo gorkoto blizu nje nahajajočim se predmetom. Da se grozdje še bolj zdebeli in enakomerno dozori, naj se poleti odstranijo vsi nesadonosni poganjki na napnencu (kar se lahko izvrši še pred cvetjem, bolje pa kmalu po cvetju), vsi sadonosni poganjki pa naj

se skrajšajo na 4 ali 5 listov nad zadnjim grozdom, kadar jagode postanejo bolj debele. Mali listki pod grozdom se lahko odstranijo, nikar pa ne oni nasproti grozdu in prvi štirje nad grozdom, kajti ti mu dajejo vso hrano. To poletnje delo se imenuje „mandanje“. Proti polovici meseca avgusta se za $\frac{1}{8}$ skrajšajo tudi oni poganjki, ki so nastali iz očes na palcu, t. j. odreže se, kar moli čez kol; s tem se prisili, da njih les bolje dozori ter močnejši in rodovitnejši postane.

Kdor napnencev ne misli privezovati na kole, ali kjer so koli predragi, privezuje jih lahko na žico, katero napne od konca do konca cele delavne vrste. S tem si seveda prihrani veliko kolov, ker pocinjena žica traja 60 do 80 let. V ta namen se rabi žica št. 22., ktere gre 36 m na 1 kg. Prva žica se napne 30—40 cm nad zemljo, druga pa 40—50 cm nad prvo, in na to se privezujejo iz napnenca vzrastli poganjki (pod. 44.), kateri se potem po leti nad žico pri 4. listu nad grozdom kar odščipnejo, da se s tem dosežejo ravnokar opisani uspehi.

Bolje je, če se v strmih legah napnenci vežejo navzdol in ne navzgor (v breg). Če je napnenec privezan navzgor, poganjki preveč silijo v les, če je pa vezan navzdol, se manj razvijajo, zato se pa krepko razvijajo poganjki, nastali iz palca, kar je tudi pravo.

Iz vsega doslej navedenega se mora vsakdo prepričati, da se nihče ne sme prenačiti z obnovitvijo svojih vinogradov, ako jih hoče pravilno obdelovati in od njih imeti mnogo užitka, temveč je najbolje prerigolati in zasaditi le toliko, kolikor je mogoče obdelavati. Gotovo bode imel večji užitek oni, ki bode imel samo $\frac{1}{2}$ orala vinograda, pa bode tega dobro gnojil in sploh pravilno obdeloval, kakor pa oni, ki zasadi cel oral, pa ga bo slabo gnojil in površno obdeloval.

Umetna gnojila za vinograde.

Poraba umetnih gnojil v vinogradu.

Že večkrat se je ustno in pismeno priporočalo gnojenje z umetnimi gnojili v vinogradih, pa kljub temu ni

še pravega zanimanja zanja. Temu je pač največ vzrok to, da še sedaj nimamo natančnih izkušenj in podatkov o pravih porabi umetnih gnojil. Mnogi so sicer že skušali, toda uspehov ne objavljajo, drugi bi jih radi objavili, pa si ne upajo. Poskušnje z umetnimi gnojili bi se morale vršiti vzajemno in na različnih krajih ter bi vsakdo koncem leta moral poročati, kako se mu je gnojenje obneslo, da bi se na podlogi različnih poročil mogla določiti prava mera in prava smer. Če bo pa vsakdo delal zase in vsakdo različno, bomo čez 10 let na isti stopnji, na kateri smo danes.

Pri poskušnjah se mora vedno tako ravnati, da se ne zagnoji cela parcela enakomerno, marveč se je del pusti nepognojene. Dalje se ene vrste pognoje močnejše, druge vrste, zasajene z enakimi trtami, pognoje se slabše. Vse to si je treba zabeležiti, in jeseni istega ali jeseni drugega leta se opazuje, kako različno so trte obrodile. Na ta način je mogoče končno priti do sklepa, ali naj se trtam gnoji z gnojili, ktera imajo več kalija, ali z gnojili, ki imajo več fosforove kisline in dušika v sebi. Če se rastlini gnoji s kalijevimi gnojili, bode rastla močno, nastavila pa bode le malo sadu, kajti kalij je nekak pospeševatelj redilnih snovij v rastlini, dočim se z gnojenjem takih gnojil, ki so bogata na fosforovi kislini in dušiku, rastlini da moč, da nastavi sad. Teh dveh gnojil pa ne smemo uporabljati samih, marveč jima moramo dodati tudi kalija, da jih more rastlina upodabljati. Z umetnimi gnojili nam je torej mogoče rastlino vzgojiti, kakor hočemo.

Umetna gnojila bi se že morala rabiti za gnojitev vinogradov, kakor se rabijo za gnojenje travnikov. Vsakdo, ki je z umetnimi gnojili enkrat pognojl svoje travnike — seveda pravilno — tega ne opusti več, kajti uspehi so nepričakovano ugodni. Isto tako je pri trti; trta veliko več rodi in troški se jako zmanjšajo. Da so posestniki zadovoljni s Tomasovo žlindro in s kajnitom, ktera rabijo za gnojenje travnikov, svedoči to, da je c. kr. kmetijska družba pred malo leti oddala komaj nekaj vagonov teh gnojil, lansko leto pa je dobila naročil za blizu 30 vagonov.

Kaj so umetna gnojila, to je menda vsakomur bolj ali manj znano. Umetna gnojila imajo v sebi veliko več snovij, katerih potrebuje rastlina za svoj razvoj, kakor enaka množina hlevskega gnoja. Kar je rastlinam prikladnih snovij v 25 do 30 in celo v 50 stotih hlevskega gnoja, se vse nahaja v 1 stotu umetnega gnoja. Ako torej stot hlevskega gnoja na mestu v vinogradu računamo po 60 do 80 kr., znaša to 20 do 35 gld., dočim stot umetnega gnoja na mestu v vinogradu stane le 10 do 12 gld. Ker pa je 1 *kg* umetnega gnoja toliko vreden, kolikor 30 *kg* hlevskega in ker se tega porabi pri srednji gnojitvi 150—200 stotov na 1 *ha*, umetnih gnojil pa komaj 5 stotov, znašali bi troški za hlevski gnoj 100 do 150 gld., pri umetnih gnojilih pa le kakih 30 do 35 gld.

Kakor je razvidno iz te primere, kaže z umetnimi gnojili gnojiti že iz gospodarstvenih ozirrov. S tem pa ni še rečeno, naj se gnojenje s hlevskim gnojem opusti, nasprotno, kdor ima veliko hlevskega gnoja in v bližini, naj le s tem gnoji, kajti v njem so redilne snovi: kalij, fosforova kislina in dušik skupno, in poleg tega ta gnoj tudi zemljo rahlja ter dela sprstenino (humus), dočim imajo umetna gnojila redilne snovi večinoma posebej, in sicer vsako gnojilo drugo snov zase, ter zemlje ne rahljajo. Glede na to moramo že tu pripomniti, da je vender treba nekoliko gnojiti s hlevskim gnojem, čeprav se rabijo umetna gnojila; seveda potem v veliko manjši meri.

Ktera umetna gnojila so najboljša.

Za gnojenje vinogradov se ne rabijo samo taka gnojila, kakeršna se rabijo za gnojenje travnikov, temveč poleg njih še taka, ki imajo v sebi mnogo dušika.

Mnogo dušika imajo naslednja umetna gnojila: čilski soliter, žveplenokisli amonijak, solitrovokisli kalij in tičji ali perutninski gnoj; dalje tvorniški odpadki, kakor volneni in usnjeni odpadki, oljčne pogače (kar ostane po iztisnjenju olja iz oljk), posušena kri, rogovje, dlaka, kože itd.

Najbolj se rabi čilski soliter. Ta ima do 15½ % dušika v sebi, navaden hlevski gnoj pa le 0.5 %. Ker se čilski so-

liter hitro raztopi, zemlja pa ga ne obdrži (ne vsrka), treba ga je podkopati malo prej, predno začne trta odganjati (kaka 2 tedna prej). Še bolje pa je, če se podkoplje, kadar trta odganja. Čilski soliter se lahko rabi tudi poleti, kar je tudi iz tega stališča dobro, ker se z njim pospeši rast; osobito se priporoča rabiti ga pri trtah, ki so zastale v rasti. Gnojenje s solitrom tudi pospešuje zoritev lesa.

Druga zgoraj navedena gnojila se teže razkrajajo in jih je treba podkopati že jeseni ali zgodaj spomladi, osobito tvorniške odpadke; te je sploh veliko bolje dejati za eno ali za dve leti na mešančev kup, da se tamkaj razkrajajo.

Gnojila, ki imajo mnogo fosforove kisline, so: Tomasova žlindra, kostna moka, fosforovokislo apno, superfosfati in dvojni superfosfat.

Najbolj se priporočajo za gnojitev superfosfati in dvojni superfosfat, to so taka gnojila, v katerih je fosforova kislina lahko raztopna v vodi, dočim se v drugih le počasi topi. S superfosfati se dosežejo uspehi že v istem letu, od drugih še le v drugem ali tretjem letu.

Dvojni superfosfati imajo 35 do 40 %, fosforove kisline v sebi in se jako priporočajo za bolj oddaljene in strme lege, ker jih je manj treba in so troški za prenašanje manjši. Pa tudi Tomasova žlindra se rabi z dobrim uspehom, samo treba jo je podkopati že jeseni. Če se pa podkoplje spomladi z drugimi gnojili, pride večina njenih snovij še le drugo leto rastlini v prid.

Gnojila, ki imajo v sebi mnogo kalija, so: fosforovokisli, solitrovokisli in žveplenokisli kalij, potem kajnit in pepel.

Najbolj se rabi žveplenokisli kalij, ki ima do 52 % kalija v sebi, potem kajnit z 10 do 14 % kalija in pepel z 8 do 12 % kalija. Najboljši pepel je trtni pepel, ker ima do 20 % kalija in do 5 % fosforove kisline v sebi. Izlužen, t. j. kuhan pepel je prav malo vreden, lug je boljši. Brez vsake vrednosti je premogov pepel.

V kupčiji se tudi dobe že v ta namen zmešana gnojila, vinogradska gnojila, na pr. kalijev amonijev superfosfat, kalijev superfosfat, amonijev superfosfat in solitrov superfosfat. Tako zmešana gnojila se nikakor ne priporočajo, kajti

trgovec zmeša, kakor se mu poljubi, ter taka gnojila lahko veliko dražje zaračuni, kakor vsak gnoj posebej. Vedno naj se torej kupujejo posamezna, nemešana gnojila.

Naročitev naj nikdo ne odlašaja na prihodnje leto. Sedaj bo treba trtam večkrat gnojiti, ker drugače bodo le slabo uspevale, malo sadu donašale ter bodo tudi raznim boleznim bolj podvržene. Kdor bo svoje vinograde gnojl enakomerno in zadosti, bodisi z umetnim ali s hlevskim gnojem, tistemu bodo tudi trte vsako leto kolikor toliko enakomerno rodile. Kdor pa eno leto prav močno zagnoji, potem pa 10, 20 ali še več let nič, onemu bodo tudi trte neenakomerno rastle in različno rodile. Prva leta, ko ima trta mnogo redilnih snovij na razpolago, raste prav bujno, pa nastavlja malo sadu, pozneje se pa vrši nasprotno. Ker pa rast ni v pravem razmerju z rodovitnostjo, se vse slabeje razvije in slednjič trta opeša.

Kako močno naj se gnoji.

V krajih, kjer trt leta in leta niso gnojili, jim je treba močno gnojiti vsaj prva leta po zasaditvi, da se zemlja zboljša. Močnejše je treba gnojiti trtam tam, kjer jih na dolgo obrezujejo in visoko vzgajajo ter poleti malo mandajo (prikrajšujejo), kakor pa v krajih, kjer trte obrezujejo na kratko, vzgajajo nizko in pridno mandajo. Umevno je, da trta tem več hrane potrebuje, čim bolj divje in močno raste, čim več poganjkov se ji pusti in se ti ne prikrajšujejo.

Preiskovanja so dognala, da vzemo trte na leto enemu hektarju (10.000 m^2) skupaj 117 kg dušika, $91,6\text{ kg}$ kalija in $26,5\text{ kg}$ fosforove kisline. To množino snovij moramo mi torej vsako leto zemlji zopet povrniti, ako hočemo, da nam bodo trte enakomerno uspevale in donašale sad.

Vender pa ni treba, da damo trtam, bodisi z umetnim ali s hlevskim gnojem, ravno toliko snovij, kolikor jih na leto izsrkajo iz zemlje, torej v gori navedeni množini, temveč se lahko da z gnojem nekoliko manj, ker nekoliko odstotkov teh snovij dobe trte od drugod. Tako na pr. pride na leto

z dežjem in s snegom nekaj odstotkov dušika v zemljo, s trtnimi odpadki (ako se ne pobere čisto iz vinograda), z listjem, z lesom i. t. d. nekaj odstotkov kalija in fosforove kisline. Zato vsakdo prav stori, ako trtne odpadke na drobno razseka ter podkoplje, mesto da bi jih znosil iz vinograda in sežgal; posebno v zelo težki, ilovni zemlji je to dobro. S tem se zemlja nekoliko zagnoji in znatno zrahlja. Če se to ponavlja leto za letom, se vinograd jako zboljša. Vsled nastale sprstenine (humusa) namreč lažje dohajata do korenin gorkota in zrak, in to pospešuje rast rastlin, in močen dež ne napravlja škode, ker sprstenina hitro popije veliko vode. Čim bolj črna je zemlja, tem hitreje in bolje dozori grozdje, ker se črna barva bolj segreje od bele.

Srednja gnojitev za vsako leto in na 1 *ha* ($1\frac{3}{4}$ orala) bi bila, ako bi se porabilo 150—200 metriških stotov razkrojenega hlevskega ali 5—6 metriških stotov umetnega gnoja, ali 50—100 m. st. hlevskega in 3—4 metr. stote umetnega gnoja.

Umetnih gnojil se vzame, če se ne rabi nič hlevskega gnoja:

3 — $3\frac{1}{2}$ *q* 18 % superfosfata ali $3\frac{1}{2}$ —4 *q* Tom. žlindre,

$1\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$ *q* čilskega solitra,

1 *q* žveplanokislega kalija ali 4 *q* kajnita.

Če računamo na 1 *ha* 7700 trt (sajene a 1:30: 1, *m*), pride na vsako trto 87—88 *gr* ali 1 *kg* na 11—12 trt. To množino je potem treba vsako leto ponoviti. Koliko bi to stalo, tu ni mogoče navesti natančno, ker se troški ravnajc po naročitvi. Povprečno bi to stalo na mestu v vinogradu 30—35 gld. Vsakomur se bo to predrago zdelo; pomisliti pa mora, koliko več mu bodo rodile trte, gnojene z umetnim gnojem.

Koliko naj si vinogradnik naroči enega ali drugega gnojila, lahko zračuna, ako množino snovij, ktere namerava dodati trtam, deli z odstotki redilnih snovij v naročenem gnojilu. Ako na pr. hočemo dati na 1 *ha* 54 *kg* fosforove kisline v superfosfatu, ki je ima 18 % v sebi, tedaj rabimo tega gnojila $54 : 18 = 3$ *q* ali 300 *kg*.

Kako in kdaj naj se umetna gnojila podkopavajo ali trosijo.

Podkopavanje se lahko vrši na različne načine, in sicer:

- a) Umetni gnoj se potrosi, kakor hlevski gnoj, po celem vinogradu (kakor se dela po Vipavskem in Primorskem) ter se potem podkoplje z istersko šapo ali s kopalnico (pod. 43.), ali se podorje, in sicer 20—30 cm globoko, torej tako globoko, kakor se mora pravilno vršiti prvo okopavanje.
- b) Izkoplje se jamica okoli posamezne trte, v strmi legi samo za trto, in v njo se natrosi umetnega gnoja. Tu naj se posebno pazi na to, da gnoj ne pride preveč blizu lesa, še manj pa preblizu glavnih korenin; umetni gnoj je močen in bi utegnil v takem slučaju korenine ožgati. Tako gnojenje se posebno priporoča pri mladih trtah, ker njih korenine ne segajo daleč.
- c) Po sredi vrst se izkoplje 40 cm širok ter 20—30 cm globok jarek (pri mladih trtah bolj blizu, pri starejših bolj po sredi vrst), vanj se gnoj posuje enakomerno in se potem zakoplje.
- d) Kjer čez zimo trte zasipljejo, se spomladi, predno se trte odsujejo, med vrste potrosi gnoj ter se potem pri odsipanju zasuje.

Jako umestno je, ako se poleg umetnih gnojil rabi tudi hlevski gnoj ali pa dobro razkrojen mešanec, ker ta zemljo rahljata. Vsakdo pa naj skrbi, da vzame gnoja, ki je že dobro razkrojen, posebno mešanec, ker drugače prenašanje poveča troške, gnoj pa malo izda, če ni dobro razkrojen. Da je mešanec pripraven za gnojitev, mora ležati na kupu 2 leti, med tem časom pa ga je treba večkrat politi z gnojnico ali s človeškimi odpadki in premetati na 2—4 mesece.

Vzemimo način gnojenja, kakor smo je omenili pod b) ali c). Najprej potrosimo malo hlevskega gnoja, nanj pa enakomerno umetnega gnoja. Pri načinu pod b) se umetni gnoj trosi z zmerjeno posodico (s ponvico ali s čim enakim); tako dobi vsaka trta enako množino.

Ta gnojila je treba dobro zmešati, in takim, ki se rada sprimejo, n. pr. čilskemu solitru, je dobro primešati suhega peska ali pepela.

Gnojila, ki se počasneje razkrajajo, n. pr. Tomasovo žlindro, kajnit, perutninski gnoj itd., je treba podkopati že jeseni, hitro razkrajajoča gnojila pa, n. pr. superfosfati, dvojni superfosfati, čiliski soliter itd., se morajo zagrebsti spomladi. Osobito to velja o čilskem solitru. Če bi se ta podkopal pre-zgodaj, izpral bi dež vse njegove snovi prehitro v globočino in rastline bi le malo imele od njega.

S tem pa ni rečeno, da se mora vsako gnojilo podkopati posebej, ne, tega ni treba; razloček obstoji le v tem, da redilne snovi onih gnojil, ki se počasi razkrajajo, pridejo rastlini v prid še le v prihodnjem letu, dočim redilne snovi lahko razkrajajočih se gnojil (čilskega solitra, superfosfatov itd.) že v istem letu lahko povžije. Podkopljejo se torej lahko vsa gnojila naenkrat. Lahko raztopna gnojila oddajo skoro vse snovi v istem letu od sebe; taka je torej treba trositi vsako leto, ne pa enkrat za več let, kakor se to lahko stori s težko raztopnimi gnojili.

Še bolje stori oni, ki težko razkrajajoča se gnojila enakomerno potrosi na gnoj ali na mešanec ter tega porabi še le spomladi. Pozimi se taka gnojila dovolj raztope in njih snovi pridejo še v istem letu trti v prid. Pri podkopavanju takšnega gnoja ali mešanca spomladi se doda še potrebna množina čilskega solitra, t. j. onega gnojila, ktereга nismo potrosili na gnoj in se vender mora rabiti.

Z umetnimi gnojili se lahko gnoji v vsaki zemlji; vender se pa ne gnoji v različnih zemljah z isto množino. Ni mogoče za vse kraje posebej navesti, katerih gnojil naj se vzame več ali manj; to se da doseči le s poskušnjami, ali pa, če se zemlje raznih krajev kemijsko preiščejo in se določi množina v njih nahajajočih se snovij. To pa bođi omenjeno, da je v zemljah, ki imajo malo apna, dobro, če se vsaka tri do štiri leta gnoji z gipsom (mavcem). S tem se doda potrebna množina apna. Mavec ima še to dobro lastnost, da težko raztopne snovi hitro razkroji, ktere rastlina potem laglje

vživa. Z gipsanjem se pa doseže gotov uspeh le tedaj, če ima zemlja kaj redilnih snovij v sebi.

Pregledna tabela

za določitev množine umetnih gnojil za vsako trto posebej, za 100 trt in za 1 *ha* (povprečno računano 8000—10.000 trt na 1 *ha*).

Gnojilo	Vsaki trti posebej in vsako leto se da	Torej na vsakih 100 trt	Ako se rabi tudi hlevski gnoj, dobi vsaka trta in vsako leto do 2 <i>kg</i> hlevskega gnojja potem pa še		Na 1 <i>ha</i> (= 1 ³ / ₄ ora) se porabi, ako se gnoj potrese po vsem vinogradu ter se potem podkoplje
	gramov	kilogr.	gramov	kilogr.	kilogr.
Superfosfat . .	30—40	3—4	20—25	2—2·5	300—350
Čilski soliter. .	15—20	1·5—2	8—11	0·8—1·1	150—180
Žveplenokisli kalij	10—12	1—1·2	5—6	0·5—0·6	100—100
Skupaj . .	55—72	5·5—7·2	33—42	3·3—4·2	530—630
Ali:	ali	ali	ali	ali	ali
Tómasova žlindra	40—50	4—5	25—30	2·6—3·0	400—500
Čilski soliter. .	15—20	1·5—2	8—10	0·8—1·0	150—180
Kajnit	40—50	4—5	20—30	2·0—3·0	400—450
Skupaj . .	95—120	9·5—12	53—70	5·3—7·0	950—1130

Opomnje: 1.) Za gnojenje se morajo vzeti prva tri ali druga tri gnojila, ne samo eno. Mesto superfosfata ali

Tómasove žlindre se lahko rabi kostna moka, in sicer v isti množini, kakor superfosfat.

2.) Mesto žveplenokislega kalija ali kajnita se lahko rabi pepel (neizlužen), in sicer 70—100 gramov za vsako trto.

3.) Namesto čilskega solitra se lahko rabi rogovje, in sicer se ga mora vzeti dvakrat toliko, kolikor čilskega solitra.

4.) Jeseni se podkopljejo ta le gnojila: Tómasova žindra, kajnit, kostna moka, rogovje, nerazkrojen hlevski gnoj in pepel.

5.) Spomladi se podkopljejo naslednja gnojila: Superfosfat, žveplenokisli kalij, dobro razkrojen hlevski gnoj, pepel, in čilski soliter. Posebno čilski soliter se mora podkopati pozno spomladi, t. j. malo prej ali tedaj, ko rastline že odganjajo, ker drugače gnojenje z njim nima nikake vrednosti. Vsa druga pod 4. in 5. navedena gnojila se lahko podkopljejo jeseni, ona pod 4. navedena lahko tudi spomladi toda v tem slučaju njih snovi povzročijo bujno rast še le koncem istega leta, še bolj pa naslednje leto.

6.) Tómasove žlindre, kajnita, rogovja, pepela in kostne moke se lahko hkrati potrosi za 2 ali 3 leta skupaj, superfosfata, žveplenokislega kalija in čilskega solitra pa naj se vsako leto potrosi določena množina sproti.

7.) Če imajo trte slabo rast, se jim doda več čilskega solitra in kajnita ali drugih, ta dva nadomestujočih gnojil; če imajo pa nasprotno močno rast, gnoji se jim z večjo množino superfosfata ali Tómasove žlindre, t. j. z gnojili, bogatimi na fosforovi kislini.

8.) Vsa gnojila (umetna in hlevski gnoj) se morajo podkopati do 25 cm globoko, kakor se mora pravilno vršiti prvo kopanje spomladi. Le v jako zvezni zemlji se podkopljejo bolj plitvo, ker se v zelo zvezni zemlji ne razkrajajo tako hitro.

Ktere žlahtne trte pomnožujmo.

Samo namigniti hočemo, kakšne vrste žlahtnih trt naj bi porabljali za cepiče. Sedaj, ko se z novimi nasadi, z novim cepljenjem začne vse drugačno obdelovanje, povsem nova

kultura, je treba skrbeti, da se stanje vinarstva zboljša z vpe-ljavo novih vrst, da bomo pridelovali boljših vin. Napredujmo v obče! Ne smemo le gledati, da se pridelava vino samo za domače in za sosednje dežele, temveč tudi za druge, in to je mogoče doseči le s cepljenjem takih vrst, ki so svetovno znane, povsod preizkušene. S tem, da pomnožujemo tudi take vrste, ki dajejo vsem priljubljena vina, bo mogoče vino izvažati izven dežele, vsled česar mu bo cena vedno primerno visoka. Cviček je le na Kranjskem priljubljen, drugod se pa ne ogrevajo posebno zanj. Med domačimi vrstami imamo sicer nekoliko prav dobrih, vendar še premalo. Vina iz spodaj navedenih vrst se povsodi hitro in drago prodajo, ako so dobro napravljena in hranjena.

Tudi bi svetovali, da se v bodoče bolj držimo pomno-ževanja belih kakor črnih vrst, kajti bela vina povsodi raje pijejo in več popijejo kakor črnih, in čim bolj se pomikamo proti severu, tem manj se čislajo črna vina, osobito nizka. Črna vina dobivamo že tako iz južnih krajev, in sicer po takih cenah, po kakeršnih bi nam ne bilo mogoče odda-jati jih.

Vrste za bela vina so:

1.) Laški rizling (rilček, Wälschriesling) veliko rodi, grozdje ima srednje veliko. V mrzlih krajih naj se sadi bolj na južne in višje lege, da popolnoma dozori. Biti mora bolj v zavetju, ker mu drugače rad veter odlomi veliko grozdov, kajti peclji so krhki. To vrsto je treba rezati na palce 2 do 3 očes in napenjance (šperone) na 8 do 12 očes. Vino je prav fino, buketno.

2.) Beli burgundec (weisser Burgunder) rodi obilo, dela pa bolj majhne grozde, a daje fino in močno vino. Rezati ga je treba bolj na dolgo (12 in več očes). Zori, kakor navadne vrste, v južnih krajih pa bolj zgodaj.

3.) Zeleni in rdeči veltlinec (ranfolina, mavčnik, grüner und roter Veltliner) ter rdeči zgodnji veltlinec (črna babovina, frühroter Veltliner oder Babotraube). Vsi trije so močne rasti, jako bogato rodijo in delajo velike grozde. Vino je kaj dobro. Režejo se na dolgo.

4.) Beli in rdeči španjol (bela in rdeča žlahtnina, weisser und roter Gutedel) sta jako rodovitni in bolj zgodni trti. Vino je dobro, pa lahko ter se navadno meša z drugimi močnejšimi vini. Ti vrsti delata velike grozde. Režeta se bolj na kratko.

5.) Kraljevina (rjavina, roter Portugieser, Königs-traube) močno raste, napravlja velike grozde, močno rodi in zori nekoliko pozneje; zato jo je v mrzlejših krajih treba saditi bolj na južne lege. Vino je sicer dobro in močno, če grozdje dobro dozori, vendar je bolj prazno; zato je dobro mešati je s polnejšimi vini, na pr. z burgundcem, rizlingom, moslavino itd. Reže se bolj na kratko.

6.) Grganja (Gargania) je vipavska trta, bogato rodi in napravlja srednje velike grozde. Poganja pozno, zato spomladi ne pozebe. Saditi jo je treba v mrzlejših krajih v bolj južne lege, ker pozneje dozori. Vino je dobro, pa ne močno. Reže se bolj na dolgo.

7.) Plavec (Plavez) je štajerska trta, prav močno rodi in napravlja tudi velike grozde. Poganja pozno, zato redkokdaj pozebe. Sadi naj se v bolj južne lege, ker pozneje dozori. Vino je dobro, pa bolj šibko. Reže se na dolgo.

8.) Moslavina (malnik, pošipon, krhkopetec, Mosler, Furmint) je močna in prav rodovitna trta. Grozdi so veliki. Saditi jo je treba na bolj južne in visoke lege, sicer ne dozori dobro. Vino je izvrstno. Iz te vrste se napravlja „tokajec“. Ljutomerec (Luttenberger) je ponajveč iz tega vina. Trta se reže na kratko (8 očes) ali na dolgo (12 očes).

9.) Zeleni silvanec (zelenčič, podbelček, mušica, miška, grüner Sylvaner) prav bogato rodi, grozdi pa so bolj majhni. Ta vrsta pozno poganja in zgodaj zori. Vino je jako sposobno za mešanje z drugimi, šibkejšimi in bolj trpkimi vini. Reže se bolj na kratko.

10.) Rulandec (Ruländer) ima iste lastnosti kakor beli burgundec, samo da so grozdi bakrene barve, vsled česar daje bolj rdečkasto vino. Ako iz rulandca hočemo napraviti popolnem belo vino, treba ga je kmalu iztisniti in pustiti, da povre sam mošt, tropine pa se primešajo drozgi črnih vin. Rulandec je zgodna vrsta. — Iste barve in istih last-

nostij kakor rulanec je trta traminec (Traminer). Obe dajejo fina buteljska vina. Za navadne vinogradnike nista, pač pa bi jih lahko pomnoževali: večji posestniki, kolikor jim dopuščajo razmere. Režeta se na dolgo.

11.) Zelen je tudi vipavska trta, napravlja manjše, a sladkejše grozde kakor grganja, rodi obilo in dozori tedaj, kadar navadne trte. — Sipa je tudi vipavska trta in daje prav dobro vino pa se ob cvetju rada osiplje.

12.) Rdeča zastavica (zrjavina, roter Ziernfadler) dela velike grozde. Sadi naj se na bolj južne lege. Reže se na dolgo ali na kratko. Ta vrsta je zelo rodovitna in daje dobro vino. Boleznim je malo podvržena.

13.) Zelenika (zelenka, zelenjak, Grünhainer) mnogo rodi in mrazovi ji malo škodujejo, zori zelo pozno in jo je zato treba saditi na južne lege. Zelenika daje kislo vino, katero postane še le v 2. ali v 3. letu prav dobro. Ker ne more vsak vinogradnik 2—3 leta čakati, da bi svoje vino dražje prodal (1. leto ima radi mnogo kisline le nizko ceno), zato kaže to trto pomnoževati v manjši meri kakor so jo dosedaj na Kranjskem ter grozdje mešati z belim burgundcem, rulanccem, silvancem, t. j. s takimi, ki imajo le malo kisline, pa mnogo polnih snovij.

14.) Rdeča in bela rožica (ružica, roter und weisser Steinschiller) je trta močne rasti, jako močno rodi, napravlja velike grozde, v cvetju ni občutljiva proti mrazu, raznim boleznim ni lahko dostopna in grozdje le malokdaj gnije. Vino rdeče rožice je nižje vrste, pa se hitro očisti ter je prav sposobno za mešanje z drugimi močnejšimi in kislejšimi vini; bela rožica pa daje izvrstno močno vino, katero je enako belemu burgundcu.

Druge vrste, kakor na pr. podbel, pinjola, belina, malvazija, peles, beli volovnik, se manj priporočajo za večjo nasaditev, ker dajejo ali prešibka vina, ktera imajo le nizko ceno, ali pa premalo rode, da ne pokrivajo troškov, ali so preveč podvržene raznim boleznim in vremenskim vplivom. Trte: kozji ses, škelina, bela ranina, lipina in enake naj se popolnoma opuste.

Vrste za črna vina so :

1.) Modra frankinja (črna frankovka, moravka, Blau-fränkisch) je močne rasti, veliko rodi, napravlja velike grozde in daje prav dobro, močno vino. Reže naj se bolj na kratko. Zori, kakor navadne vrste.

2.) Žametasta črnina (kavščina, karčina, kosavina, velika plava, velika črnina, blauer Kölner) je najbolj razširjena trta na Kranjskem, ki obilo rodi ter dela velike grozde, daje pa bolj nizko vino, ki je zelo sposobno za mešanje z boljšimi vini. Zori, kadar navadne trte. Reže se na dolgo.

3.) Črna lipovščina (črna belina, Trollinger) daje bolj šibka vina, dela pa zelo velike grozde ter navadno prav močno rodi. Saditi je to trto bolj na visoke lege, obrezovati pa na dolgo. Zori, kakor navadne trte.

4.) Portugalka (črna kraljevina, rana mavrovna, blauer Portugieser, Oporto) rodi obilo in dela velike grozde, osobito tedaj, če je cepljena na amerikanko. Sadi naj se bolj v visoke lege, reže pa naj se bolj na kratko. Zori prav zgodaj. Portugalka daje prav dobro vino. Sloveče veslavsko vino je s te trte. Ona je zelo sposobna za severne lege, kjer ravno tako dobro dozori.

5.) Modra lovrenčevka (St. Laurent) rodi močno, napravlja velike grozde ter zori zgodaj, kakor črni burgundec in portugalka. Ker spomladi navadno zgodaj poganja, jo je treba saditi v bolj visoke lege. Obrezuje se bolj na kratko. Vino je prav dobro (močno).

6.) Črni burgundec (blauer Burgunder) je najfinejša vrsta za črna vina. Dela sicer bolj majhne, pa tem boljše grozde ter zgodaj zori in obilo rodi, toda rad gnije, ako jeseni nastopi dolgotrajna mokrota. Bolje se obnaša v bolj ravnih legah, na podnožju. Kdor misli vino napravljati samo iz črnega burgundca, naj ga sadi posebej, da trgatav ne bo tako zamudna. Obrezovati ga je treba prav na dolgo. Iz te vrste se napravlja sloveče burgundsko vino, pa tudi šampanjec, in sicer tako, da se vse grozdje spreša sproti, ko se natrga, in se pusti, da pokipi sam mošt. Cena vinu je zelo

visoka. Temu prav podoben je zgodnji burgundec, ki pa zori že koncem meseca avgusta, pa ne daje tako dobrega vina.

Omenimo naj še pinjolček, kadarko, črni ptičnik, vrhpoljec, tičensko črnino. Druge vrste, na pr. peles, rapšica, robidnica, rošara, izabela i. t. d. naj se kot malovredne spoznane vrste popolnoma opuste.

Vrhpoljec (krhka črnina, mavrovna, prava črnina, Oberfelder) in tičenska črnina (drobna črnina, prava črnina, rebrika, vranek, mala modrina, blaue Zimmtraube) bi bili prav priporočljivi trti za te kraje; ker je pa njih cvetje le ženskega spola, ne rodita vsako leto dovoljno, nektera leta pa celo prav malo, ter je rodnost zelo odvisna od vremena ob cvetju. Zato so vrhpoljca v Vipavski dolini skoraj popolnoma opustili, čeravno daje kaj fino vino. Isto velja o trtah ranina (weiser und blauer Augster) in malvazija.

Cvetje vseh gori imenovanih trt je mešanega spola, t. j. prašniki in pestič so dobro razviti v enem in istem cvetu ter se vsled tega oploditev lahko izvrši tudi pri neugodnejšem vremenu.

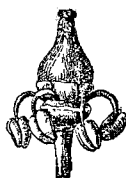
Trtno cvetje in način oploditve.

Ker je velike važnosti, da vinogradnik, ki pomnožuje dobre vrste, izbere le take, pri katerih sme z gotovostjo računati na povoljno rodovitnost, zato mu je jako koristno, če že naprej ve, od katerih vrst more več upati, iz katerega vzroka mu ne kaže pomnoževati to ali ono vrsto.

Rekli smo, da naj se ne pomnožujejo vrste, ki imajo cvetje samo ženskega ali celo samo možkega spola, ker je rodovitnost prvih zelo odvisna od vremena, zadnje pa sploh nikdar ne rode.

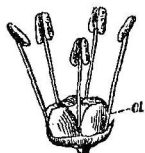
Pri trtah razločujemo troje vrst cvetja, in sicer:

1). Cvetje samo ženskega spola. Taki cveti se oplojajo neenakomerno, grozdje iz njih pa se rado osiplje. Podoba 45. nam kaže tak cvet. Pestič je tu dobro razvit, prašniki pa, ki s svojim prahom oplojajo pestiče,

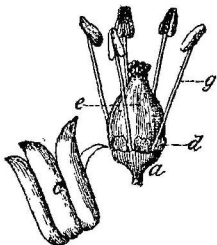
Podoba 45.

so obrnjeni navzdol. Razven tega prah teh prašnikov ni sposoben za oploditev. Da se tak cvet oplodi, mora priti na pestič prah iz drugih prašnikov, in zato mora biti ugodno, lepo vreme, da lahek veterček in razni mrčesi raznašajo prah s cveta na cvet. Take trte morajo biti pomešane z drugimi. Samo ženskega spola cvetje imajo: malvazija, ranina, vrhpoljec i. dr.

Podoba 46.

2.) Cvetje samo možkega spola (pod. 46.). Trte s takim cvetjem nikdar ne rodé, ker cveti nimajo pestiča, pač pa dobro razvite prašnike. V to skupino spada največ ameriških trt, med temi vrste riparije in rupestris monikola.

Podoba 47.

3.) Cvetje mešanega spola ima dobro razvite prašnike in pestiče (pod. 47.). Taki cveti se oplojajo sami med seboj. Trtnih vrst s takimi cveti je največ, in le take naj pomnožuje umen gospodar. Take trte kolikor toliko vsako leto enakomerno rodijo, ne osujejo se pa nikoli.

Cvet se oplodi tako le: Ko se vzdigne cvetna kapica (pod. 47. *e*) in pridejo prašniki (pod. 47. *g*) in pestič (pod. 47. *e*) na prosto, se prašniki v kratkem času razpočijo in iz njih se izsuje prah in se razprši na vse strani. Nekaj prahu pade tudi na pestičevo brazdo. Ker ta brazda izločuje neki sladek lepljiv sok, se prašnikov prah, t. j. možko seme, prime brazde in kmalu (po nekoliko urah) začne iz njega rasti cevi podoben izrastek, ki se pomika po sredi navzdol skoz notranji del pestiča do pestičevega jajčnika. Kadar ta izrastek pride v dotiko z jajčnikom, izvrši se oploditev. Čim lepše je vreme, tem hitreje in bolje se to vrši.

Kmalu po oploditvi odpadejo prašniki in pestič se začne širiti, in to zovemo potem jagodo. Neoplojeni posamezi cveti ali celi grozdi se v malo dneh posuše. To je naravna oploditev. Oploditev se pa lahko izvršuje tudi na umeten način.

Umetne poskuse z oploditvijo so posebno Francozi v veliki meri izvrševali, in sicer radi tega, da bi dobili vrste,

ki bi obilno rodile, dajale dobro vino ter ob enem kljubovale trtni uši. Deloma se jim je to tudi posrečilo. Ako se n. pr. cvetni prah riparije ali kake druge ameriške trte prenese na pestič kake žlahtne trte, n. pr. španjola, ko so se odstranili španjolovi prašniki, predno so se razvili, oplodi prah ameriške trte pestič evropske, in semena, ki se napravijo v taki jagodi, imajo nekaj španjolovih in nekaj riparijnih lastnostij. To seme, vsajeno, da trto ki dela čisto drugačne grozde in daje vino drugačnega okusa kakor španjol.

Na ta način je mogoče oploditi vse cvete onih trt, ki so samo ženskega spola, ako se namreč na nje ob času cvetja s finim čopičem prenaša cvetni prah iz cvetov mešanega spola. To so seveda dela, ki jih more ta ali oni izvrševati le za kratek čas.

Trtni škodljivci.

Trtna uš.

(*Phylloxera vastatrix*.)

Med vsemi škodljivci zavzema trtna uš ali filoksera gotovo prvo mesto. Na Kranjskem so jo našli l. 1884.

Trtna uš končuje trte s tem, da srka z rilčkom sok iz korenin. Ker se naseli na eno trto na milijone ušij, pogine trta v malo letih. Le kjer se vinogradi dobro obdelujejo, globoko okopavajo in dobro gnoje ter so trte sajene jako narazen, uspevajo 10—15 let kljub temu, da se toliko mrčesa hrani na njihovih koreninah.

Prvo leto, ko se trtna uš naseli v vinogradu, se na trtah le malo pozna, drugo leto pa že slabše poganjajo, vršički zgodaj porumene in listi prej odpadejo kakor navadno. V tretjem letu trte v slabo obdelovanih vinogradih napravijo le šibke poganjke, ne nastavijo skoraj nič sadu, listi in vršički so le malo zeleni in vse prav zgodaj odpade. Ako se taka trta izkoplje ali kar izruje, zapazi se, da so njene korenine objedene in trhle. Poleti se trtna uš dobi na zgornjih nežnih novih koreninah, ki tiči v oteklini, navadno vpognjeni

na znotranjo stran. Kjer namreč trtna uš srka sok iz korenine, tamkaj korenina oteče ter se napravi bradavici podobna rumena oteklina.

Da vsakdo dobi nekoliko pojma o množitvi tega mrčesa, hočemo to na kratko opisati. Spomladi izleze iz zimskega jajca, katero je izlegla prejšnjo jesen oplojena krilata samica pod trtno lubad v zemlji, uš ženskega spola. V teku približno enega meseca doraste ta uš popolnoma ter, ne da bi bila oplojena, izleže meseca maja ali tudi že aprila v krogu okoli sebe na korenine 20—50 jajec, iz katerih izlezejo v 1 tednu mlade uši, same samice. Po preteku približno enega meseca izleže vsaka teh ušij, ne da bi bila oplojena, zopet 20—50 jajec, in to se ponavlja v istem letu še 6—8 krat, tako, da iz ene same uši nastane v istem poletju na milijone drugih ušij. Recimo, da je prva uš izlegla 30 jajec, iz katerih je nastalo 30 ušij, potem da

2. rod	$30 \times 30 =$	900 ušij
3. „	$900 \times 30 =$	2.700 „
4. „	$2.700 \times 30 =$	81.000 „
5. „	$81.000 \times 30 =$	2.430.000 „
6. „	$2.430.000 \times 30 =$	72.900.000 „
7. „	$72.900.000 \times 30 =$	2.187.000.000 „
8. „	$2.187.000.000 \times 30 =$	65.610.000.000 „

Če se torej v enem letu naseli toliko ušij na eno trto, približno 65.610 milijonov, je pač vsakemu umevno, da taka trta ne more mnogo let živeti, razven če ima jako globoko segajoče korenine, do katerih trtna uš ne pride.

Ko je uš izlegla jajca, pogine v malo dneh.

Jeseni, ko postane bolj mrzlo (oktobra meseca), zadnje izlezle uši jedo le 2—3 tedne, potem pa zlezejo globokeje in prezimijo na koreninah pod lubadjo; spomladi, ko postane gorko (aprila, maja meseca), se zdramijo, zopet začno srkati sok in po preteku nekoliko dnij ležejo jajca kakor gori opisano, ne da bi bile oplojene. Ker se ta vrsta ušij množi vedno le na ta način, postanejo samice čez nekoliko let nerodovitne in poginejo. Da pa vsled tega ne izginejo popolnoma, zato pa skrbe druge uši, ki oplojuje samice, in to so

krilate uši. Te nastanejo iz nekterih nekrilatih, in sicer na ta način, da po tretjem levenju ne ležejo jajec, temveč se levijo (slečejo, menjajo kožo) še 2krat, in po 5. levenju že morejo letati. Te krilate uši, ki se pokažejo še le meseca avgusta, letajo od vinograda do vinograda, in po 3—4 tednih, ko so se samice oplodile, ležejo jajca na spodnjo stran listja. Iz teh jajec izlezejo samci in samice, ki se med seboj plode in potem izležejo samice vsaka po eno jajce (zimsko jajce) pod trtno lubad v zemlji, iz katerega izleze aprila meseca zgoraj opisana uš.

Zraven teh so pa še takozvane šiškovke uši, ki žive največ na listih, na katerih naredo posebne izbuhnine na spodnjo stran listja. Te uši so tudi same samice in se množe 10krat bolj kakor uši na koreninah, kajti samo ena samica izleže 200—500 jajec, in to se v letu ponovi 6—8krat. Jeseni se te uši spuste v zemljo in prezimijo na koreninah, drugo leto pa vnovič začno škodo. Na evropskih trtah se teh ušij le malo najde, veliko pa na nekterih amerikankah, n. pr. na vijali, na tajlorju; na ripariji, rupestris in solonis jih ni.

Trtna uš se torej pomnožuje v zemlji in nad zemljo. Največjo škodo dela seveda uš v zemlji, na koreninah, nevarnejša pa je krilata uš, ker se hitreje in lažje razširja, ker leta od vinograda do vinograda in ga hitro okuži, dočim uši v zemlji počasi lezejo od trte do trte; te se pa zopet lahko kam zaneso iz okuženega vinograda na črevljih, z orodjem, s trtami, s koli i. dr. Če se torej iz okuženega vinograda kaj prenaša v neokužen kraj, n. pr. orodje, s katerim se je delalo v okuženem vinogradu, je to treba namazati z apnenim beležem (gašenim apnom), z modro galico ali žveplenim ogljikom.

Druge opomnje, tičoč se te reči, so navedene v dodatku.

Za pokončevanje trtne uši se je ukrenilo vse mogoče. Najboljši pripomoček proti trtni uši je sajenje ameriških trt, ki kljubujejo temu mrčesu.

Vinogradski zavijač (trtjon).

(Rhynchites Betuleti.

Vinogradski zavijač je majhen hrošč temnomodre barve in močnega rilčka. Ta hrošč prebode list na peclju, vsled

česar list zvene. Hrošč ga potem zavije, da je videti kakor smodka, in med zavijanjem izleže vanj 2—8 jajec.

Pokončuje se najbolje s tem, da se pobirajo smodkam podobni zvitki in se sežgo.

Trsni rilčkar.

(*Othiorhynchus sulcatus*.)

Ta škodljivec je bolj sivorjavkaste hrošč z močnim rilčkom, ki trti objeda popke, njegova buba pa korenine.

Hrošči se polove, ako se prav zgodaj zjutraj trte otresejo v posebne posode ali cunje, potem pa se nabrani hrošči zmaste. Podnevu se ti hrošči skrivajo pod zemljo ali kje drugje, ne blizu trte.

Grozdni sukač ali kiseljak.

(*Tortrix ambiguella*.)

Kiseljak je posebna vrsta gosenic, ki najprej objedajo še nerazvite grozdke, pozneje pa že zrele jagode. Razvoj tega škodljivca je sledeči:

Spomladi, navadno meseca maja, prilezejo iz prezimelih bub majhni rumenkastorjavi metuljčki, ki se čez dan skrivajo pod trtnim listjem, po noči pa letajo okoli. Oplojena samica izleže 30—40 jajčec v grozdke, in iz teh (meseca maja in junija) izlezle gosenice pripredejo nekoliko listkov k grozdu, kterega pojedó. Te gosenice se čez 3—5 tednov zopet zabubijo in iz njih izlezejo julija ali avgusta meseca drugi metuljčki, ki potem ležejo jajca na že zoreče jagode. Iz teh jajčec izlezle gosenice se zavrtajo v jagode in srkajo iz njih sok, pustivše za seboj luknjico, skozi katero pada blato. Tako prevrtana jagoda se v toplem vremenu posuši, v vlažnem pa začne gniti. Ena gosenica prevrta mnogo jagod. Jeseni se ta gosenica zabubi in kot taka prezimi.

Koder je teh škodljivcev malo, se pokončujejo s tem, da se maste gosenice, predno cveto trte, pozneje napadene jagode pa se obirajo in pariyo z vrelo vodo. Kjer pa se kiseljak leto za letom prikazuje v velikem številu, poškrope naj se s škroplnico v debelih curkih vsi grozdki, in sicer pred cvetjem, z

zmesjo iz 3 kilogramov mazljivega mila, katero se razstopi v gorki vodi, potem iz $1\frac{1}{2}$ kilograma mrčesjega prahu ali 8 litrov tobakove vode, v kateri se je skuhalo 1—2 kg tobaka. Ti zmesi se doda toliko vode, da je vsega skupaj 100 litrov. Ta zmes pomori vse gosenice. Mnogo metuljev se tudi pokonča, ako se ponoči v vinogradu napravi ogenj. Metuljčki lete proti svetlobi in se ožgo.

Trsna pršica.

(Phytoptus vitis.)

Trsna pršica je prav majhna živalca, ki se v veliki množini naseli na spodnji strani lista ter povzroča na njem izbuhnine navzgor. Spodnji del je izprva prevlečen z mnogimi belimi trdimi progami fižolove velikosti, ki pa potem porjave. Trsna pršica dela na trti škodo le tedaj, če se pokaže v veliki množini. S pobiranjem napadenih listov se razširjanje tega mrčesa najbolj zabranjuje.

Trsni kapar.

(Coccus vitis.)

Trsni kapar se naseli na starejših trtnih delih ter se prisesa na nje. Opažati ga ni lahko, ker je iste barve, kakor trsov lub. Ako se spomladi na trtah opazijo grbice, podobne stenicam, so to največkrat suhe kaparjeve samice, pod katerimi so njena jajca. Če kaparjev ni veliko, trti to ne škoduje, če jo pa izsesavajo leto za letom, postanejo deli, na katerih se ta uš naseli, grintavi, trta peša in naposled le pogine. Ta mrčes se odpravi, ako se napadeni deli ostrgajo ter se namažejo z beležem.

Strupena rosa.

(Peronospora viticola.)

Ta bolezen je že povsod razširjena ter dela ogromno škodo, kjer se le pokaže. Ona dela škodo na grozdju, najbolj pa na listju. Listje, napadeno od strupene rose, se kmalu posuši. Ta bolezen napada vse trte razven nekterih amerikank, pa ne vseh enako močno.

Strupena rosa je gliva, ki srka sok iz listov in jagod. Gliva pride na zgornjo stran lista, potem se zajé v list in na spodnji strani se prikaže v podobi tankih vejic, in na koncih teh vejic nastavlja seme (tros), katero pada, kadar dozori, na spodnje liste, ali je odnese veter na sosednje, v ktere se zajé ter nadaljuje svojo škodo. Ako se torej glivica zajé v list, t. j., kadar na spodnji strani lista, ob listnih žilah, opazimo majhne podolgaste ali okrogle sive proge, ali če list gledamo proti solncu in opazimo madeže oljčne barve, kateri postanejo pozneje rdeči, je že napaden in potem škropljenje nič ne koristi.

Škropiti je treba, še predno se opazijo te lise in madeži, t. j., predno bolezen nastopi. Kdor škropljenje zanemarja, dela to v svojo škodo. Rdeči madeži niso vselej znak strupene rose, ampak lahko nastanejo tudi vsled solčnih žarkov, pripekajočih na moker list.*). Ti so le rdeči, nimajo oljčne barve in ne sivih prog ter se prav kmalu posuše.

Vso stvar natančno popisovati v sedanjih razmerah ni potrebno, kajti ta bolezen je vsakomur dovolj znana. Kdor hoče doseči pravi uspeh, naj se drži naslednjih pravil:

S škropljenjem je treba začeti zgodaj, še pred cvetjem, kadar trta napravi 4 do 6 listov, t. j. meseca maja. Škropi naj se s takimi škroplilnicami, ktere prav fino razpršujejo tekočino. Pri škropljenju naj se pazi, da bode vsak list dobro poškrabljen, in sicer na zgornji strani. Ob prav vročih urah, t. j., od 11. ure dopoldne do 3. ure popoldne, kakor tudi tedaj, kadar je na listih rosa, naj se nikar ne škropi, kajti ob rosi se tekočina preveč stanjša in odteče, če škropimo v vročini, pa solnce ožge listje. Modra galica in apno naj bodeta v pravem razmerju. Na 1 hl (100 l) vode se vzame $1\frac{1}{2}$ do 2 kg modre galice (ne zelene galice, ker ta listje ožge) in $1\frac{3}{4}$ do $2\frac{1}{2}$ kg gašenega apna. Apno ne sme biti že suho, t. j. biti mora tako, ki ni dolgo časa bilo na zraku, marveč vedno pod vodo ali zakopano globoko v zemlji.

*) Listi trt, rastočih ob cestah, pordeče poleti prav močno, kakor bi bili napadeni od peronospor. To pa povzroča cestni prah, ki listno snov pokvari. Škropljenje tu nič ne pomaga.

Apno se na zraku zopet navzame ogljikove kisline in postane vsled tega prav malo sposobno za porabo. Da je dovolj apna, spozna se tako le: Zmes se pusti par ur, da se usede, potem se odstrani vrhnja mrena in tekočina se zajame s kozarcem; ako je čista, je to znamenje, da je dovolj apna v razstopini, če je pa še motna, (višnjeva), dodati je treba še nekoliko apna. Bolj natančno se določi, kdaj je dovolj apna, ako se v tekočino pomoči košček rdečega lakmusovega popirja in ta povišni. Sama galica, brez apna, ožge liste, če je pa preveč apna, se pa razstopina ne prime tako dobro in vsak dež jo spere z listov. Če dežuje kmalu po škropljenju, ($\frac{1}{2}$ dneva), je treba iznova poškopiti.

Drugič naj se škropi čez 4—5 tednov, torej meseca junija, ko je trta napravila več novih listov, ktere je treba popolnoma poškopiti; na že poškopljene liste se ni treba toliko ozirati. Tretjič naj se škropi meseca avgusta. Za vsako škropljenje se vzame galice in apna v gori navedenem razmerju.

Če se škropljenje opusti, listje zgodaj odpade, grozdje ne dozori in trgategv da le slab pridelek. Ta rja pa napada tudi grozdje. Rjave grozdne jagode so take, kakor bi bile oparjene. Gliva se zaje ob jagodnem peclju v jagodo in napravlja rjavkaste lise po notranjosti cele jagode in po pelkih. Jagoda potem segnije in se naposled posuši.

Grozdna plesnoba.

(*Oidium Tuckeri*.)

Ta bolezen se nahaja v Avstriji že blizu 50 let ter povzroča po nekterih krajih veliko škodo, ako se ne rabi proti njej nikako sredstvo. Po Dolenjskem so to bolezen opazili še le v zadnjih letih. Da vinogradniki vsled te glive ne bodo prišli v tako žalosten položaj, kakor so prišli vsled peronospore, morali bodo takoj z vso odločnostjo poprijeti se sredstev, kakeršna povsod rabijo z najboljšim uspehom. Ker je pa grozdna plesnoba mnogim še popolnoma neznana, opisati jo hočemo na tem mestu.

Grozdno plesnobo povzročujejo majhne glive, kakor pri peronospori, ki se kakor tanke nitke razširjajo po zelenih

organih. Ob straneh teh nitek (micelija) se tvorijo posebne izbuhnine (sesalne korenine, havstoriije), ktere se zajedo v nežne organe, posebno v jagode, ter srkajo iz njih sok. Ako glive popijejo sok, se seveda dotični organ ne more razvijati in se posuši.

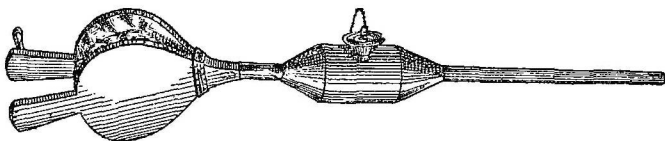
Ta gliva napada grozdje in listje, toda škoda na listju je le malenkostna, dočim je škoda na grozdju prav velika. Grozd, napaden od te bolezni, je tak, kakor bi bil potresen s pepelom. Ker gliva prepreže vso jagodo in srka iz nje sok, se jagoda ne more razvijati, ostane le drobna, zleseni, na posled počí in se posuši. Tako ta plesnoba lahko uniči vso trgatav.

Ako je vreme gorko, se ta bolezen pokaže prav zgodaj, in sicer meseca maja, t. j. še pred cvetjem. Tedaj se pa ne razširja prav močno, temveč še le pozneje, ko postane bolj vroče.

Kakor druge bolezni, tako tudi ta ne napada vseh vrst in ne v vseh legah rastočih trt enako. Trte, rastoče v bolj vlažnih krajih, so grozdni plesnobi bolj podvržene; manj pa ta bolezen napada nizko vzgojene trte in trte v neplevelnih vinogradih. Nizka vzgoja ima torej tudi glede na to bolezen prednost. Vinogradi morajo biti v splošno obrambo te bolezni vedno čisti.

Kot edino sredstvo se z najboljšim uspehom rabi žveplo. To mora biti prav fino zmleto, kakor moka; čim finejše, tem boljše. Žveplena moka je boljša od žveplenega cveta.

Za žveplanje se rabijo posebni, nalašč za to napravljeni mehovi. Podoba 48. kaže navaden meh, ki dobro raz-

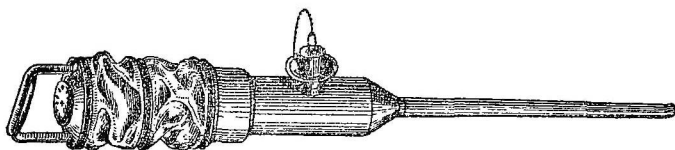

Podoba 48.

pršuje in je poceni. Skozi livniku podobni {nastavek se v na sredi razširjeno cev (posodo) nasuje žveplenega prahu do $\frac{3}{4}$ prostornine in se zamaši s plutovim zamaškom. Kadar delavec praši nizke trte, drži meh z levo roko med mehoma

in posodo, z desno pa desno mehovo platnico, dočim levo platnico nasloni na desno stegno. Na levi platnici je luknja, skozi katero dohaja zrak v notranji del, kadar se meh raztegne; kadar se meh stisne, se ta luknja zapre in zrak uhaja skozi posodo in cev ter jemlje s seboj žveplo. Ves na meh pritrjeni del (posoda) je iz pločevine (pleha).

Nekoliko drugačen meh kaže podoba 49. Ta je mnogo dražji in ne tako pripraven. Napolni se, kakor prvi. Kadar

Podoba 49.

se rabi, se z levo roko drži za posodo pod nastavkom, desna pa z ročem goni meh.

Za prvo žveplanje se lahko rabijo prav priproste priprave, obstoječe iz visoke stožkovite posode, ki ima spodaj nekoliko prediva, skozi katero se iz posode iztresa žveplo. S tako pripravo se potrafi veliko žvepla in se neenakomerno požvepla; zato jih prav malokje rabijo.

Dobivajo se pa tudi zelo sestavljeni mehovi, ki sicer prav fino praše, pa stanejo 3—5 gld. in še več. Kjer so trte vzgojene na žici, se lahko praše s posebnimi stroji, podobnimi majhnemu trijerju. Tak stroj se obesi z motvozom okoli vratu in z desno roko se vrti kolo, pritrjeno v valju. To povzroča veter, ki vedno enakomerno žene žveplo iz posode.

Dobro je, ako se žveplo preseje na fino sito, predno se napolni v meh, ter se popolnoma razdrobi, ker sicer kosci ovirajo fino razprševanje. Žveplati je treba počasi in enakomerno. Pazi naj se, da žveplo ne pride v oči, ker jako žge. V ta namen se lahko obesi čez oči kos tula. Posebno naj se pazi, da žveplo pride na grozdje, pa tudi na listje. Žvepla naj se le v tihem vremenu, kadar ni nič vetra. Dalje naj se žveplanje opusti v mokrih dneh, kakor tudi tedaj, kadar je po listju rosa.

Če je po žveplanju vreme suho, je to jako ugodno za pokončanje bolezni, kajti vsled solnčnega pripekanja se začne žveplo nekako žgati, izpreminja se v žvepleno sokislino, in ta pokonča vse glive, ne pa žveplo kot takšno. Ako torej po žveplanju ni gorko, se z žveplanjem ne doseže zaželeni uspeh. Seveda s tem ni rečeno, da mora solnce ravno tisti dan močno pripekati; saj žveplo ostane dolgo časa na listih in grozdih, če ni kmalu po žveplanju dežja. Ako pa se pripeti to, je treba iznova požveplati.

Kakor pri pokončevanju peronospore, tako mora tudi tukaj sredstvo rabiti prav zgodaj, kdor hoče doseči dober uspeh. Prvo žveplanje se mora izvršiti še pred cvetjem, in sicer prav močno, drugo koj po cvetju; pozneje se pa žvepla le tedaj, če se tu pa tam pokaže bolezen še na kakem grozdu. Z uspehom žveplano grozdje ostane vedno zdravo in jagode se enakomerno debele. Žveplo, ktero je ostalo na jagodah, jim daje neprijetno zunanost, kar naj pa vinogradnika nikakor ne moti, ker to umazanost opere dež, predno se začne grozdje mecati. Malo pred trgatvijo naj se ne žvepla.

Črni palež.

(Sphaceloma ampelinum.)

Ta bolezen se je začela močno širiti po vseh vinorodnih krajih. Kjer se ta bolezen pokaže v večji meri, lahko uniči ves vinograd; zato bodi skrb vsakemu umnemu vinogradniku, odvrniti to nezgodo.

Črni palež, tudi koze in antraknoza imenovan, napada listje, vršičke, enoletne mladike in grozdje. Pokaže se jako zgodaj. Na listu povzroča okroglaste rjave pičice, ki se potem vedno bolj razširjajo. Čez nekaj časa je tak list ves luknjast in tak, kakor bi bil ogorel. Na mladikah in na jagodah dela bolj podolgaste rjave proge, ki se potem izpremene v izdolbine. Po nekoliko tednih so napadeni poganjki taki, kakor bi jih bila otolkla toča.

Če črni palež grozdičke napade še pred cvetjem, se ti le slabo razvijajo in se pozneje popolnoma posuše. Napadena

jagoda se istotako slabo razvija; če je napadena že proti zoritvi, pa počí, iz nje izteče sok in se posuši.

To bolezen povzročajo posebne vrste glivic, ki se zajedó v omenjene dele in srkajo s svojimi koreninicami sok iz njih. Ako se antraknoza prikazuje več let na eni in isti trti in se proti njej ne rabi nikako sredstvo, jo naposled popolnoma ugonobi.

Tudi za pokončevanje te bolezni imamo dobro sredstvo, le njegova raba je nekoliko zamudna in mučna. V ta namen se rabi zelena galica (železni vitrijol) in žveplena kislina. Na 100 l vode se vzame 40 kg zelene galice, ali 10 kg žveplene kisline, kateri se doda še 1—2 kg zelene galice. Modra galica, t. j. bakreni vitrijol, ni za to.

Če se rabi sama zelena galica, se raztopi v vodi, in spomladi, ko so trte pravilno obrezane, se s to raztopino namažejo vse enoletne in dveletne mladike, in sicer s čopičem ali z gobo. Trte naj se mažejo, ko začno napenjati popke ali celo že brsteti. S tem se sicer nekoliko ustavi poganjanje, toda trta to zamudo kmalu popravi. Kjer se je bati pomladanskih mrazov, je pa to zakasnenje celo jako ugodno in koristno.

Ako se vzame drugo sredstvo, se žveplena kislina (hudičevo olje) počasi vlija v vodo, ktera se vedno meša. Voda se ne sme vlivati v žvepleno kislino, ker bi se v tem slučaju zmes naenkrat tako segrela, da bi štrknila na vse kraje ter bi lahko delavca močno ožgala. Če se ti zmesi doda še 1—2 kg železnega vitrijola, se pusti, da se popolnoma raztopi, potem se maže, kakor s prvo zmesjo.

Pri mazanju naj delavec pazi, da mu nič tekočine ne kane na obraz ali na roke, ker bi mu ožgala kožo; zato stori dobro, ako si pred delom kožo namaže z mastjo, čez oči pa potegne gost tul. Delavec naj prav dobro namaže vse enoletni in dveletni les, kakor da bi barval kake količke, posebno pa naj namaže napadene dele in kolence za očesi.

Kjer se trte obrezujejo že pred zimo, je kaj dobro, ako se že tedaj enkrat namažejo, drugič pa spomladi. Tako namazane trte bujnejše rastejo in imajo lepše liste.

Troškov za 1 oral bi bilo približno 3—5 gld., kar pa ni v nikakem razmerju z dohodki, ktere nam da trta, ako jo obvarujemo bolezní. 1 *kg* zelene galice stane 6—7 kr., žveplene kisline pa 22—25 kr.

Dobro je, da črni palež ne napada vseh trt enako, kakor tudi ne v vseh legah enako. Najbolj napada ameriško trto solonis, od domačih vrst pa portugalko, modro frankinjo, muškat, španjole i. dr. Trte, rastoče v nižavah, v vlažnih in plevelnih vinogradih, ta bolezen raje napada, kakor trte v suhih legah in v neplevelnih vinogradih.

Dodatek.

Avstrijsko zakonodajstvo v trtnoušnih zadevah.

Sestavil

dr. Gustav Marchet,

r. j. profesor na c. kr. visoki šoli za kmetijstvo na Dunaju.

Splošno.

Kako je treba postopati, kadar se pokaže trtna uš.

Prvi zakon, ki se je izdal v Avstriji potem, ko se je pokazala trtna uš, je s 3. dne aprila 1875. l. Po tem zakonu je dolžnost vsakega posestnika vinograda, da takoj sporoči občinskemu predstojniku, ako kaj zapazi, iz česar bi se dalo sklepati, da se kje nahaja trtna uš. Le tedaj, ako se je podalo to naznanilo, se pozneje smejo zahtevati olajšave pri davkih ali pa brezobrestna posojila. Vsakter lastnik vinograda, ki zapazi znamenja, ktera kažejo, da je v njegovem vinogradu trtna uš, mora torej že zaradi svoje koristi takoj to naznaniti občinskemu predstojniku. Kdor tega ne stori, se izpostavi nevarnosti, da izgubi v bodoče vsako pravico do olajšav pri davkih in do brezobrestnih posojil. To moramo posebno poudarjati.

Občinski predstojnik mora takoj, ko je dobil naznanilo, ali je na kak drug način izvedel o znamenjih, ki kažejo, da se nahaja trtna uš v občinskem ozemlju, to sporočiti okrajni politiški oblasti (okrajnemu glavarstvu).

Ob enem mora občinski predstojnik takoj „izdati prepoved izvažanja trt, potem rastlin, rastlinskih delov in drugih rečij, ki so znane kot nositelji te žuželke, iz okuženih nasadov“. (§ 1. zak. s 3. dne aprila 1875. l).

Vsled tega sporočila občinskega predstojnika, ali pa, če je okrajno glavarstvo drugače izvedelo, da se je pokazala trtna uš, mora ono zaukazati, da se pregledajo dotični trtni nasadi po zvedencih (§ 2.).

Ako se pokaže, da ni trtne uši, se razveljavi prepoved izvažanja, izdana po občinskem predstojniku (§ 3.).

Ako se pa nasprotno dokaže trtna uš, tedaj se mora izdati prepoved izvažanja, kakor to predpisuje § 1. zakona s 3. dne aprila 1875. l.; ako je pa občinski predstojnik že izdal to prepoved, jo okrajno glavarstvo potrdi. Ob enem je treba tudi sosedne vinograde uradno preiskati, posestniki bolj oddaljenih vinogradov se pa pozovejo, da naj tudi preiščejo svoje vinograde, ali se v njih nahaja trtna uš (§ 4.).

Naznanilo občinskemu predstojniku poda posestnik vinograda ustno, ali pa pismeno po naslednjem obrazcu:

(Brez koleka.)

Čislano občinsko predstojništvo!

Ker sem zapazil znamenja, iz katerih se da sklepati, da se v mojem vinogradu, davčna občina, parc. št. . . ., nahaja trtna uš, naznanjam to v zmislu § 1. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak.

Kraj, dan

I. I.

posestnik, hišna štev. . . .

Pri naznanilu na glavarstvo občinski predstojnik lahko rabi ta le obrazec:

(Brez koleka.)

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Glasom priloženega naznanila pesestnika I. I. so se pokazala znamenja, da se nahaja trtna uš v vinskih nasadih davčne občine, parc. št. . . .

Poročevaje o tem pristavljam, da izdam ob enem prepoved izvažanja trt, potem rastlin, rastlinskih delov in drugih stvari, ki so znane kot nositelji te žuželke, iz občine.

Kraj, dan

I. I.

občinski predstojnik.

Ob enem mora občinski predstojnik izdati razglas in ga objaviti, kakor je navada v dotičnem kraju.

R A Z G L A S.

Ker se je pokazalo, da se je zanesla v trtne nasade v tej občini trtna uš, se s tem v zmislu § 1. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak., prepoveduje izvažanje trt, rastlin, rastlinskih delov in drugih stvari, ki so znane kot nositelji te žuželke, iz občine, in se opozarja, da se prestopki te prepovedi kaznujejo po § 17. navedenega zakona z globo do 300 gld.

Kraj, dan

I. I.

občinski predstojnik.

Posestniki se morajo podvreči vsem odredbam, ktere izda politiška oblast v izvršitev tega zakona; oni morajo organom, ki hočejo vsled uradnega naročila preiskati njihove vinograde, „dovoliti potrebne ukrenitve na svojih zemljiščih in jim brezplačno pomagati, kolikor je potrebno“ (§ 11. zak. s 3. dne apr. 1875. l.).

Politiška okrajna oblast mora nadzorovati izpeljavo vseh naredeb, ki se ukrenejo, da se odpravi škoda, ktero je prizadela trtna uš, in ako je treba, tudi prisilno izvesti na troške tistih, ki nočejo sami tega storiti. Občinski predstojniki morajo politiško oblast potrebnim načinom podpirati (§ 12.).

Proti odločbam in naredbam politiške okrajne oblasti se more tekom 14 dnij od javnega razglašanja take naredbe ali od njene vročitve dotičnemu posestniku vinograda podati utok (rekurz) pismeno ali ustno pri politiški okrajni oblasti. „Ako je nevarnost radi zamude, sme vkljub podanemu utoku politiška oblast zaukazati one naredbe, ki so brezpogojno potrebne, da se nevarnost odstrani“ (§ 13.).

Troške za uradne organe, za zvedence in cenilce, kakor tudi za uradno preiskavanje vinogradov plačuje državna blagajnica (§ 16.).

Prestopki proti predpisom zakona s 3. dne aprila 1875. l. in nasprotovanje proti odločbam in naredbam oblastnij, izdanim v izvršitev teh zakonov, se kaznujejo z globo do 100 gld. Ako se prestopi prepoved izvažanja trt, ktero je izdal v zmislu §§ 1. in 4. občinski predstojnik in jo je potrdila politiška oblast, ali pa jo je ona sama izdala, se sme za tak prestopok naložiti globa do 300 gld.

Globe se stekajo v zalog za uboge dotičnega kraja. Ako kdo ne more plačati, se globe premene v zapor (5 gld. = 1 dan zavora).

Proti kazenskemu izreku je dovoljen v 14 dneh od vročitve razsodbe utok (rekurz) na višjo politiško oblast (namestništvo, deželno vlado). Utok se mora podati pri okrajnem glavarstvu. Proti dvema enako se glasečima kazenskima izrekoma ni dopuščena nadaljna pritožba (§ 17.).

Vse vloge, pisma in razprave v zadevah trtne uši so proste kolekov in pristojbin (§ 20.).

Z razglasi c. kr. poljedelskega ministerstva s 23. dne novembra 1881. l., št. 10.257., in z 10. dne avgusta 1885. l., št. 10.159., je bilo zaukazano, naj se sestavijo v vseh vinorodnih občinah, ne glede na to, ali se je v njih že dokazala trtna uš ali ne, krajevne komisije. Te obstoje iz župana kot načelnika in iz nekterih posestnikov vinogradov, ktere v to določi c. kr. okrajno glavarstvo. Te komisije morajo vedno biti v dotiki s c. kr. okrajnim glavarstvom in izpolnjevati naredbe oblastnij.

One morajo neprenehoma nadzorovati kulturno stanje vinogradov, paziti, da se izvršujejo predpisi glede trtne uši, in nadzorovati, od kod prihajajo trte, ki se uvažajo v občino, kakor tudi kolči in druge stvari, na kterih bi se lahko zanesla trtna uš. Razven tega je naloga komisiji, poučevati ljudstvo o strašanski škodi, ki jo napravlja trtna uš, opozarjati ljudstvo na odredbe oblastnij in je vzpodbujati, da izpolnjuje te odredbe. Vsako leto meseca julija ali avgusta se morajo vinogradi v občini preiskati, o tem pa, kar se je pri takem preiskovanju pokazalo, je treba poročati najpozneje konec meseca avgusta c. kr. okrajnemu glavarstvu. Ako se zapazi v kakem vinogradu kaj sumnega, mora krajevna komisija to takoj naznaniti c. kr. okrajnemu glavarstvu. Krajevna komisija se ne sme spuščati v natančnejšo preiskavo obolelih ali sumnih trt, ampak za strokovno preiskanje sumnih rastlin je poklican državni zvedenec (sedaj tehniški voditelji državnih del v obrambo trtne uši). Krajevne komisije morajo preiskovanje vinogradov v občini v primernih dobah ponavljati in pri tem kolikor mogoče paziti, da se to godi brez škode za nasade. Želeti je tudi, da pridejo dotični posestniki k obhodu. Ako bi kak posestnik ne hotel dovoliti, da se preišče njegov vinograd, je treba pogoditi se izlepa; ako to ni mogoče, naj se poroča na c. kr. okrajno glavarstvo.

Ako državni zvedenec spozna, da je zemljišče, o kterem je krajevna komisija poročala, da je sumno, da se v njem nahaja trtna uš, v resnici okuženo, izda c. kr. okrajno gla-

varstvo primeren razglas in ob enem tudi prepoved izvažanja trt i. t. d., kakor ukazuje § 4. zak. s 3. dne aprila 1875. l.

To postopanje ni nič drugega, kakor primerno izvedenje § 2. zakona iz leta 1875., in tako je mogoče, da se uradno dokaže trtna uš tudi v takih vinogradih, katerih posestniki niso podali naznanila, kakor bi bila njih dolžnost. Ako je krajevna komisija naznanila glavarstvu, da se je v kakem vinogradu pokazala trtna uš, in je potem državni zvedenec v resnici to dognal, potem ve oblastnija uradno, da je dotični vinograd okužen od trtne uši. S tem je zadoščeno predpisom zakona iz leta 1875. in posestnik vinograda, v kateri je, kakor se je uradno dognalo vsled preiskovanja krajevne komisije in državnega zvedenca, zalezla trtna uš, ima pravico prositi olajšanja davkov in brezobrestnih posojil ravno tako, kakor tisti, kateri je sam naznanil občinskemu predstojniku ali okrajnemu glavarstvu, da se je v njegovem vinogradu pokazala trtna uš.

Prvo sredstvo, katero predpisuje zakon v obrambo trtne uši, je torej prepoved izvažanja trt, trtnih delov, količev, listja, itd., kratko in malo takih stvari, ki se morejo smatrati kot nositelji trtne uši, iz občin, ki so proglašene okuženimi, v druge občine.

Zakon pa se s tem ni zadovoljil, ampak po § 5. zakona s 3. dne aprila 1875. l. sme okrajna oblastnija (glavarstvo) „ukreniti še nadaljne naredbe, ki morejo zabraniti okuženje in obvarovati sosedne nasade, torej, ako se je z ozirom na mnenje zvedencev zanašati, da troški ne presežejo koristij, katerih se je zanesljivo nadejati“.

S temi „nadaljnimi naredbami“ misli zakon bodisi izkrčenje (iztrebljenje) vinograda, ali pa uporabo sredstev proti trtni uši, katerih najvažnejše in najbolj znano je žvepleni ogljik (Schwefelkohlenstoff).

Ukaz, da se morajo iztrebiti iz okuženega vinograda trte (iztrebljenje, izkrčenje), sme izdati, odkar je v veljavi zakon s 27. dne junija 1885. l., št. 3. drž. zak. iz l. 1886., in po razpisu poljedelskega ministerstva z 29. dne julija 1888. l., št. 10.828., samo namestništvo (deželna vlada) in

ne glavarstvo. Predno namestništvo zaukaže posestniku vinograda, da naj iztrebi iz svojega vinograda trte, mora vprašati za mnenje pridanege ji strokovnega svetovalca v zadevah trtne uši, ki je nameščen v onih deželah, v katerih se je sploh pokazala trtna uš, in ob enem dobiti privoljenje deželnega odbora. Ako deželni odbor ne privoli, tedaj tudi namestništvo ne sme zaukazati izkrčenja, ampak v tem slučaju odloči poljedelsko ministerstvo.

Redko se je pripetilo, da bi kaka oblastnija prisilila posestnika vinograda, naj iztrebi trte iz svojega vinograda, čeprav ima pravico do tega. Siloma se izkrčenje sedaj izvede le tedaj, ako gre za čisto na novo najdena, osamljena mesta, iz katerih izhaja okuženje (Infectionsherde).

Poljedelsko ministerstvo je namreč začetkom leta 1883. sklicalo enketo zvedencev, da so se posvetovali, ali naj se uporablja krčenje vinogradov v veliki meri ali ne, in enketa se je izrekla, da naj se krčenje rabi le tedaj, ako se istaknejo čisto nova, osamljena infekcijska mesta, t. j. taka, ki niso nastala iz bližnjih starejših kužnih mest.

Ta sklep zvedencev je vzprejelo poljedelsko ministerstvo v svoj razpis z 21. dne februarija 1883. l., št. 2471., in se izreklo, da naj se v bodoče uporablja izkrčenje (ekstinkcija) samo v teh redkih slučajih.

Iztrebljenje trt smejo torej oblasti zaukazati le takrat, ako kje popolnoma posamezno nastane majhno okuženo mesto trtne uši; ne sme se pa zaukazati izkrčenje tedaj, ako se je v kakem kraju že itak pokazala trtna uš in se samo dalje širi.

Ako se je kje ukazalo izkrčenje, morajo se ne samo trte izriti, ampak tudi tla razkužiti. To se zgodi navadno s tem, da se v zadostni množini brizga v tla žveplen ogljik.

Drugi pogoj izkrčenja je ta, da preračunjeni troški ne presegajo koristij, katerih se je zanesljivo nadejati.

Ako se vresničita ta dva pogoja, oblastnije lahko posestnika prisilijo, da iztrebi trte, ki so okužene od trtne uši, in da razkuži tla. Razven tega pa se sme v okolici tega kužnega kraja, okrog njega, napraviti varstven pas; to se

pravi, iztrebiti se smejo tudi trte, ki rastejo okrog kužnega kraja, in tam razkužiti tudi tla.

To se seveda zgodi radi tega, ker uči skušnja, da so v bližini okuženih trt, na katerih se je že zapazila trtna uš, še druge okužene trte, katerih se je že prijela trtna uš, pri katerih pa ni še moči razločno opaziti, da so obolele.

Ako bi kak posestnik hotel prostovoljno iztrebiti svoj vinograd, mora to naznaniti o pravem času glavarstvu. Glavarstvo nadzoruje krčenje in skrbi za to, da se sežgejo okužene rastline na mestu in da se sploh ravna z vso previdnostjo in se zabrani, da se trtna uš ne zanese drugam. (Razpis poljedelskega ministerstva z 21. dne februarja 1883. l.)

Po zakonu s 3. dne aprila 1875. l. je smela oblastnija prisiliti posestnika, v katerega vinogradu se je dobila trtna uš, da rabi proti nji žveplen ogljik ali druga uničevalna sredstva. Skušnja pa je dokazala, da ta metoda, ki je razmeroma jako draga, ni vselej primerna, in tako se je postopanje v novejšem času premenilo; odkar se je namreč izdal zakon s 27. dne junija 1885. l., št. 3. drž. zak. ex 1886., (§ 1.), oblastnija ne more več prisiliti posestnika, da proti trtni uši uporablja žveplen ogljik ali enaka sredstva, ampak se vsakomur prepušča, ali hoče uporabljati to postopanje v svojem vinogradu ali ne.

Trtna uš in boj proti nji napravlja veliko škodo, in tu nastane vprašanje, ktera škoda se sploh povrne in kdo jo povrne. Tu je treba razločevati več slučajev.

Za porabo žveplenega ogljika in dotične troške ne dobi posestnik vinograda nobene odškodnine, pač pa je pripravljeno poljedelsko ministerstvo, vsaj sedaj, ali dati v ta namen podporo, ali pa prepustiti posestniku vinograda žveplen ogljik po prav nizki ceni (navadno 7 gld. mtr. cent), in razven tega dobijo posestniki vinogradov, bodisi po posredovanju ministerstva ali kmetijskih družb, potrebne brizgalnice na posodo, zastonj ali pa prav poceni.

Edini slučaj, v katerem sme posestnik vinograda zahtevati odškodnino, je ta, ako se vinograd izkrči (iztrebi), pa

le tedaj, ako se iztrebi vsled ukaza oblastnije. Ako torej posestnik prostovoljno iztrebi svoj vinograd, ne dobi odškodnine.

Pri nas se redko pripeti, da oblastnija zaukaže iztrebljenje; vendar pa je treba tu povedati, kakšno odškodnino sme v tem slučaju zahtevati posestnik vinograda in kako se pripravi dotični znesek.

V obče se mora v zmislu razpisa poljedelskega ministertva z 29. dne julija 1888. l. št. 10.828., odškodnina tako odmeriti, da v slučaju, ko gre za vinograde, ki so že okuženi, dobi posestnik 1kratno do 3kratno znesek, ako pa gre za vinograde, ki do tedaj še niso okuženi, 3- do 5kratno znesek katasterskega čistega dohodka one parcele, ki se iztrebi.

Ako je svet, ki se mora iztrebiti, izredno dober za obdelovanje, ali je nasajen s posebno dragocenimi trtami, ali pa je pridelek posebno číslan v trgovini, se sme odškodnina zvišati za 20 % omenjenega zneska. Pri mešanem obdelovanju se vzame, kakor je več ali manj trt, za trtni nasad čísti dohodek s $\frac{3}{8}$ do $\frac{5}{8}$ dohodka dotične parcele.

Poizvedbe za določitev odškodnine se vrše v zmislu § 4. zak. s 27. dne junija 1885. leta, šte. 3. drž. zak. ex 1896., po okrajnem glavarstvu, ter se jih udeleži eden ali več skušenih, zapriseženih zvedencev v zadevah trtne uši in oškodovanec. Razven tega je treba k poizvedbam povabití tudi občinskega predstojnika. Kar se pri poizvedbah dožene, predloži se potem naméstništvu. Ono zasliši glede visokosti odškodnine deželni odbor in potem določi, in sicer „ne da bi bilo vezano na mnenje zvedencev, ki so bili pri poizvedbah, odškodnino v znesku, kateri je po njegovi misli slučaju primeren.“

Ako se posestnik vsled odškodnine, ki jo je določila politíška deželna oblast, čuti „pikrajšanega v svojih pravicah“, sme zahtevati odločbo sodnika proti onim, o katerih misli, da so se okoristili (§ 9. zak. s 3. dne aprila 1875. l.). Sodnik ni pri tem vezan na postavna dokazna pravila, ampak sodi po svojem prostem prepričanju (§ 5. zak. s 27.

dne junija 1885 l.). S tem, da kdo kliče v pomoč odločbo sodnika, pa ne ustavi izvršitve namestništvene odločbe gledé odškodnine.

Odškodnina, ki se je priznala radi izkrčenja vinogradov se razdeli po § 8. zak. s 3. dne aprila 1875. l. med vse posestnike vinskih nasadov one dežele, v kateri se je izvršilo izkrčenje, in sicer po razmeri zemljiškega davka (brez doklad).

Najprej glavarstvo razglasi uspeh pogajanja gledé odškodnine in razdelitev celega zneska med posamezne posestnike v vseh vinorodnih krajih v deželi. Morebitni utoki proti temu se morajo podati pri glavarstvu v 14 dneh od dne razglasila v dotični občini. Deželnemu odboru mora namestništvo (deželna vlada) tudi naznaniti uspeh pogajanja o odškodnini. Deželni odbor lahko poda v 14 dneh potem, ko se mu je to naznanilo, utok na poljedelsko ministevstvo.

Ako se ni podal utok ali pa se je o utoku pravo-močno odločilo, se prispevek, ki pripade na posameznega posestnika vinograda za odškodnino, potirja pri naslednjem obroku zemljiškega davka.

Iz tega postopanja pri odškodnini za izkrčenje se torej razvidi, da morajo škodo, ki nastane vsled izkrčenja v vinogradih, plačati vsi posestniki vinogradov v deželi. Olajšave se dovolijo le tedaj, ako deželni zalog prevzame tretjino odškodnine, ker po § 6. zak. s 27. dne junija 1885. l. v tem slučaju nosi tudi država tretjino odškodnine, tako, da morajo posestniki vinogradov v deželi plačati samo še ostalo zadnjo tretjino.

Vsi ti predpisi pa, kakor rečeno, v Avstriji sedaj nimajo več velike važnosti, ker se le malokdaj uporablja izkrčenje.

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Z odlokom slavnega c. kr. okrajnega glavarstva z dne se mi je naročilo, ker se je pokazala trtna uš v naši občini,

a' da uničim ves nasad v svojem vinogradu parcelna št. . ., čeprav še ni okužen od trtne uši,

ali:

b) (da uničim ves nasad v svojem vinogradu parc. št. . . ., čeprav ni bil še neploden, ampak se je bilo nadejati še okoli polovice srednega vinskega pridelka),

ali:

c) (naj opustim v svojem vinogradu parc. št. . . . za pet let obdelovanje za vino in naj vpeljem kako drugo obdelovanje),

ali:

d) (prepovedalo se mi je na njivi parc. št. . . ., ki je vsled kakovosti tal in po svoji ugodni legi posebno pripravna za vinograd, nasajati trte, čeprav je oddaljena nad 500 metrov od okužnega kraja.

Vsled tega imam naslednje izredne troške: Ad a) b) c).

1.) za odrezanje trt:

. dnin po gld. . . . kr. . . gld. . . . kr. . .

2.) za izkopavanje korenin:

. dnin po gld. . . . kr. . . gld. . . . kr. . .

3.) za preoranje zemljišča:

. dnin z volmi po gld. . . . kr. . .

. navadnih dnin po gld. . . . kr. . . gld. . . . kr. . .

Skupaj gld. . . . kr. . .

Razven tega imam še občutljivo škodo, ker izgubim vinski pridelek v letu.

Pridelek bi bil znašal najmanj . . . $hl \frac{\text{belega}}{\text{črnega}}$ vina po . . . gld. . . kr., tako, da znaša moja škoda . . . gld. . . kr.

Pa tudi v naslednjih letih ne bom imel nikakega čistega pridelka, čeprav se mi je dovolilo, da smem nasaditi ameriške trte,

ali:

(radi premembe obdelovanja bom imel le zelo zmanjšan pridelek).

Ker sem že vse pripravil, da nasadim trte, posebno, ker sem že pripravil izvrstne kolči, imam vsled tega škodo, ki znaša, če jo nizko cenim, za
. . . gld. . . kr.

V zmislu § 6. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak., prosim, da se mi v tem oziru prizna primerna odškodnina.

Kraj, dan . . .

I. I.

posestnik h. št. . . .

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Z odlokom slavn. c. kr. okrajnega glavarstva z dne mi je bilo naročeno, naj na svoji njivi parc. št. . . ., ki meji na vinograd, ki je okužen od trtne uši, eno rajdo (na pr. 2 sežnja) popolnoma in globoko preorjem. Na ti parceli je rasel (n. pr. krompir), ki je vsled tega na imenovani rajdi popolnoma uničen, od katerega bi pa jaz bil imel dohodka

metr. centov krompirja in listje za krmo. Tako imam škodo, katero cenim najmanj na . . . metr. centov krompirja po . . . gld. . . kr. in . . . metr. centov listja po . . . gld. . . kr., skupaj torej na . . . gld. . . kr.

Po § 10. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št 61. drž. zak., prosim, da se mi prizna za to primerna odškodnina.

Kraj, dan . . .

I. I.

posestnik h. št. . . .

Za utoke, ki se podajo, če se odškodnina ni prav odmerila, ni mogoče tako lahko podati obrazca radi različnosti slučajev, ki so mogoči. Taki utoki gredo na namestništvo, a uložiti se morajo pri glavarstvu in so prosti kolekov.

POTRDILO,

s katerim potrjuje podpisani občinski predstojnik, da se je na parceli št. . . . posestnika I. I., stanujočega v, št. . . ., dokazala trtna uš.

Kraj, dan . . .

(Pečat).

I. I.

občinski predstojnik.

Davčne olajšave.

Odpis davka od okuženih vinogradov.

Zakon o elementarnih škodah s 6. dne junija 1888. leta, št. 81. drž. zak., daje posestniku pravico, ako je dohodek njegovih zemljišč v gotovi meri bil uničen po toči, vodi ali vsled ognja, da se mu odpiše zemljiški davek za tisto leto, v katerem je bil dohodek zmanjšan ali pa uničen. Ako se je pa donos pridelkov kmetijskega zemljišča znižal vsled drugih „ne odvratnih in na izreden način nastopajočih dogodkov“, kakor na pr. vsled mraza, dolgotrajne suše, po žuželkah in miših, vsled poronospore ali grozdne plesnobe (oidija), tedaj sme finančni minister dovoliti odpis davkov. V tem slučaju pa posestnik nima pravice kaj takega zahtevati.

Iz tega sledi, da se škoda, katero povzroča trtna uš, do sedaj ni prištevala elementarnim nezgodam v zmislu zgoraj navedenega zakona in da se je moral plačevati zemljiški davek vedno v isti meri dalje, čeprav so se dohodki

okuženega vinograda manjšali, dokler ni bilo sploh nobenega dohodka več.

To krivico je odpravil zakon s 3. dne oktobra 1891. leta, št. 150. drž. zak., h kateremu se je izdal izvršilni predpis finančnega ministerstva z 12. dne oktobra 1891. leta, št. 157. drž. zak. S tem zakonom se uvršča okuženje vinograda po trtni uši med one prirodne dogodke, pri katerih dobi oškodovani posestnik, kakor pri škodi, ki jo naredi toča, povodenj in ogenj, pravico do odpisanja zemljiškega davka; torej spada škoda, povzročena po trtni uši, po tem zakonu pod zakon o elementarnih škodah s 6. dne junija 1888. l.

Zemljiškega davka od okuženega vinograda se toliko odpiše, za kolikor se zniža prirodni donos dotičnega vinograda. Po § 5. zakona o elementarnih škodah se odpiše, ako se je dohodek vinograda vsled trtne uši znižal za več nego četrtno pa do polovice prirodnega donosa, za 25% zemljiškega davka, ako je uničena polovica prirodnega donosa do treh četrtin, se odpiše 50%, ako je uničenega več nego tri četrtine, se odpiše 75%, in ako neha sploh vsak dohodek od okuženega vinograda, se odpiše ves zemljiški davek od okužene parcele.

Povedati je treba, da ta pravica do odpisa davkov obstoji, ne glede na to, ali je okužena parcela v zemljiškem katastru vpisana v obdelalno vrsto „vinograd“ ali pa v kako drugo obdelalno vrsto, samo da v resnici služi kot vinograd. Prošnja za odpis davka se mora podati pred trgatvijo, zato, da se škoda preceni komisijonalno. Da je mogoče doseči odpis davka, treba je samo dokazati, da je parcela okužena, in to se zgodi s tem, da se je okuženje, kakor predpisuje § 1. zak. s 3. dne aprila 1875. l., v resnici prijavilo občinskemu predstojniku ali okrajnemu glavarstvu, ali da je okuženje dognala krajevna komisija. Kdor torej hoče doseči odpis davka, ker se dohodek okuženega vinograda manjša, mora podati prošnjo in v nji navesti, za koliko se je znižal prirodni donos njegove parcele vsled škode, ki jo je napravila trtna uš, in razven tega dokazati, da se je uradno dognalo okuženje njegove parcele.

Že iz tega se razvidi potreba, da vsak posestnik takoj, ko zapazi v svojem vinogradu, da bi utegnila notri biti trtna uš, to maznani občinskemu predstojniku ali pa okrajnemu glavarstvu.

Ker trtna uš navadno napade po več parcel v občini hkrati in tu tedaj redno prosi po več posestnikov za odpis davkov, torej je najbolje, da se vse dotične prošnje podajo pri občinskem predstojniku in da potem vse skupaj županstvo odpošlje na okrajno glavarstvo.

Naredba finančnega ministerstva z 12. dne oktobra 1891. l. izrecno predpisuje, da se mora uradno poslovanje glede odpisov davka vršiti kolikor mogoče hitro.

Po navedeni naredbi finančnega ministerstva z 12. dne oktobra 1891. l. je moral posestnik, ki je hotel doseči odpis davka radi znižanja prirodnega donosa, vsako leto prositi za podaljšanje odpisa davka, kakor je predpisano pri drugih elementarnih neizgodbah, pri katerih odpis velja vedno le za eno leto.

Škoda, katero dela trtna uš, pa je vsa drugačna in se razločuje skoro od vseh drugih elementarnih škod. Pri mnogih takih dogodkih nastane škoda v enem letu, pa ne trpi več dalje v naslednjih letih, ali se vsaj ne poveča. Ako pa je nastopila trtna uš v kakem vinogradu, se vé za gotovo, da se škoda ne omeji na eno leto, ampak vpliva dalje, leto za letom. Zato ni bilo prav, da je ravnala naredba finančnega ministerstva z 12. dne oktobra 1891. l. s škodo, ki jo napravlja trtna uš, ravno tako, kakor z drugimi elementarnimi neizgodbami.

Ta nedostatnost se je sedaj odpravila z zakonom s 26. dne junija 1894. l., št. 139. drž. zak. Odkar velja ta zakon, ostane odpis zemljiškega davka, ki se je dovolil posestniku radi trtne uši, nadalje veljaven, in posestniku ni treba vsako leto posebej prositi odpisa. Ako se je kakemu posestniku tedaj odpisalo 50% zemljiškega davka radi trtne uši, plačuje dalje samo 50% davka; če se dohodek še bolj zniža ali popolnoma izgubi in posestnik hoče, da se mu še več odpiše ali da se mu davek popolnoma izbriše, tedaj mora seveda podati novo prošnjo.

Taka nova prošnja se mora vselej podati pred trgovijo pri glavarstvu, zato, da je mogoče uradno določiti, ali se je res prirodni donos tako znižal, kakor trdi posestnik.

Ako se taka prošnja ni podala pred trgatvijo, mora se vender vložiti v takem času, da je mogoče na podlogi poizvedeb na licu mesta popolnoma dognati velikost škode (§ 2. zak. s 26. dne junija 1894. l.). Najbolje je torej prošnjo vložiti pri oblastnji še pred trgatvijo.

Ako poda posestnik vinograda za se v kaki občini prošnjo za odpis davka, bi se glasila tako le:

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Vsled naznanila, ki sem ga podal občinskemu predstojništvu dne . . . pokazala se je trtna uš v mojem vinogradu parc. št. . . . Vsled tega je oškodovan pridelek mojega vinograda v toliki meri, da so nastali pogoji za odpis davka po zakonu s 6. dne junija 1888. l., št. 81. drž. zak., vsled zakona s 3. dne oktobra 1891. l., št. 150. drž. zak. Dovoljujem si torej prositi slavno c. kr. okrajno glavarstvo, naj ukrene, da se škoda pregleda in da se mi v zmislu zakona odpiše zemljiški davek.

Kraj, dan . . .

I. I.

posestnik h. št. . .

Na to prošnjo zapiše občinski predstojnik naslednje potrdilo:

Potruje se, da se je na parceli št. . . posestnika I. I. v pokazala trtna uš in da se je to uradno prijavilo dne

Kraj, dan . . .

I. I.

(Pečat).

občinski predstojnik.

Ako v kaki občini več posestnikov prosi za odpis davka, ker se je v njihovih vinogradih pokazala trtna uš, je najbolje, kakor rečeno že zgoraj, da podajo vsi skupaj prošnje pri županstvu in da jih županstvo vse skupaj predloži glavarstvu.

Občinski predstojnik bi se v takem slučaju lahko ravnal po naslednjem obrazcu:

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Ker se je pokazala trtna uš v občini, kar se je naznanilo s tukajšnjim poročilom z dne, je oškodovan pridelek vinogradov, prizadetih od trtne uši, v toliki meri, da so najbrž nastali pogoji za odpis zemljiškega davka v zmislu zakona s 3. dne oktobra 1891. l., št. 150. drž. zak.

Prilagaje zaznamek poškodovanih parcel, si dovoljujem kot pooblaščenec prizadetih posestnikov prositi, da se škoda uradno preceni in se dovoli v zmislu zakona odpis zemljiškega davka.

Kraj, dan . . .
(Pečat).

I. I.
občinski predstojnik.

Zaznamek parcel, oškodovanih po trtni uši.

Tekoča št.	Ime posestnika	Kos	pare. št.

Občinski predstojnik naj v prid posestnikom vinogradov vsako leto meseca maja izda razglas ali okrožnico, v kateri se vabijo posestniki vinogradov, da oglasé vsaj do srede julija svoje zahteve za olajšanje zemljiškega davka ustno ali pa pismeno. Na podlogi te prijave se potem izpolnijo predeli v prej navedenem zaznamku.

Ako napreduje okuženje celega koša ali v celi občini, zadošča tudi naslednje kratko naznanilo, katero poda občinski predstojnik:

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Na zemljišču
V občini, ki se je vsled tuk. naznanila z odlokom z dne izreklo okuženim po trtni uši, so oškodovani vsi vinogradi tako, da na nekterih ni prav nič, na drugih pa le še prav malo pridelka. Kot pooblaščenec posestnikov vinogradov prosim, da se škoda uradno preceni in se dovoli odpis zemljiškega davka v zmislu zakona.

Kraj, dan . . .
(Pečat).

I. I.
občinski predstojnik.

Ako se je že dovolil kakemu posestniku odpis zemljiškega davka radi trtne uši, n. pr. 50 %, in bi rad dobil odpis 75 %, ali pa bi želel, da se mu davek popolnoma odpiše,

ker ni nič dohodka, lahko napravi prošnjo po naslednjem obrazcu.

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Z odločbo z dne se mi je radi znižanja prirodnega donosa na moji parceli št. . . . dovolil odpis zemljiškega davka na polovico.

Ker se pa trtna uš na ti parceli še vedno širi in se je vsled tega znižal prirodoni donos nad tri četrtine v primeri z dohodkom, ki ga je dajal vinograd, ko se ga še ni bila lotila trtna uš, (ali pa ne daje več nobenega dohodka), prosim na podlogi zakona s 3. dne okt. 1891. l., št. 150. drž. zak., in v zmislu § 2. zak. s 26. dne junija 1894. l., št. 139. drž. zak., slavno c. kr. okr. glavarstvo izvoli potrebno ukreniti, da se preceni škoda in dovoli odpis zemljiškega davka za 75 % (da se zemljiški davek popolnoma odpiše) v primeri z davkom, ki ga plačujem.

Kraj, dan . . .

I. I.

posestnik h. št. . . .

Davčne olajšave, kadar se izpremeni način obdelovanja.

Kadar kak posestnik v vinogradu, okuženem po trtni uši, ali radovoljno ali pa vsled ukaza oblastnij poseka trte in ga trajno ali za nekaj časa določi za drugo obdelovanje, določi se zemljiški davek po tisti obdelovalni vrsti, ki se najprej vpelje na dotičnem zemljišču, z ozirom na dobroto in na druge razmere, ki vplivajo na prirodoni donos (§ 8. zak. s 27. dne junija 1885. l., št. 3. drž. zak. za l. 1886.).

Ko se delajo take prošnje za premembo obdačenja radi izpremembe obdelovanja, je treba postopati precej natančno, ker drugače posestnik lahko trpi škodo, ako se ne drži strogo predpisov.

Posestnik vinograda, ki hoče trajno ali pa začasno opustiti trte in drugače obdelovati vinograd, se mora natančno ravnati po naslednjih določbah.

Ako hoče kak posestnik na drug način obdelovati vinograd, mora v 4 tednih potem, ko je vpeljal izpremembo, to pismeno ali ustno naznaniti davkariji ali pa še bolje cesarskemu zemljemercu.

Temu naznanilu je treba priložiti potrdilo županstva, da se je okuženje parcele uradno dokazalo.

Ako kdo zamudi to dobo 4 tednov, jemlje se ozir na izpremembo obdelovanja še le v letu po naznanilu, tako, da mora posestnik vinograda plačati dosedanja, navadno višji davek od vinograda, čeprav je parcela obsejana n. pr. z deteljo ali s turščico in ni več zasajena s trtami.

Samo za pojasnilo dostavljamo, da gre zemljemerec vsled naznanila o izpremembi obdelovanja na lice mesta in se prepriča, ali je res, kar je navedeno v prošnji. K temu pregledovanju se pozove tudi občinski predstojnik, posestnik parcele in dva zaupna moža, ki se razumeta v takih stvareh. Ako posestnik ne pride zraven, se obravnava vender le vrši.

Zemljemerec stvar pregleda in potem predlaga, da se zemljišče uvrsti v eno ali drugo obdelovalno vrsto in bonitetni razred, in to utemelji ter potem vsa pisma predloži finančni deželni oblasti. Tam pregledajo stvar še enkrat in jo potem predlože finančnemu ministerstvu, katero končno odloči.

Ako se na kaki parceli, kjer je bil prej vingrad, nekoliko časa seje na pr. turščica ali pa detelja, potem pa se zopet zasade trte, se mora zopet naznaniti, da so se nasadile trte, in potem se zopet plačuje davek od vinograda, kakor poprej.

Naznanilo se naredi tako le:

(Brez koleka).

(Naznani se tudi lahko ustno).

Slavni urad za razvidnost zemljiškega katastra!

Ker se je pokazala trtna uš, kakor se razvidi iz potrdila občinskega predstojnika pod ./. , sem bil prisiljen opustiti vinograd na svoji zemljiški parceli št. . . . in porabiti to parcelo kot njivo (senožet, pašnik).

Ta izprememba se je zgodila s koncem (na pr. oktobra).

Na podlogi § 8. zak. s 27. dne junija 1885. l., št. 3. drž. zak. ex 1886., prosim, naj se potrebno ukrene, da se uvrsti ta parcela v primeren bonitetni razred novega obdelovanja in se na to izpremembo jemlje ozir pri razdelitvi zemljiškega davka.

Kraj, dan . . .

I. I.

posestnik h. št. . . .

POTRDILO,

s katerim podpisani občinski predstojnik potrjuje, da se je na parceli št. . . I. I., ki stanuje v, h. št. . . . , dokazala trtna uš in da se je vsled

okuženja po trtni uši ta parcela resnično izpremenila v njivo (senožet, pašnik).

Kraj, dan . . .
(Pečat).

I. I.
občinski predstojnik.

Davčne olajšave pri obnovitvi uničenih vinogradov.

Ako se je kak vinograd posekal in je posestnik parcelo zopet nasadil s cepljenimi trtami, mu po zakonu s 15. dne junija 1890. l., št. 143. drž. zak., ni treba 10 let plačevati zemljiškega davka. Ta doba 10 let prične s tistim letom, ki pride za letom, v katerem se je končalo obnovljenje vinograda.

To prostost zemljiškega davka uživajo taki vinogradi, ki so se uničili radi okuženja vsled trtne uši ali pa, ki niso oddaljeni od kake okužene parcele več ko 25 kilometrov. V poslednjem slučaju ni treba, da so že okuženi od trtne uši, ampak posestniku se dovoli prostost zemljiškega davka za slučaj, ko bi hotel posekati vinograd, ker se je bati, da bi vanj zalezla trtna uš.

10letna prostost davka se dovoli ne glede na velikost parcele, ki se poseka in na novo zasadi s trtami. Tu ne gre za vse posestvo vinogradnikovo, ampak za površje posameznih okuženih parcel.

Če je taka parcela še tako majhna, ako ima površja tudi manj kakor $\frac{1}{4}$ hektara (695 štirjaških sežnjev), da je le vpisana v katastru kot samostojna parcela, ima posestnik pravico do 10letne oprostitve zemljiškega davka, ako je celo parcelo posekal in potem na novo zasadil.

Drugače stoji stvar, če se je posekal le del večje parcele. V tem slučaju ima posestnik pravico do 10letnega oproščenja davkov samo tedaj, ako na novo zasadi vsaj $\frac{1}{4}$ hektara (695 štirj. sežnjev) velike parcele.

Ako na pr. vinograd meri 300 štirj. sežnjev in je v katastru zaznamovan kot samostojna parcela, in se poseka ter potem na novo zasadi, tedaj sme posestnik zahtevati 10letno oproščenje zemljiškega davka.

Ako pa meri kakšna parcela (ne celo posestvo vinogradnikovo) na pr. 1 oral, tedaj sme zahtevati 10letno oproš-

čenje zemljiškega davka le tedaj, ako od tega orala zasadi hkrati vsaj 695 štirj. sežnjev. Ako bi na novo nasadil s trtami na pr. samo 300 sežnjev tistega orala, bi ne mogel zahtevati 10letnega oproščenja zemljiškega davka.

Ta pristavek je radi tega potreben, ker se zakon s 15. dne junija 1890. l. ni prav tolmačil po naredbi finančnega ministerstva s 6. dne julija 1890. l., št. 144. drž. zak., in ker oblastnije večkrat niso hotele dovoliti 10letnega oproščenja zemljiškega davka, ako je dotična parcela obsegala manj kakor 695 štirj. sežnjev. To tolmačenje zakona je krivo, in naredba finančnega ministerstva z 28. dne maja 1891. l., št. 67. drž. zak., izrecno pravi, da velja 10letno oproščenje zemljiškega davka za vse samostojne parcele, ako obsegajo tudi pod 695 sežnjev; ako se pa večja parcela nasadi samo deloma, sme dotični posestnik samo tedaj zahtevati 10letno oproščenje zemljiškega davka, ako posamezni nasajeni deli cele večje parcele obsegajo najmanj 695 štirj. sežnjev.

Ako se kak izkopan vinograd zopet nasadi in posestnik hoče zahtevati 10letno oproščenje zemljiškega davka, se mora po naredbi finančnega ministerstva s 6. dne julija 1890. l., št. 144. drž. zak., dovršeno obnovljenje vinskega nasada naznaniti davkarji ali pa zemljemerskemu uradniku (cesarskemu zemljemercu). To naznanilo se lahko napravi pismeno ali pa ustno ter je lahko napravi posamezen posestnik vinograda sam za se, ali en posestnik za več drugih ob enem, ali pa, kar je še najboljše, posestniki vinogradov oddajo vsak svoje naznanilo občinskemu predstojniku in ta jih predloži cesarskemu zemljemercu.

Ako kak posestnik poda tako naznanilo v imenu drugih, mora imeti njih pooblastilo. Pooblastilo je prosto koleka. Ako pa se podajo taka naznanila po županstvu, ni treba pooblastila, ampak velja občinski predstojnik kot pooblaščenec posestnikov.

Taka naznanila morajo biti v rokah oblastnije že do konca junija tistega leta, v katerem se je vinograd na novo zasadil. Ako se je vinograd zasadil še le po mesecu juniju, se mora naznanilo podati v štirih tednih potem, ko se je novi nasad dokončal. Ako se zamudi ta doba, se zaznamuje

in izvede oproščenje davkov v katastru še le v letu za dotičnim naznanjenjem, in posestnik mora vendar plačati davke za tisto leto, v katerem se je nasad dokončal.

Najbolje je, ako vse prošnje iz ene občine poda občinski predstojnik pri razvidnostnem zemljemeru. Vloga se naredi tako le:

(Brez koleka).

Slavni urad za razvidnost zemljiškega katastra!

Ker se je pokazala trtna uš, so se uničili deloma ali popolnoma v zaznamku pod ./. navedeni trtni nasadi ter so se nadomestili z novimi, cepljenimi ameriškimi trtami.

Kot pooblaščenec oškodovanih posestnikov naznanjam to in prosim, da se ukrene potrebno, da bodo deležne navedene parcele v zmislu zakona s 15. dne junija 1890. l., št. 143. drž. zak., 10letnega oproščenja zemljiškega davka.

Potrdilo gledé parcel, okuženih po trtni uši, kakor tudi potrdilo ./. glede onih parcel, ki sicer še niso okužene po trtni uši, pa ne ležé dalje, kakor 25 kilometrov od kakšne okužene parcele, je priloženo.

Kraj, dan . . .

I. I.

(Pečat).

občinski predstojnik.

POTRDILO,

s katerim podpisani občinski predstojnik potrjuje, da se je dokazala na parcelah št. . . . trtna uš.

Kraj, dan . . .

I. I.

(Pečat).

občinski predstojnik.

POTRDILO,

s katerim se potrjuje, da parcele št. . . . niso oddaljene več kakor 25 kilometrov od parc. št. . . ., ki je okužena od trtne uši.

Kraj, dan . . .

I. I.

(Pečat).

občinski predstojnik.

IZKAZ

trtnih nasadov, ki so se radi trtne uši uničili popolnoma ali pa deloma ter se nasadili z novimi trtami:

Tek. št.	Ime posestnika	Parcele				Koliki del nasada se je uničil	Obnovljenje nasada se je dovršilo dne	Opomnja
		št.	površje					
			ha	a	m²			
						polovica (ali cel.)		

Kraj, dan . . .

I. I.

(Pečat).

občinski predstojnik.

Do sedaj smo govorili samo o takih slučajih, v katerih se dovoli 10letno oproščanje zemljiškega davka za vinograd, ki se je posekal in potem na novo zasadil s trtami. V novejšem času pa, namreč po zakonu s 26. dne junija 1894. l., št. 138. dr. zak., se dovoljuje 10letno oproščanje zemljiškega davka tudi tedaj, ako se nasade s trtami druga zemljišča, ki do sedaj niso bila vinogradi. Po tem zakonu se torej lahko doseže oproščanje davkov tudi za kako njivo, travnik ali drugo zemljišče, čeprav ni bilo še nikdar vinograd, ako se namreč засади s trtami.

Pogoji za tako oproščanje davkov so naslednji:

Zemljišče, ki se izpremeni v vinograd, mora ležati v občini, ki je okužena, to se pravi, v taki, o kateri se je uradno izreklo v zmislu zakona s 3. dne aprila 1875. l., da je okužena, in iz ktere se zato ne smejo izvažati trte itd., ali pa ne sme biti oddaljena več ko 25 km od okužene parcele.

Gledé površja zemljišča velja to, kar smo rekli zgoraj o 10letnem oproščanju zemljiškega davka sploh. Ako je dotično zemljišče samostojna parcela in kot taka zaznamovana v katastru, more se dobiti oproščanje davkov tudi tedaj, ako parcela meri le nekaj sto sežnjev; ako se pa izpremeni v vinograd večja parcela, n. pr. njiva ali travnik, ki meri, recimo, en oral, sme se zahtevati oproščanje davka le tedaj, ako se na novo nasadi s trtami vsaj $\frac{1}{4}$ hektara (695 štirj. sežnjev) parcele.

Oproščanje davka velja v takih slučajih za 10 let, ako se dotična parcela nasadi vsaj do polovice z ameriškimi trtami.

Ako se vinogradi napravijo na popolnoma peščenih krajih in se je poljedelsko ministerstvo izreklo, da so ti kraji primerni za vinograde, more se dobiti za take vinograde na peščenih tleh 6letno oproščanje davkov brez ozira na to, s kakimi trtami se nasadijo. Za vinograd, ki leži na peščenih tleh, se sme zahtevati oproščanje davka tudi tedaj, ako ne leži v okuženi občini.

Če kdo misli njivo ali sploh kako drugo zemljišče izpremeniti v vinograd in hoče zanje dobiti oproščanje zemljiškega davka, mora to naznaniti pri davkarji ali pa pri zemlje-

merskem uradniku vsaj do konca decembra tistega leta, v katerem se je nasad dovršil. Ako se to naznani pozneje, prične oproščenje davka še le z letom po naznanilu za ostali čas. Ako posestnik vinograda poda naznanilo mesto konec leta, v katerem je izpremenil svojo njivo v vinograd, n. pr. še le meseca junija naslednjega leta, uživa oproščenje zemljiškega davka samo 9 let mesto 10.

Ako bi se v takem novem vinogradu, za katerega se je zahtevalo 6- ali 10letno oproščenje zemljiškega davka, zopet opustila gojitev trt, ker se morebiti vender le ne spopnašajo, ali pa, ker se je napravil nasad samo zato, da nekoliko počiva stari vinograd, se mora to naznaniti vsaj do konca leta, v katerem se je zopet opustil vinograd, in sicer pri davkarji ali pa pri zemljemerskem uradniku.

Ako se naznanilo ne vloži do konca leta, se zopet predpiše zemljiški davek za vsa leta, v katerih je bilo zemljišče prosto davka; zato je treba strogo paziti, da se naznanilo predloži pravočasno.

Vsa ta naznanila, ki se tu zahtevajo, lahko poda posestnik osebno, ustno ali pismeno, ali pa kak pooblaščenec za več posestnikov skupaj; v zadnjem slučaju je treba pooblastila, in sicer brez koleka. V vsakem slučaju pa je najbolj primerno, da predložijo vsi posestniki skupaj svoja naznanila po županstvu.

Ko so pretekla leta, za ktera je veljalo oproščenje davkov, tedaj se predpiše za dotične parcele davek, kateri je primeren z ozirom na obdelovalno vrsto in dobroto parcel, v kateri bodo parcele po preteku desetih let, v katerih so bile proste zemljiškega davka.

Prošnja ob taki izpremenitvi se naredi tako le:

(Brez koleka).

Slavni urad za razvidnost zemljiškega katastra!

Udano podpisani naznanja, da je svojo njivo (senožet, pašnik) parc. št. . . . , ki meri . . . , (od svoje parcele št. . . . del 700 štirj. sežnje) z domaćimi
ameriškiimi
trtami nasadil in prosi, da se potrebno ukrene, da dobi na podlogi § 1.

zak. s 26. dne junija 1894. l., št. 138. drž. zak., $\frac{\text{šest-}}{\text{deset-}}$ letno oproščenje zemljiškega davka.

Potrdilo, da je občina . . . , v kateri leži omenjeno zemljišče, proglašena na podlogi §§ 1. in 4. zak. z 3. dne aprila 1875., št. 61. drž. zak., kot okužena po trtni uši $\frac{1}{2}$. in potrdilo občinskega predstojnika, da se je moja njiva, parc. št. . . . , ki meri (del moje parcele št. . . . s površjem 700 štirj. sežnjev) nasadila s trtami $\frac{1}{2}$, je priloženo.

Kraj, dan . . .

I. I.

posestnik h. št. . . .

POTRDILO,

s katerim podpisani občinski predstojnik potrjuje, da se je z odlokom c. kr. okr. glavarstva z dne, št. . . . dokazala trtna uš v županiji ter se je prepovedalo izvažanje trt in trtnih delov v zmislu §§ 1. in 4. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak., iz občine, kakor tudi, da je posestnik I. I. nasadil svojo njivo parc. št. . . . ki meri (od njive parcele št. . . . s površjem del, ki meri 700 štirj. sežnjev) z $\frac{\text{domačimi}}{\text{ameriškimi}}$ trtami.

Kraj, dan . . .

I. I.

(Pečat):

občinski predstojnik.

Brezobrestna posojila za obnovitev vinogradov.

Obnovljenje uničenih vinogradov se najprej pospešuje s tem, da se posestnikom okuženih vinogradov odpušča zemljiški davek zaporedoma, kakor se manjša dohodek; dalje s tem, da novo nasajeni vinogradi 10 let ne plačujejo zemljiškega davka in da se za 6 ali 10 let zemljiškega davka oprostijo zemljišča, ki dosedaj niso bila vinograd, ako se izpremené v vinograde.

Razven teh olajšav pri davkih pa so zakoni poskrbeli za gmotne pomočke pri nasajanju takih vinogradov, ki se požlahtnjujejo na ameriških podlogah; ker so namreč dotični troški jako veliki, dovoljujejo se v ta namen brezobrestna posojila.

Taka posojila posestnik vinograda lahko obdrži 10 let brez obrestij ter jih začne vračati po 10. letu. Obroke za vrnitev posojila določuje poljedelsko ministerstvo; vender se

taka posojila navadno vračajo v 10letnih obrokih, tako, da od prejema prvega obroka brezobrestnega posojila do njegove popolne vrnitve preteče 20 let.

Kako pa se je treba ravnati, ako se hoče dobiti tako brezobrestno posojilo?

Z zakonom s 3. dne oktobra 1891. l., št. 150. drž. zak., se je bila ta zadeva pričela in se je končno določila z zakonom z 28. dne marcija 1892. l., št. 61. drž. zak. Poslednji zakon je sedaj merodajen. Razven teh dveh zakonov je merodajna naredba poljedelskega ministerstva z 29. dne marcija 1892. l., s katero se je natančneje izvēdel zgoraj imenovani zakon z 28. dne marcija 1892. l

Zakon z 28. dne marcija 1892. l., št. 61. drž. zak., daje poljedelskemu ministru pravico, da sme za slučaj, ko se v kaki občini pokaže trtna uš v tako veliki meri, da dotični posestniki začasno pridejo v stisko, dovoliti brezobrestna posojila v namen, da se obnovijo uničeni vinogradi. Pogoji so tedaj ti, da se je v kaki občini pokazala trtna uš v veliki meri in da posestniki za novo nasajenje svojih vinogradov ne zmorejo troškov iz svojega.

Posestnik vinograda more dobiti brezobrestno posojilo, ako takoj na novo nasadi izkopani vinograd; dobi pa posojilo tudi tedaj, ako odloči vinograd za nekaj let v drugo obdelovanje, ako seje n. pr. deteljo ali turščico. Ako čez nekaj let na isti parceli zopet nasadi trte, tedaj more za tak nasad dobiti brezobrestno posojilo, med tem pa seveda od zemljišča plačuje samo tisti davek, ki je predpisan za tisto obdelalno vrsto, za katero uporabljaja v tem času izkopani vinograd.

Tako posojilo more dobiti vsak posamezen vinogradnik, in to se navadno tudi tako godi. Pa tudi cela občina kot taka lahko dobi tako brezobrestno posojilo; tudi se da tako posojilo zadrugi, ki je ustanovljena po zakonu z 9. dne aprila 1873. l., št. 70. drž. zak., ali pa kakemu kmetijskemu ali vinskemu društvu.

V prošnji je treba povedati, koliko bode stal novi nasad; potem je treba predložiti načrt dela, to se pravi, kako in na kak način se napravi novi nasad in kako poroštvo se daje za to. Priložiti se mora tudi posestna pola.

Prošnje se podajo in napišejo na okrajno glavarstvo. Najbolje je, ako vsi vinogradniki iz ene občine, ki prosijo za brezobrestno posojilo, skupaj podajo svoje prošnje po županstvu na glavarstvo. Pa tudi vsak vinogradnik lahko sam poda svojo prošnjo naravnost pri glavarstvu.

Ako kak posamezen posestnik prosi za posojilo, se posojilo navadno vknjiži na njegovo posestvo, ako pa prosi cela občina ali zadruga, ali pa kako kmetijsko ali vinsko društvo za tako brezobrestno posojilo, se navadno ne zahteva zavarovanje. Gledé zavarovanja pa pravi ministerska naredba z 29. dne marcija 1892. l. (§ 5.) po vsi pravici, da se ne sme zahtevati zavarovanje na tak način, kakor bi je zahteval zaseben upnik. Tu gre ravno za posojila v času stiske, tako, da bi tisti, ki potrebuje posojilo, pogostoma niti ne mogel dati dovoljnega poroštva. Država je zavarovana s tem, da posestnik vinograda posojilo porabi na pravi način, kajti ako vinograd, ki sedaj daje le malo ali nič dohodka, zasadi z ameriškimi trtami, postane več vreden, kakor je bil prej. Treba je torej gledati na to, ali porabi posestnik vinograda posojilo na pameten način in ali je sploh dober in zanesljiv gospodar.

Zato lahko rečemo, da pač vsak vrl vinogradnik, ki je v stiskah, dobi tako posojilo, ako se pokaže v kaki občini v veliki meri trtna uš.

To se razvidi tudi iz tega, da se posojila navadno vknjižujejo, da pa tako posojilo tudi dobi tak vinogradnik, kterege posestvo je že močno zadolženo, tako, da ni niti govora o normalnem zemljeknjižnem zavarovanju, kakor je navadno zahteva zaseben upnik. Torej redno se za tako posojilo ne zahteva ono varstvo, ki bi je zahteval navaden upnik, ampak gleda se največ na to, „ali v posameznem slučaju dajejo vse razmere skupaj večje ali manjše poroštvo, da se posojilo porabi vestno in na primeren način za obnovenje vinskih nasadov“.

Iz tega se sklepa, da oni, kdor dela, ki se morajo izvršiti po predloženem načrtu, ali „neopravičeno opusti ali pa očitno izvede na nemaren in neprimeren način“, ne samo

da ne dobi več nobenega obroka, ampak mora tudi takoj vrniti celo posojilo, ki je že dobil.

Glavarstvo izreče svoje mnenje o vsaki prošnji, če je treba, še nadalje poizveduje in prošnje predloži deželnemu odboru.

Pogoj, da država dovoli posojilo, je ta, da dovoli tudi dežela enako ali pa še večje posojilo kakor država; zato se mora najprej izreči deželni odbor, ali sploh dovoli in v kakem znesku brezobrestno posojilo.

Na Kranjskem pa nasprotno državna oblast (deželna vlada) najprvo izreče, koliko hoče država dati na kako prošnjo, in potem določi dežela svoj prispevek. L. 1896. je deželni odbor kranjski določil v ta namen vsoto 20.000 gldinarjev.

Po § 8. zgoraj navedene naredbe poljedelskega ministerstva se morajo „vsa dotična uradna dejanja vselej izvršiti z največjo hitrostjo“.

Niti zakon z 28. dne marcija 1892. l., niti ministerska naredba z 29. dne marcija istega leta ne povesta, kako visoka so taka brezobrestna posojila, čeprav se to pogostoma trdi. Na Nižjeavstrijskem daje deželni odbor za razkopanje 1 štirj. sežnja 12½ kr. in enak znesek za obsajenje 1 štirj. sežnja s trtami, torej za nov nasad za vsak štirj. seženj 25 kr. Poljedelsko ministerstvo da enak znesek, tako, da dasta država in dežela za razkopanje vsakega štirj. sežnja 25 kr. in za zasajenje s trtami za vsak štirj. seženj tudi 25 kr. brezobrestnega posojila. To znaša od države in dežele za razkopanje enega orala vinograda 400 gld. in ravno toliko za nasaditev trt, tako, da na Nižjeavstrijskem dasta država in dežela za popolno nasaditev enega orala zemlje z odpornimi ameriškimi podlogami 800 gld. kot brezobrestno posojilo. Ako se zemljišče ne prekoplje, torej samo za zasaditev, brez prekovanja, se ne dovoli brezobrestno posojilo.

Posojilo se tudi izplača v dveh obrokih. Prva polovica se izplača tedaj, kadar je zemljišče prekopano, druga polovica pa, kadar je dokončano sajenje trt. V slučaju posebnih razmer, ako je n. pr. prosilec zelo ubožen, sme glavarstvo izjemno dovoliti, da se prva polovica posojila izplača, predno

je razkopana cela parcela; ali tedaj mora biti razkopana vsaj četrтина parcele. Pri posebnih razmerah sme glavarstvo nakazati drugo polovico posojila, torej ostali del, še predno se je dovršilo nasajanje trt; ali v tem slučaju mora biti že razkopana cela parcela.

Vprašanje, ali se mora prekopati z roko ali pa tudi z oralom (plugom), ni določeno v zakonu, ampak zakon govori sploh le o prekopanju. Odvisno je torej od deželnega odbora in od vlade, ali velja prekopanje z oralom (razoranje) toliko, kakor če bi se vršilo z rokami, in ali se za razoranje sploh ne dovoli, ali se pa v tem slučaju dovoli samo manjše posojilo.

Tu navajamo obrazce, ki so v rabi na Nižjeavstrijskem, ker se je v ti deželi največ poslovalo v zadevi brezobrestnih posojil in ker so se ti obrazci v praksi že dobro obnesli.

Na Nižjeavstrijskem je razposlal deželni odbor take obrazce na glavarstva in na občine, v katerih se prideluje vino, kjer jih lahko dobe vinogradniki.

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo

v

.....

Udano podpisani, posestnik vinogradov v davčni občini, bivajoč v h. št. . . ., prosim na podlogi zakona z 28. dne marcija 1892. l. glede dobitve brezobrestnih posojil radi škode, ki jo dela trtna uš, da se mi dovoli brezobrestno posojilo, za pokritje troškov za novo zasaditev vinograda, uničenega od trtne uši, parc. št. . . ., kos, katast. občina, po priloženem načrtu.

Prošnja se opira na poizvedbeno polo $\frac{1}{l}$, izpolnjeno in potrjeno od občinskega predstojnika, z dotičnim načrtom dela pod $\frac{2}{l}$.

Ako bi se zahtevalo književno varstvo, prilagam pod $\frac{3}{l}$. posestno polo in izjavljam, da sem pripravljen podvreči se mu, kakor tudi zadostiti ostalim pogojem, ki bi se mi stavili v zmislu zgoraj navedenega zakona.

..... dne 189 .

.....

(in žena).

Ta prošnja ze zgane po sredi in zadaj napiše občinski predstojnik :

Slavnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu

v

Podpisano občinsko predstojništvo se počaščuje predložiti prošnjo
 v za brezobrestno posojilo za nove nasade
 v vinogradih, uničenih od trtne uši, z dotičnimi podatki.

Občinsko predstojništvo
 dne 189 .

.....
 občinski predstojnik.

T. prilog.

(brez koleka).

POIZVEDBENA POLA

k prošnji v za brezobrestno posojilo, da
 na novo nasadi z odpornimi ameriškimi trtami vinograd, uničen od trtne
 uši, parc. št.

1. Ime, priimek prosilca (ako je tudi žena na premoženje vknjižena, tudi ime žene).	
2. Bivališče in h. št.	
3. Število zemljiščne parcele, ki je uničena in se ima na novo zasaditi, kos, katastr. občina, površje.	
4. Ali se je že dobilo za to parcelo oproščenje davka v zmislu zakona s 3. dne oktobra 1891. l., št. 150. drž zak.?	
5. V kraju navadna vrednost enega orala vinograda v imenovani legi pri polnem dohodku.	
6. Družinske in premoženjske razmere.	
7. Razmere, na podlogi katerih se prosi za izjemno podeljenje posojila brez zavarovanja.	

Občinsko predstojništvo v

I. I.

občinski predstojnik.

DELALNI NAČRT IN PRORAČUN TROŠKOV

k prošnji v
za brezobrestno posojilo.

	V kraju navadne cene za 1 oral (1600 □°) po dogovoru		Torej troški glede parcele št.	
	gld.	kr.	gld.	kr.
Enkratna dela, če se dela na novo:				
1. Priprava tal (razkopanje na 70 cm. globočine, poravnanje)				
2. Nastavljanje (napravljanje vrst, sajenje trt)				
3. Cepljenje (grebenčanje pri cepljenju na zeleno, oziroma cepljenje z roko) za nakup količev, oziroma kolčij				
Vsakoletna dela v prvih 4 letih:				
1. 3kratno kopanje na leto polaganje trt, pospravljanje, nategovanje, prikopavanje pozno jeseni, ozir. rezanje, čiščenje, dopolnjevanje trt v 2. letu, obiranje listja, vezanje in slama, v 3. letu gnojenje, in sicer:				
gnoj (voz po 30 košev stane . . . gld. . . . kr.) in dotično delo (. . . . voženj) za oral				
	gld.	kr.		
2. Dnina znaša za kopanje				
za cepljenje				
za gnojenje				
Torej skupni troški za parcelo št. . .				

R E V E R Z

. v, ki prosi posojila, se zavezuje obnoviti vinograd parc. št. . . ., kos . . ., ki je obremenjen s posojilom v zmislu zakona s 3. dne oktobra 1891. l., št. 150. drž. zak., strokovno po zgorej navedenem načrtu.

. dne 189 .

Občinsko predstojništvo v
potrjuje zgornje podatke.

Ako sè je posestniku, ki je prosil brezobrestnega posojila, naznanilo, da se je njegovi prošnji ugodilo, mora napraviti dolžno pismo, in to se potem vknjiži. Dolžno pismo in prošnjo za vknjižbo (intabulacijo) dobi izpolnjeno pri glavarstvu. S temi obrazci gre prosilec posojila k okrajnemu sodišču in se tam podpiše. Ko so se dovršile sodnijske formalitete, dobi prosilec za posojilo naznanilo, da se mu izplača posojilo, in ob enem dobi izpolnjeno pobotnico, katero mora podpisati. Potem lahko potegne posojilo pri davčnem uradu.

Obrazcev, ki so potrebni pri sodišču in pri davčnem uradu, tu ne natisnemo, ker se nanašajo na notranje poslovanje pri oblastnijah. To poslovanje z dotičnimi obrazci vred se je najbolj izkusilo v badenskem okraju na Nižjeavstrijskem, ker tam je bilo največ opraviti z brezobrestnimi posojili. Prepričani smo, da bi tudi oblastnije drugod najbolje storile, če bi sprejele te obrazce; potem bi uradovanje pri podelitvi brezobrestnih posojil postalo enotno, česar je gotovo želeli.

Kakor smo že povedali, dovoljuje zakon s 26. dne junija 1894. l. pri izpremambi zemljišč, ki se doslej niso rabila kot vinograd, ako se nasade s trtami, 6- do 10letno oproščenje zemljiškega davka. To se je zgodilo radi tega, da se ne prideluje vino vedno na istem zemljišču, ampak, da vinogradi nekoliko počivajo.

Bilo je torej prav, da je šel zakon še dalje in da ni dovolil za nasajanje njiv, senožetij i. t. d. s trtami samo oproščenja zemljiškega davka, ampak tudi v ta namen brezobrestna posojila. To se je zgodilo z zakonom s 23. dne avgusta 1895. l., št. 138. drž. zak.

Pogoji, pod katerimi posestnik njive, senožeti, ali sploh zemljišča, ki do sedaj še ni bilo vinograd, ako je zasadi s trtami, dobi brezobrestno posojilo, so naslednji:

Prosilec mora biti posestnik okuženega vinograda in okuženje mora biti uradno dognano.

Zemljišče, katero misli mesto vinograda zasaditi s trtami, mora imeti blizu enako površje, kakor okuženi vinograd. Majhne razlike se seveda ne jemlje v poštev. Ta določba se je sprejela radi tega, ker bi drugače lahko kdo, ki sploh

nima vinograda ali pa ima n. pr. samo četrtino vinograda, izpremenil v vinograde njive, ki obsegajo veliko oralov površja, in bi v ta namen dobil brezobrestnih posojil.

Namen posojilu je in ostane, pravim vinogradnikom pomagati pri obnovljenju njihovih vinogradov, posebno na ameriških podlogah, ne pa omogočiti osebam, ki niso pravi vinogradniki, da bi s pomočjo posojil zasadili velika površja s trtami.

Ako vinograd ali zemljišče, katero kdo misli mesto okuženega vinograda nasaditi s trtami. ni v isti občini, to ni nikak zadržek za dovoljenje brezobrestnega posojila. Pač pa morata biti obe zemljišči v občini, ki je okužena.

Dalje je mogoče dobiti brezobrestno posojilo že tedaj, ako okuženi vinograd v času, ko se ima izpremeniti drugo zemljišče istega posestnika v vinograd, še ni popolnoma brez dohodka. Posestniku okuženega vinograda torej ni treba čakati, da je v vinogradu zadnja trta neplodovita, ampak on sme še prej nasaditi drugo svoje zemljišče s trtami, in dobi za to brezobrestno posojilo.

Ker se že da posojilo, čeprav vinograd še ni popolnoma uničen, torej previden vinogradnik lahko začne v pravem času predelavati n. pr. svojo njivo v vinograd, in ko je stari vinograd popolnoma uničen, dobiva kmalu dohodek od novega vinograda, in tako mu je prehod od starega do novega pridelka lažji in ga manj občuti.

Bilo bi jako želeli, da pustijo vinogradniki tam, kjer je to mogoče z ozirom na razmere tal in podnebja, nekoliko počivati okužene vinograde in mesto njih nasade s trtami druga zemljišča. V ta namen dobé sedaj oproščenje zemljiškega davka za 10 let in brezobrestna posojila.

Prošnja za brezobrestno posojilo bi se glasila nekako tako le:

(Brez koleka).

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Vinograd v katasterski občini , parc. št. . . . , kos , je okužen glasom priloženega potrdila županstva pod 1/ po trtni uši in se je o tem podalo v zmislu § 1. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak., naznanilo dne Mesto tega vinograda nameravam

nasaditi s trtami njivo (senožet) parc št . . . , ki je tudi moja last.

Ta njiva leži tudi v občini , v kateri leži okuženi vinograd parc. št. . . . (. leži v katastr. občini , za katero se je izdala v zmislu §§ 1. in 4. zak. s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak., radi trtne uši tudi prepoved izvažanja trt, trtnih delov i. t. d.). Ker donša moj vinograd parc. št. . . . samo le še prav malo dohodka, prosim, da se mi podeli v namen, da nasadim svojo njivo parc. št. . . . s trtami, na podlogi zakona s 23. dne avgusta 1895. l., št. 38. drž. zak., brezobrestno posojilo po zakonu z 28. dne marcija 1892. l., št. 61. drž. zak.

Vtemeljujem svojo prošnjo, prilagaje pod $\frac{1}{4}$. poizvedbeno polo, izpolnjeno in potrjeno od županstva, in pod $\frac{2}{4}$. delalni načrt.

Za slučaj, ko bi se zahtevalo knjiž. varstvo, prilagam posestno polo in izrekam, da sem voljen podvreči se mu, kakor tudi izpolnjevati ostale pogoje, ki bi se stavili v zmislu zgoraj navedenega zakona.

Kraj, dan

I. I.

in žena

(Brez koleka).

h. št. . . .

P O I Z V E D B E N A P O L A ,

k prošnji v za brezobrestno posojilo za nasaditev njive (senožeti) parc. št. . . . mesto vinograda parc. št. . . . , ki ga je uničila trtna uš, z odpornimi ameriškiimi trtami.

1. Ime in priimek prosilca za posojilo (ako sta oba soproga vknjižena, tudi ime in priimek žene).	
2. Bivališče in h. št.	
3. Št. parcele uničenega vinograda, kos in katastr. občina, površje.	
4. Parc. št. njive, ki se ima na novo nasaditi, katastr. občina in površje.	
5. Ali se je že dobilo oproščenje davka za vinogradsko parcelo, navedeno pod 3., v zmislu zak. s 3. dne oktobra 1891. l., št. 150. drž. zak.?	
6. Navadna krajevna cena za oral vinograda v imenovanem kosu, kadar donša popolnoma.	
7. Družinske in premoženjske razmere.	
8. Razmere, na podlogi katerih se prosi izredno dovoljenje posojila brez varstva.	

Kraj, dan

I. I.

občinski predstojnik,

Delalni načrt, proračun troškov in reverz kakor prej omenjeno.

P O T R D I L O,

s katerim se potrjuje, da se je v vinogradu parc. št. . . ., ki je lastnina posestnika I. I. v, pokazala trtna uš in da se je o tem podalo uradno naznanilo dne

Ob enem se potrjuje, da je njiva (senožet i. t. d.), parc. št. . . ., v tudi last posestnika I. I. in da se je tudi v občini, v kateri leži ta njiva (senožet i. t. d.), uradno dokazala trtna uš.

Kraj, dan

(Pečat).

I. I.

občinski predstojnik.

Promet s trtami.

Gledé prometa s trtami je treba razločevati med prometom z vnanjimi deželami in med prometom v inozemstvu.

Promet s trtami in z drugimi rečmi, ki prihajajo iz vinogradov in se tičejo vinstva, med državo avstroogersko na eni strani in z vnanjimi deželami na drugi strani je večinoma urejen v takozvani bernski pogodbi, ki se je sklenila 3. dne novembra 1881. l. (drž. zak. št. 105. ex 1882). Ti mednarodni pogodbi so dosedaj pristopile naslednje države: Avstro-Ogerska, Nemčija, Francija, Portugalska, Švica, Belgija, Luksemburg, Nizozemska, Srbija, Italija, Španija in Rumunija. Za promet med temi deželami, in sicer za uvažanje in za izvažanje, veljajo naslednje določbe. Naredba, ki se je izdala v namen izvršitve bernske pogodbe s 3. dne novembra 1881. l., je s 15. dne julija 1882. l., št. 107. drž. zak.

Po ti naredbi se izruvane trte, rožje, trtno listje, mešanec (kompost), rabljeni koli, žive trtne uši in njihova jajca, slednjič vsakovrstne pošiljatve, ako so jim pridejani trtni listi ali pa trtni les, ne smejo uvažati v Avstro-Ogersko, in ravno tako tudi ne izvažati iz Avstro-Ogerske v države, ki so podpisale to pododbo.

Po 6. členu bernske pogodbe s 3. dne novembra 1881. l. se smejo trte, ključi, korenjaki (bilfe) in trtni les uvažati v kako državo, ki je pristopila zgoraj omenjeni pogodbi, le z izrecnim dovoljenjem in pod nadzorstvom vlade, in sicer se

morajo prej dobro razkužiti; pošiljati pa se smejo samo preko takih carinskih uradov, ki so že naprej v to določeni. Ako torej kdo hoče dobiti trte iz vnanjih dežel, mora prej dobiti dovoljenje poljedelskega ministerstva. Trte se smejo potem poslati samo preko carinskih uradov, določenih že naprej v ta namen, in še le potem, ko je oblastnija v to privolila. To pa se zgodi še le tedaj, kadar so se izpolnili vsi pogoji, katere predpisuje bernska pogodba gledé zavitkov in razkuženja.

Uvažanje je dovoljeno samo preko naslednjih carinskih uradov:

a) Za dežele, zastopane v državnem zboru:

Carinski uradi Oswieçim, Jägerndorf (postaja), Ziegenhals, Oderberg (postaja), Reichenberg, Zittau, Warnsdorf, Bodenbach-Tetschen, Heß (Eger), Passau, Simbach, Salzburg (Solnograd), Kufstein, Bregenz, Ala, Pontafel (železn. postaja), Gorica, Kormin, Strassoldo, Koper, Poreč, Rovinj, — dalje (za uvažanje po morju v tržaško prosto pristanišče) poglavarstvo za pristanišče in morsko zdravstvo v Trstu — slednjič carinski uradi v Zadru, Spljetu, Dubrovniku, Hallstadt in Szczakowa, Liebau, Buchs, Lindau, Riva, Sv. Margareta, Suczawa-Itzkany, Opava in Pinswangl na Tirolskem.

b) Za ogerske dežele:

Carinski uradi Tölgyß, Felső-Tömös, Vörös Torony, Predeal, Vulkán-Sozmezö, Orsova, Baziás, Pančova, Zimony, Rača, Senj, poglavarstvo za pristanišče in pomorsko zdravstvo na Reki.

Ako se najde pri kaki pošiljatvi, n. pr. pri kakem avstro-ogerskem carinskem uradu, trtna uš sama ali pa sumna znamenja trtne uši, tedaj se morajo stvari takoj na mestu zaviti vred sežgati.

Druge rastline razven trt, grmovje in druge rastline iz drevesnic, vrtov ali cvetičnjakov, se morejo uvažati ali izvažati le pod določenimi pogoji. Da se dopusté v promet, morajo biti skrbno zavite, pa vendar tako, da se lahko preiščejo, ali je s pošiljatvijo združena kaka nevarnost. Pošiljatelj mora pridejati pismeno izjavo, v kateri potrjuje, da cela vsebina pošiljatve prihaja n. pr. iz njegove drevesnice ali iz

njegovega vrta i. t. d.; dalje mora biti natanko naveden kraj, kamor je pošiljatev namenjena, in naslov tistega, ki jo dobi, ter potrdilo, da ni notri trt, in ali se v zavitku nahajajo rastline s kepami zemlje, in slednjič podpis pošiljatelja.

Razven te izjave pošiljatelja mora oblastnija (pri pošiljativah iz Avstrije v vnanje dežele je v to poklicano okrajno glavarstvo, iz katerega okraja prihaja pošiljatev) dodati potrdilo, v katerem se potrjuje, da pošiljatev prihaja iz zemljišča, na katerem ni nobene trte; dalje, da je to zemljišče oddaljeno od vsakere trte, najmanj 20 metrov, ali da so korenine trte, ki leži bliže nego 20 metrov, ločene od zemljišča z zaviro, ki se je uradno spoznala, za zadostno, n. pr. z zidom, z globokim jarkom. Dalje mora biti uradno potrjeno, da na dotičnem zemljišču niso kje zložene trte, in, če so bile kdaj na dotičnem zemljišču okužene trte, da so se izkopale, da se je zemljišče po večkrat razkužilo in da so uradne preiskave, ki so se nadaljevale skozi 3 leta, dognale, da se je trtna uš na tem zemljišču popolnoma uničila.

To potrdilo oblastnije ni potrebno, ako gre za pošiljatev rastlin iz takega zavoda, v katerem se delajo redne preiskave na primeren način, ktere (preiskave) so se uradno pripoznale kot zadostne. Taki zavodi se razkažejo v posebnem zaznamku, in ako se nahaja kak zavod v tem zaznamku, potem se pošiljatev lahko izvrši brez uradnega potrdila; treba je le zgoraj navedenega potrdila pošiljalčevega.)*

Potrdila pošiljatelja in oblastnij so prosta koleka.

Namizno grozdje se sme zavijati samo v dobro zavarovane skrinje, škatlje in koše, ki se pa vendar lahko dajo preiskati.

Grozdje, ki je namenjeno, da se zmasti, se sme spravljati v promet le tedaj, ako je dobro natlačeno v dobro zaprtih sodih, ki držijo najmanj po 5 hektolitrov, in je tako očiščeno, da ni v njem nobenega dela zemlje ali pa trte.

Tropine se smejo razpošiljati samo v dobro zaprtih skrinjah ali kadeh.

*) Ta olajšava se je dovolila v dodatni izjavi k bernski pogodbi 15. dne aprila 1889. I, št. 16. drž. zak. ex 1890.

Odrezane cvetice, semena (in tudi rastlinske čebule), peške, vino, vsakovrstno sadje (izvzemši grozdje) in zelenjava se smejo brezpogojno prevažati ven in notri preko vsakterege navedenih carinskih uradov.

Vsled ministerske naredbe s 16. dne marcija 1880. l., št. 29. drž. zak., se ne smejo uvažati iz dežel ogerske krone v dežele, zastopane v državnem zboru, dokler se kaj drugega ne ukrene: korenjaki, rezanice, trtni les, trtno listje (tudi ne kot zavitek) in sploh vsi trtni deli, bodisi sveži (frišni) ali suhi. Seveda je tudi brezpogojno prepovedano uvažanje živih ušij, tudi če bi se to zgodilo v znanstvene namene in če bi bile še tako dobro zavite in zavarovane.

Uvažanje namiznega grozdja in grozdnih pešek je dovoljeno.

Prestopki teh določeb se kaznujejo z globami do 300 gld. a. v.

Poljedelsko ministerstvo pa navadno dopušča na posebno prošnjo uvažanje trt iz Ogerskega v okužene kraje Avstrije, ako proti temu ni posebnih pomislekov.

Vsled naredbe poljedelskega ministerstva s 1. dne marcija 1890. l., št. 34. drž. zak., je omejen promet s trtami v inozemstvu toliko, kolikor predpisuje zakon s 3. dne aprila 1875. l., št. 61. drž. zak., namreč:

Ako se je v kaki občini uradno dokazala trtna uš, mora občinski predstojnik ali okrajno glavarstvo izdati prepoved izvažanja trt, rastlin, rastlinskih delov in drugih stvari, ki so znane kot nositelji tega mrčesa. Iz tega sledi, da se iz občine, ki se je izrekla za okuženo, sploh ne smejo izvažati ni rezanice, ni korenjaki, ni koli, ni gnoj i. t. d. v kako drugo občino, in sicer vse enako, ali so stvari okužene ali ne.

Posledica te določbe je bila ta, da se v Avstriji niso mogle razviti trtnice, in gotovo je ta določba kriva, da se še v najnovejšem času čuti veliko pomanjkanje kolčij in korenjakov.

Ako se iz kake občine ne smejo izvažati trte, naravno v taki občini tudi ne more nastati trtnica. Ker ta prepoved velja za vse okužene občine in preti tudi neokuženim, ako

se v njih pokaže trtna uš, tedaj je jasno, da je bilo mogoče dobiti kolčij, korenjakov, i. t. d. za obnovenje vinogradov edino le iz vnanjih dežel in iz državnih, občinskih in društvenih trtnic.

Ker je vedno bolj primanjkovalo kolčij in so se o tem pritoževali, dovolil je zakon s 15 dne junija 1890. l., št. 142. drž. zak., poljedelskemu ministru, da sme delati izjeme glede prepovedi izvažanja.

Ta zakon ni imel pričakovanega uspeha. Zaradi tega, ker sme oblastnija dovoliti izvažanje trt iz občine, v kateri se nahaja trtnica ali pa se je napravil večji vinograd za kolči, ki se prodajajo, se je le malokteri podjetnik hotel odločiti za večje nasade, za ktere je treba, kakor znano, precejšnih denarnih sredstev. Dovoljenje, katero da oblastnija, lahko kadarkoli zopet prekliče. Radi te nevarnosti ni nikdo hotel napraviti velikih trtnic.

Poljedelsko ministerstvo je naredilo vsled nujnega pozivanja v državnega zbora odseku za vinstvo in vsled resolucijskega sklepa državnega zbora korak dalje ter je izdalo naredbo s 6. dne junija 1893. l., št. 100, drž. zak. S to naredbo se daje okrajnim glavarstvom pravica, da smejo prepoved izvažanja, ki se je izdala za kako okuženo občino, preklicati za izvažanje trt iz tiste občine v kako drugo občino istega politiškega okraja, to se pravi, okrajno glavarstvo je opravičeno dovoliti prostost prometa s trtami v svojem politiškem okraju.

Ako naj se prevažajo trte iz kake okužene občine v okraju v kako občino, ki leži v okraju kakega drugega glavarstva, tedaj sme dovoliti izvažanje samo namestništvo (deželna vlada). Taka dovoljenja pa smejo dajati glavarstva in namestništva le za izvažanje iz okužene občine v drugo okuženo občino; izvažanje trt i. t. d. iz okužene občine v neokuženo pa se ne sme nikdar dovoliti.

Te izjeme smejo dovoljevati politiške oblasti samo za posamezne slučaje, torej le za določeno pošiljatev, in to dovoljenje velja samo za korenjake in za rezanice.

Taki posamezni preklici prepovedi izvažanja za določene pošiljatve so pač nekaj pomagali, ali radi te olajšave

se vender ne ustanavljajo veliki vinogradi za rezanice in trtnice.

Ministerska naredba s 6. dne junija 1893. leta, št. 100. drž. zak., pa tudi dovoljuje, da se posameznim osebam na določen ali nedoločen čas daje previca, da smejo iz ene občine v drugo (okuženo) občino uvažati rezanice in korenjake, dokler se jim dovoljenje ne prekliče v slučaju zlorabe. Ako torej oblastnija posamezne osebe smatra za dovolj vredne zaupanja ter je prepričana, da ne bodo zlorabliale dovoljenja in da bodo ravnale z vso previdnostjo, da se trtna uš ne zanese dalje, jim sme dovoliti, da smejo pošiljati iz okužene občine v okuženo občino rezanice ali korenjake, kole, gnoj, i. t. d.

Ako se je komu dalo tako dovoljenje za izvažanje, tedaj se mu je naložilo, da naj ravna z vso previdnostjo, ki je potrebna pri izvažanju in razpošiljanju, da se trtna uš ne zanese dalje. To se naznani občinskemu predstojništvu občine, v kateri obstoji prepoved izvažanja.

Naredba poljedelskega ministerstva s 6. dne junija 1893. l. je dovolila še naslednje olajšave.

Ako kdaj meji več okuženih občin neposredno druga na drugo, ali pa če ležijo med dvema okuženima občinama samo take občine, v katerih se ne prideluje vino, sme dovoliti prost promet s trtami med dvema okuženima občinama deželna politiška oblast (namestništvo ali deželna vlada); to se pravi, deželna politiška oblast sme več občin, ki mejijo druga na drugo, izreči za eno samo okuženo ozemlje, v katerem je promet s trtami prost.

Ako naj se pošljejo iz okužene občine bilfe ali rezanice v neokuženo občino, se sme to zgoditi samo s privoljenjem poljedelskega ministerstva.

Pooblastilo, gotove občine proglasiti za skupna okužena ozemlja ter med njimi dovoliti prost promet s trtami, je ministerstvo izdalo z naredbo s 6. dne junija 1893. l., štev. 100. drž. zak., in tega pooblastila se je zadnji čas večkrat poslužila deželna vlada (oziroma namestništvo) na Kránjskem, potem na Štajerskem, na Primorskem in na Gorenjeavstrijskem. — Tu navajamo le razglase za Kranjsko, Štajersko in Primorsko.

Na Kranjskem.

Vsled razglasa o. kr. deželnega predsedništva za Kranjsko z 31. dne marcija 1896. l., št. 5062., dež. zak. št. 19., je prost promet s trtami dovoljen med naslednjimi okuženimi ozemlji:

I. ozemlje.

V to ozemlje spadajo občine:
v sodnem okraju Krško:
Raka, Studenec, Krško in Cerklje;
v sodnem okraju Kostanjevica:
Kostanjevica, Št. Jarnej, Sv. Križ in Velika Dolina;
v sodnem okraju Mokronog:
Mokronog, Škocijan, Šmarjeta in Tržišče;
v sodnem okraju Radeče:
Dvor, Boštanj in Radeče;
v sodnem okraju Novo Mesto:
Novo Mesto, Šmihel-Stopiče, St. Peter, Prečna, Toplice,
Bela Cerkev in Brusnice;
v sodnem okraju Žužemberk:
Smuka;
v sodnem okraju Metlika:
Metlika, Božakovo, Radovica, Drašiči, Črešnjevec, Semič,
Suhor in Lokvice;
v sodnem okraju Črnomelj:
Črnomelj, Telčji Vrh, Dobliče, Loka, Oberh, Kot, Petrova
Vas, Vinji Vrh, Tanča Gora, Stari Trg, Radence, Vrh, Vinica,
Tribuše in Adlešiči.

II. ozemlje.

V to ozemlje spadajo občine:
v sodnem okraju Vipava:
Erzelj, Goče, Lozice, Planina, Podraga, Slap, Št. Vid,
Vrabče in Vipava;
v sodnem okraju Senožeče:
Dolejna Vas in Senožeče.
Za izvažanje trt, rastlin, rastlinskih delov in drugih
predmetov, ki so poznani kot nositelji trtne uši, iz kake ob-

čine I. ali II. ozemlja v drugo občino istega ozemlja ni treba posebnega dovoljenja.

Za uvažanje in izvažanje trt in drugih nosilcev trtne uši iz vipavskega okraja (II. ozemlje) na Dolenjsko (I. ozemlje) in obratno, se mora v zmislu § 2. ministerske naredbe s 16. dne junija 1893 l., drž. zak. št. 100., izprostiti posebno dovoljenje deželne vlade.

Z razglasom s 30. dne aprila 1896. l., št. 6352., dež. zak. št. 22, je c. kr. dež. predsednik za Kranjsko določil, da za promet s trtami, s trtnimi koli, z gnojem, s trtnim listjem i. t. d. med občinami kranjske dežele, zgoraj navedenimi v I. ozemlju, ter med občinami štajerske dežele, spodaj (pri Štajerskem) navedenimi tudi v I. ozemlju, ni treba nikakega uradnega dovoljenja.

Z razglasom s 7. dne maja 1897. l., šte. 7034., dež. zak. šte. 14.*) deželno predsedništvo za Kranjsko dopušča prost promet z vinskimi trtami in z drugimi zarejevalci in prenašalci trtne uši med selskimi občinami vojvodine Kranjske, ki so zgoraj zaznamovane kot II. ozemlje, in med selskimi, oziroma davčnimi občinami upravnega ozemlja c. kr. namestništva v Trstu, ki so spodaj (pri Primorskem) zaznamovane kot I. ozemlje.

Dalje se z ozirom na zakon z 18. dne marcija 1896. l., dež. zak. št. 18., selska občina Vrhpolje v okraju Postojna privzema v II. vinarsko ozemlje Kranjske.

Na Štajerskem.

Na Štajerskem je dovoljen prost promet s trtami in z drugimi prenašalci trtne uši vsled razglasa c. kr. namestništva s 16. dne marcija 1896. l., dež. zak. št. 17., ki je bil izdan na podlogi § 6. naredbe c. kr. poljedelskega ministerstva s 6. dne junija 1893. l., drž. zak. št. 100., in sicer v naslednjih ozemljih:

*) Ta razglas je bil objavljen 15. dne maja 1897. l., XII. kos dež. zak. za vojvodino Kranjsko, in smo ga vstavili v Marchetov spis, ker spada semkaj.

I. ozemlje.

V to ozemlje spadajo občine:

v sodnem okraju Kozje:

Dobje, Kozje, Drensko Rebrow, Buče, Gorjane, Podsreda, Koprivnica, Križe, Loke, Podčetrtek, Lastnič, Mrčno Selo, Pilštajn, Sv. Peter pod Svet. Gorami, Planinska Vas, Preborje, Prešično, Zagorje, Sedlarjevo, Zdole, Sopote, Imeno, Kamen veliki, Sv. Vid pri Planini, Veternik, Verače in Virštajn;

v sodnem okraju Sevnica:

Anže, Armeško, Blanca, Brezje, Gorica, Sevnica, Planina, Rastes, Rajhenberg, Zabukovje, Senovo, Stolovnik in Golobinjak;

v sodnem okraju Brežice:

Artiče, Boišno, Globoko, Kapele, Pišce, Pleterje, Sromlje, Videm in Bizelj;

v sodnem okraju Šmarje:

Sv. Ema, Šmarje okolica, Sv. Peter na Medvedovem Selu, Roginska Gorca, Sibika in Tinsko;

v sodnem okraju Rogatec:

Donačka Gora, Sv. Trojica pri Slatini, Sv. Florjan, Sv. Mohor, Sv. Katarina, Kostrivnica, Nimno, Plat, Ranjkovec, Sv. Rok, Rogatec, Slatina, Spodnje Sečevo, Takačevo in Breštovec;

v sodnem okraju Ptuj:

Sv. Andraž v Leskovcu, Sv. Barbara v Halozah, Dolena, Dravci, Sv. Trojica v Halozah, Sv. Elizabeta, Gorenjski Vrh, Gradišče, Gruškovje, Gruškovec, Podlehnik, Nova cerkev, Ptujška Gora ali Črna Gora, Veliki Okič, Zavrče, Sedlašek, Skorišnjak, Slatina, Stoperci, Turški Vrh, Vareja, Varnica velika in Sv. Bolfenk;

v sodnem okraju Slov. Bistrica:

Sv. Ana in Jelovci-Makole.

II. ozemlje.

V to ozemlje spadajo občine:

v sodnem okraju Ormož:

Hermanci, Jastrebci, Kog, Mihalovci, Sv. Miklavž, Žerovinci, Veličane in Brebrovnik;

v sodnem okraju Ljutomer:

Slamnjak, Presika in Kamenščak.

III. ozemlje.

V to ozemlje spadata občini:

v sodnem okraju Ptuj:

Ragosnica in Mestni Vrh.

IV. ozemlje.

V to ozemlje spadajo občine:

v sodnem okraju Maribor na levem bregu Drave:

Dobrenja, Kamica, Sv. Jakob, Jarenina, Karčevina, Leitersberg, Sv. Peter, Pesnički Dvor, Na Ranci, Rospoh, Vosek in Vukovski Dol.

Za izvažanje trt, rastlin, rastlinskih delov in drugih rečij, ki so priznane kot nosilke trtnih ušij, iz kateresibodi občine kakega ozemlja (I—IV.) v kako drugo občino istega ozemlja ni treba posebnega dovoljenja.

Pač pa se mora dobiti posebno dovoljenje za izvažanje in uvažanje trt in drugih prenašalcev trtne uši iz kakega imenovanega ozemlja v drugo ozemlje, in sicer je dovoljenje potrebno v zmislu § 2. ministerske naredbe s 6. dne junija 1893. l., drž. zak. št. 100. Dovoljenje se izprosi pri namestništvu, oziroma pri politiški okrajni oblasti.

Iz tega razglasa se razvidi, da je med onimi občinami, ki spadajo v isti okuženi okraj, dovoljen prost promet s trtami s koli, s trtnim listjem, z gnojem i. t. d.; če pa naj se prenašajo trte, koli i. t. d. iz kake občine n. pr. v I. ozemlju (n. pr. iz Dobja) v drugo občino n. pr. v IV. ozemlju (n. pr. v Dobrenje), potem se mora dobiti za to posebno dovoljenje, in

sicer od namestništva, ako so posamezne občine v raznih glavarstvih, od glavarstva pa, če so občine v področju istega glavarstva.

Na Primorskem. *)

C. kr. namestništvo za Primorje je na podlogi § 6. naredbе c. kr. kmetijskega ministerstva s 6. dne junija 1893. l., šte. 100. drž. zak., 11. dne marcija 1897. l. objavilo razglas šte. 2099. s katerim dopušča promet z vinskimi trtami ali z drugimi prenašalci in zarejalci trtne uši v nastopnih štirih ozemljih:

I. ozemlje.

V to ozemlje spadajo:

v političkem okraju Gorica:

selske občine Sv. Križ, Šmarje, Gabrije, Skrilje, Kamuje, Vrtovin, Gojače, Črniče, Rihenberg, Dornberg, Šempas, Renče, Vrtojba, Bilje, Št. Peter, Št. Andrež;

mestna občina Gorica;

v političkem okraju Sežana:

selske občine Štjajak, Avber, Štorje, Povir, Sežana, Tomaj, Kopriva, Št. Danijel, Kobilja Glava, Skopo, Dutovlje, Veliki Repen, Zgonik, Pliskovica, Gabrovica, Veliki Dol, Komen, Vojšičica, Škrbina, Temenica, Gorjansko, Berje, Mavhinje, Selo, Brestovica, Slivno, Št. Polaj, Nabrežina, Lokve in Rodik:

mestna občina Trst;

v političkem okraju Koper:

vsa mestna občina Koper; vsa selska občina Dolina; od selske občine Dekani davčna občina Villa Dekani; vsa selska občina Milje, od selske občine Pomjan davčne občine: Krkavče, Gazon, Buje, Monte, Pomjan, vsa selska občina Izola in mestna občina Piran;

v političkem okraju Poreč:

od selske občine Buje davčne občine: Buje, Momjan, Merišče, Karseta, Krašiče; vse selske občine Omak, Črni Vrh

*) Razglas za Primorsko se je izdal letošnje leto in smo ga pridejali Marchetovemu spisu.

in Novi Grad; od selske občine Grižnjana davčne občine: Kastanji, Grižnjana, Završje, Šterna, in od selske občine Vižinada davčna občina Vižinada.

II. ozemlje.

V to ozemlje spadajo:

v političkem okraju Pazin:

od krajne občine Pazin davčne občine: Butonega, Grdo Selo, Novaki, Pazin in Zareč.

III. ozemlje.

V to ozemlje spadajo:

v političkem okraju Poreč:

od krajne občine Poreč davčne občine: Monsalice, Poreč, Sbandati in Vrvari.

IV. ozemlje.

V to ozemlje spadajo:

v političnem okraju Lošinj:

krajna občina Lošinj veliki, od krajne občine Lošinj mali davčne občine: Čemski, Lošinj mali in Unije; krajna občina Osor, od krajne občine Čres davčni občini Belej in Štivan, od krajne občine Baška davčni občini Baška in Baščanska, od krajne občine Dobašnica davčni občini Dobašnica in Poljica, od krajne občine Punat davčni občini Kornič in Punat, od krajne občine Krk davčni občini Monte in Krk ter davčna občina Vrbnik krajne občine istega imena.

Za izvažanje vinskih trt, rastlin, rastlinskih delov in drugih stvari, ki so znane kot prenašalci ali zarejevalci trtne uši, iz kakšne krajne, oziroma davčne občine ktereгаsibodi pod točkami I.—IV. zaznamenovanih ozemelj v drugo krajno, odnosno davčno občino istega ozemlja odslej ni treba posebne dovolitve.

Toda uvažanje vinskih trt ali drugih prenašalcev in zarejalcev trtne uši iz enega teh ozemelj v drugo je odvisno od dovolitve c. kr. namestništva, ktero je treba izprositi v zmislu § 2. ministerske naredbe s 6. dne junija 1893. l., drž. zak. št. 100.

Prevažanje vinskih trt in prenašalcev in zarejevalcev trtne uši iz ene prej imenovanih krajnih, odnosno davčnih občin v drugo občino čez tako okrajno ali davčno občino, ktera ni še okužena, je prepovedano.

Sporazumno s c. kr. deželno vlado v Ljubljani spredaj navedene določbe veljajo tudi za občine, imenovane v I. ozemlju in za krajne občine na Kranjskem, spadajoče v II. ozemlje (Vipavsko).

Sploh se lahko reče glede prometa s trtami v državi:

Promet je najprej omejen vsled prepovedij izvažanja, ki so se izdale v občinah potem, ko se je v njih dokazala trtna uš.

V mejah istega politiškega okraja sme okrajno glavarstvo dovoliti v posameznih slučajih promet s trtami med okuženimi občinami; izjemno se sme dati tako dovoljenje posameznikom, dokler se ne prekliče.

Okužene sosedne občine, ali take okužene občine, med katerimi leže samo take občine, ki ne pridelujejo vina, sme izreči deželna politična oblast za eno samo okuženo ozemlje s prostim trtnim prometom.

Pripomnja.

Ta pouk (avstrijsko zakonodajstvo v trtnoušnih zadevah) je spisal profesor dr. Gustav Marchet po nalogu društva za varstvo avstrijskega vinstva. To društvo, ki ima svoj sedež na Dunaju, deluje vsestransko za pospeševanje vinstva s tem, da svojim udom pošilja razna navodila in spise, jim priskrbuje najboljša vinogradska orodja in trtne vrste po najnižjih cenah ter prireja poučna predavanja. V tem društvu so najodličnejši strokovnjaki iz vseh avstrijskih dežel.

Ker je letni prispevek jako majhen (le 1 gld.), želeli bi bilo, da temu društvu pristopi tudi mnogo slovenskih vinogradnikov. Naslov društvu je: „Verein zum Schutze des österreichischen Weinbaues in Wien.“

